

Integraal Ondermijningsbeeld

Jongeren en ondermijning in het Heuvelland

Samen slimmer tegen
georganiseerde criminaliteit

RIEC
Limburg

Colofon

Dit rapport is samengesteld door het RIEC Limburg.

Opdrachtgever:	Dit rapport is tot stand gekomen in opdracht van de 5 Heuvelland-gemeenten
Status:	Definitief
Opsteller:	Vakgroep Integrale intelligence en Onderzoek, in samenwerking met de vakgroep Jeugdige Ondernemers – RIEC Limburg.
Datum:	21-10-2025
Rubricering:	Vertrouwelijk.

Vertrouwelijkheid informatie en privacy:

De inhoud van dit document valt onder artikel 1.11 van de wet gegevensverwerking door samenwerkingsverbanden en is confidentieel. Voor elke andere handeling met de hier gepresenteerde gegevens geldt, ook nadat u deze hebt ontvangen, geheimhouding. Overtreding van deze geheimhoudingsbepaling is strafbaar gesteld in artikel 272 van het Wetboek van Strafrecht.

Inhoud

1. Belangrijkste bevindingen 4

- 1.1 Bevindingen en conclusies 5
- 1.2 Aanbevelingen..... 9

2. Inleiding 12

- 2.1 Aanleiding.....12
- 2.2 Opdracht en doelstelling 12
- 2.3 Onderzoeksvragen 12

3. Verkorte methode 14

4. Context: een situatieschets van de 5 gemeenten die samen het Heuvelland vormen.....15

- 4.1 Demografie.....15
- 4.2 Gezondheidsmonitor.....17
- 4.3 Veiligheid en leefbaarheid 18

5. Jongeren en criminaliteit in het Heuvelland..... 20

- 5.1 Aard en omvang 21
- 5.2 Locaties 52
- 5.3 Digitale wereld..... 56
- 5.4 Betrokken raken..... 59
- 5.5 Risicofactoren..... 67

6. Naar beleid en interventies 75

- 6.1 De huidige situatie 76
- 6.2 Kansen voor de toekomst.....77
- 6.3 Geïdentificeerde doelgroepen.....87

7. Literatuur.....90

8. Bijlagen 96

- 8.1 Bijlage 1: Methodiek 96
- 8.2 Bijlage 2: Gezondheidsmonitor.....104
- 8.3 Bijlage 3: Overzichten op gemeenteniveau.....108
- 8.4 Bijlage 4: Resultaten uit de vragenlijst....112
- 8.5 Bijlage 5: Top 5 risicokenmerken jeugdige drugsverdachten; per gemeente.....123
- 8.6 Bijlage 6: Overzichten op wijk/ buurtniveau.....124

1. Belangrijkste bevindingen

De Heuvelland-gemeenten hebben behoefte aan meer verdieping op de ondermijnende jeugdproblematiek in de regio. Er zijn signalen van overlast door jongeren, met zorgen over drugsgebruik, vernielingen en mogelijke criminele contacten. Jongeren verplaatsen zich over gemeentegrenzen, waardoor vaak het zicht op hun activiteiten ontbreekt. Dit bemoeilijkt de aanpak. In navolging hiervan is door 5 Heuvelland-gemeenten¹ gezamenlijk het RIEC Limburg verzocht een Integraal Ondermijningsbeeld (IOB) op te stellen, met als doel zicht te krijgen op de aanwezigheid, ernst en aard van ondermijnende jeugdproblematiek in de regio. De onderzoeksresultaten geven inzicht per gemeente en maken onderlinge vergelijking van problematiek en risicofactoren mogelijk. Dit leidt tot regionale aanbevelingen die gemeenten en hun partners ondersteunen bij het formuleren van gericht beleid en het inzetten van preventieve en repressieve maatregelen. Het achterliggende doel is de weerbaarheid van jongeren in de regio te vergroten, en te voorkomen dat zij in aanraking komen met ondermijnende criminaliteit of daarin doorgroeien.

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen is gebruikgemaakt van verschillende informatiebronnen. Ten eerste zijn criminaliteitsgegevens van deelnemers binnen het veiligheidsdomein geanalyseerd.² Daarnaast zijn professionals geïnterviewd die dagelijks te maken hebben met jongeren en criminaliteit. Ook is een vragenlijst uitgezet onder jongeren, waarin zij hebben aangegeven in hoeverre zij als dader of slachtoffer betrokken zijn bij diverse vormen van criminaliteit. Door deze combinatie van bronnen is een breed en genuanceerd beeld ontstaan van de rol van jongeren in de ondermijnende criminaliteit in het Heuvelland.

De resultaten uit het onderzoek laten een wisselend beeld zien van de jeugdcriminaliteit in het Heuvelland: het aantal geregistreerde delicten laat een golfbeweging zien, terwijl het aantal geregistreerde jeugdige verdachten in meerdere gemeenten geleidelijk toeneemt. Door de geïnterviewde professionals wordt een toename in de ernst van delicten waargenomen, wat deels wordt toegeschreven aan maatschappelijke veranderingen en de normalisering van drugs en geweld. Dit leidt tot veiligheidsrisico's voor zowel de jongeren zelf als hun directe omgeving. De bevindingen onderstrepen het belang van effectieve preventieve en repressieve maatregelen, waarbij een sterke informatiepositie en goede samenwerking tussen betrokken partijen cruciaal zijn.

In dit hoofdstuk worden deze conclusie verder uiteengezet en wordt ingegaan op de aanbevelingen die uit het onderzoek naar voren zijn gekomen.

¹ Dit betreffen de gemeenten Eijsden-Margraten, Gulpen-Wittem, Meerssen, Vaals en Valkenburg aan de Geul.

² De onderzoeksperioden verschillen per deelnemer. Een overzicht daarvan is te vinden in Bijlage 1, paragraaf 8.1.1.

1.1 Bevindingen en conclusies

1.1.1 Overzicht van de geregistreeerde cijfers

In de periode van 10 juni 2020 tot en met 10 juni 2025³ zijn 625 delicten in het Heuvelland gepleegd waarbij een jongere van 8 tot en met 23 jaar, zowel van binnen als buiten het Heuvelland afkomstig, als verdachte werd aangemerkt. In dezelfde periode werden 829 delicten geregistreerd waarbij een jongere in de leeftijd van 8 tot en met 23 jaar, woonachtig in het Heuvelland, als verdachte betrokken was; dit betreffen delicten die zowel binnen als buiten de regio gepleegd.

In bijna een kwart van de delicten gepleegd in het Heuvelland en bij ruim een 5e van alle delicten gepleegd door jongeren woonachtig in het Heuvelland, gaat het om ondermijnende criminaliteit. Hierbij gaat het vooral om vermogensdelicten, drugsdelicten en geweldsdelicten. Het verloop van het aantal geregistreeerde delicten laat over de onderzoeksperiode een golfbeweging zien. Vanaf 2019 is er een stijgende lijn met een piek in 2023 en 2024, waarna het daalt onder het niveau van de jaren ervoor. Deze ontwikkeling komt overeen met de landelijke trend. Tegelijkertijd neemt het aandeel jongeren dat verdacht wordt van een misdrijf de afgelopen jaren in meerdere Heuvelland-gemeenten juist geleidelijk toe. Dit is een ander beeld dan wat landelijk wordt waargenomen, waar juist een continue daling zichtbaar is. In 2024 scoren alleen de gemeenten Meerssen en Gulpen-Wittem ten aanzien van het aandeel jongeren dat verdacht wordt van een misdrijf nog onder het landelijk en Limburgse gemiddelde.

1.1.2 Geregistreeerde data versus de zichtbare praktijk

Hoewel de geregistreeerde delictcijfers een geleidelijke afname laten zien, schetsen professionals een wisselend beeld. Sommigen zien een duidelijke afname in het aantal betrokken jongeren, terwijl anderen juist spreken van een toename of een golfbeweging. Over 1 ding bestaat brede overeenstemming: de ernst van de delicten neemt toe. Jongeren lijken op steeds jongere leeftijd betrokken te raken bij zware criminaliteit — gedragingen die eerder vooral bij 16-17-jarigen werden gezien, komen nu al voor bij 13- en 14-jarigen. Professionals signaleren een verharding en spreken van een verschuiving in normen. Drugsgebruik, geweld en ook alcoholgebruik lijken steeds meer genormaliseerd onder jongeren. Professionals merken dat stedelijke problematieken in de regio steeds vaker voorkomen, mede door de toegenomen mobiliteit van jongeren over de gemeentegrenzen heen, vooral richting de stad. Heuvelland-breed wordt door professionals actueel gesproken over een handjevol tot enkele tientallen jongeren die echt opvallen.

Bepaalde delicten zoals gedigitaliseerde criminaliteit en mensenhandel komen nauwelijks naar voren in de registraties. Een aantal professionals vreest dat veel van dit soort crimineel gedrag onder de radar blijft omdat het digitaal gebeurt of omdat het zich achter gesloten deuren afspeelt.

³ Vanwege herhaalde uitvragen en de Wet politiegegevens — waarin gegevens maximaal 5 jaar operationeel beschikbaar zijn — kon de periode niet worden afgestemd op die van de partnerdata en het andere databestand van de Politie.

1.1.3 Omvang van criminaliteit volgens zelfrapportage jongeren

Ook jongeren zelf rapporteren in aanraking te komen met criminaliteit in hun omgeving. Als crimineel gedrag dat zij zelf plegen, noemt 17,7% van de 598 respondenten geweld, 17,2% diefstal en 11,5% het gebruik van softdrugs. Een klein deel (0,7%) van de ondervraagde jongeren houdt zich naar eigen zeggen bezig met drugshandel. Het aandeel jongeren dat aangeeft drugs te gebruiken is redelijk in lijn met landelijke cijfers. Ongeveer een derde van de respondenten geeft aan dat ze weleens mensen in hun omgeving drugs zien verkopen.

1.1.4 Kenmerken van verdachte jongeren in het Heuvelland

In totaal zijn er 491 unieke jeugdige verdachten geregistreerd die in de onderzoeksperiode verdacht werden van een strafbaar feit, gepleegd in 1 van de 5 Heuvelland-gemeenten. Bijna 28% van de jongeren verdacht van een delict in het Heuvelland woont in het Heuvelland. Bijna 11% woont in Maastricht, bijna 9% in Heerlen en iets meer dan 20% van de verdachten is woonachtig in andere gemeenten in Limburg. Bijna 16% woont in andere gemeenten in Nederland. Er zijn ook jeugdige verdachten geregistreerd die wonen in België (2%), Duitsland (0,6%) en Frankrijk (0,6%). Daarnaast staat bijna 2% geregistreerd als 'Zonder Vaste Woon- of Verblijfplaats' (ZVWOVP), iets meer dan 4% als 'Niet Ingezetene' (RNI) en van iets meer dan 6% is de woon- of verblijfplaats onbekend.

Daarnaast zijn er 358 unieke jeugdige verdachten geregistreerd die wonen in het Heuvelland en in de onderzoeksperiode verdacht werden van een strafbaar feit, gepleegd binnen of buiten deze regio. Absoluut en relatief gezien zijn de meeste jeugdige verdachten die wonen in het Heuvelland, woonachtig in de gemeente Eijsden-Margraten. De gemeenten Gulpen-Wittem en Vaals scoren zowel absoluut als relatief gezien het laagst.

Het overgrote deel van de jongeren dat als verdachte in beeld komt, is van het mannelijke geslacht. De gemiddelde leeftijd van verdachten van delicten die in het Heuvelland zijn gepleegd, is 18,35 jaar. Voor verdachten die in het Heuvelland wonen maar verdacht worden van delicten zowel binnen als buiten de regio is dit 17,2 jaar.

1.1.5 De aanwezigheid van jeugdgroepen in het Heuvelland

Er wordt door professionals gesproken over 2 rivaliserende jeugdgroepen in het Heuvelland, die qua grootte en samenstelling sterk fluctueren. Er wordt gesproken over een groep van 30 tot 40 jongeren die vermoedelijk betrokken is bij criminele, mogelijk druggerelateerde activiteiten. Jongeren ontmoeten elkaar vaak via school, wat zorgt voor uitwisseling tussen gemeenten. Ze wisselen soms van groep of sluiten zich aan bij groepen in steden als Maastricht of Parkstad, en andersom. Door hun mobiliteit en wisselende groepssamenstelling is het lastig grip te krijgen op deze jongeren. Dit kan ook in de toekomst wellicht zorgen voor onveilige situaties.

1.1.6 Locaties die aandacht behoeven

Er wordt waargenomen dat jongeren steeds mobieler zijn en zich niet meer beperken tot 1 vaste locatie zoals 1 dorp, wijk of hangplek. Met name de middelbare scholen in de regio worden benoemd als locaties waar jongeren in aanraking kunnen komen met criminaliteit. Daarnaast trekken jongeren

vaker naar grotere steden zoals Maastricht en Heerlen. In de interviews hebben meerdere professionals hun zorgen uitgesproken over de jeugdzorginstelling in het Heuvelland, dit vanwege het risico op ronselen maar in het bijzonder gelet op het aandeel vermissingen dat hier geregistreerd wordt. Ook in de politiedata komt de locatie van Via Jeugd/COA opvallend naar voren.

1.1.7 De digitale wereld en jeugdcriminaliteit: een groeiende rol, nog beperkt zicht

De geregistreerde cijfers geven weinig inzicht in jongeren die betrokken zijn bij online criminaliteit. Tegelijkertijd speelt de digitale wereld een belangrijke rol in het dagelijks leven van jongeren, en verschuift een deel van de criminaliteit, zoals drugshandel, steeds meer naar de online omgeving. Professionals geven aan dat er nog beperkte kennis is over deze digitale vormen van criminaliteit, waardoor veel zaken onzichtbaar blijven. Hierdoor blijven er nog vaak zaken onder de radar, wat zorgen oproept.

Uit de resultaten van de vragenlijst blijkt dat, op 2 respondenten na, alle respondenten gebruikmaken van sociale media. Bijna een derde van deze jongeren heeft hier wel eens vervelende situaties meegemaakt. Door professionals worden vooral Snapchat, TikTok en Telegram genoemd als zorgwekkende platforms. Jongeren maken hierop kenbaar dat ze bijvoorbeeld vapes en/of drugs verkopen, de kanalen worden gebruikt om te ronselen, en ook het ontstaan van geweldsincidenten vindt via sociale media plaats.

Bijna twee derde van de respondenten speelt online spellen. Ruim 1 op de 6 hiervan komt online wel eens onprettige situaties tegen. Een klein deel van de respondenten (5,9%) is via internet weleens benaderd om criminele dingen te doen. Daarbij geeft 1% aan zelf weleens iemand te hebben benaderd om criminele klusjes te verrichten.

1.1.8 Hoe jongeren betrokken raken bij criminele activiteiten

Professionals noemen verschillende manieren waarop jongeren in het Heuvelland betrokken raken bij criminaliteit. Zoals via school, vrienden en familie. Jongeren kunnen ook worden geronseld door andere criminelen. Daarnaast hebben professionals het vermoeden dat jongeren zich soms zelf aanbieden voor het uitvoeren van klusjes via bijvoorbeeld sociale media.

Uit de vragenlijst blijkt dat jongeren zelf vooral school en vrienden noemen als de belangrijkste manieren waarop zij betrokken raken bij criminaliteit.

1.1.9 Invloedrijke factoren bij het ontstaan van jeugdcriminaliteit

Er zijn verschillende omstandigheden en factoren die jongeren extra kwetsbaar kunnen maken om in aanraking te komen met criminaliteit. Daarnaast zijn er ook factoren die daarvoor bescherming bieden. Veel risicofactoren die wetenschappelijk onderbouwd zijn, komen terug in de interviews die voor dit onderzoek uitgevoerd zijn.

De thuissituatie, zoals het opgroeien in een éénuoudergezin of een gezin in scheiding, wordt gezien als een belangrijke risicofactor voor betrokkenheid bij criminaliteit. In het verlengde van de gezinssituatie vormt het opgroeien in een criminele familie een groot risico voor een jongere om in aanraking te komen met criminaliteit, omdat crimineel gedrag binnen deze omgeving vaak wordt genormaliseerd.

Ook bepaalde persoonskenmerken kunnen bijdragen aan de kans om in aanraking te komen met criminaliteit zoals geslacht, leeftijd en opleidingsniveau. Jongeren met een licht verstandelijke beperking, (alleenstaande) minderjarige vluchtelingen en jongeren met een migratieachtergrond, vooral uit conflictgebieden in het Midden-Oosten, worden als extra kwetsbaar gezien.

Tot de risicofactoren voor betrokkenheid bij criminaliteit behoren ook psychologische factoren, zoals eerder crimineel of agressief gedrag, psychische problemen, middelengebruik en de houding en gedachten ten opzichte van criminaliteit. Professionals noemen in dit verband vooral hechtingsproblematiek en maatschappelijke druk als factoren die bij jongeren in het Heuvelland een rol lijken te spelen. Daarnaast merken zij op dat crimineel gedrag, zoals drugsverkoop en geweld, onder jongeren steeds meer genormaliseerd raakt. Status, erkenning en de wens om snel geld te verdienen vergroten hun vatbaarheid, terwijl de negatieve gevolgen vaak worden onderschat. Hierdoor ontstaat soms een geromantiseerd beeld van het criminele leven. Daarbij speelt morele ontkoppeling een rol: jongeren rechtvaardigen immoreel gedrag, waardoor schuldgevoelens verdwijnen en het gedrag acceptabel lijkt.

Een lage sociaaleconomische status wordt eveneens genoemd als risicofactor voor het in aanraking komen met criminaliteit, waarbij het gebrek aan toekomstperspectief vaak als versterkende factor wordt gezien.

Tot slot wordt vroegtijdig schoolverlaten gezien als een belangrijke risicofactor voor ondermijnende criminaliteit. Professionals benadrukken het belang van onderwijs en een goede band tussen leerlingen en school, vooral voor jongeren uit instabiele gezinssituaties. De overgang van basisschool naar middelbare school wordt daarbij vaak genoemd als een cruciaal keerpunt.

Naast de bovengenoemde risicofactoren zijn er ook factoren die juist bescherming kunnen bieden, zoals een stabiel gezin, motivatie om goed te presteren op school en een gunstige sociaaleconomische positie. Tegelijkertijd signaleren professionals echter een groeiende groep jongeren die, ondanks de aanwezigheid van dit soort beschermende factoren, toch crimineel gedrag vertoont. Hun motieven lijken minder gekoppeld aan materiële noodzaak, maar eerder aan psychosociale behoeften, zoals erkenning, verbondenheid en erbij willen horen.

1.2 Aanbevelingen

De bevindingen en conclusies uit de analyse vormen de basis voor aanbevelingen die de Heuvelland-gemeenten zowel afzonderlijk als gezamenlijk kunnen helpen jongeren weerbaarder te maken en verdere verharding onder criminele jongeren te voorkomen, zodat minder jongeren betrokken raken bij ondermijnende criminaliteit. In deze paragraaf worden de hoofdaanbevelingen uiteengezet. In hoofdstuk 6 wordt hier verder op ingegaan.

1.2.1 Aanbeveling 1: Zorg voor een goede gemeentelijke basis; zowel qua beleid als informatiepositie

Uit de resultaten van het onderzoek blijkt dat niet in alle gemeenten het jeugdbeleid even ver ontwikkeld of zichtbaar is. Een goed uitgewerkt en actief jeugdbeleid vormt echter de basis voor een effectieve aanpak van jeugdproblematiek. Daarbij is een actuele en toegankelijke informatiepositie van essentieel belang. Dit stelt gemeenten in staat om tijdig te signaleren, passende interventies te ontwikkelen en effectief samen te werken met ketenpartners. Vooral in gemeenten waar in dit onderzoek slechts beperkte respons is ontvangen, lijkt de informatiepositie nog onvoldoende in beeld.

Het wordt aanbevolen om op gemeentelijk niveau te zorgen voor een actuele en overzichtelijke informatiepositie. Dit kan bijvoorbeeld door het aanstellen van 1 vast aanspreekpunt per gemeente, die verantwoordelijk is voor het verzamelen en bundelen van alle relevante signalen. Op deze manier kunnen de verzamelde signalen effectief worden ingebracht in lokaal of regionaal overleg, wat de samenwerking met betrokken partners versterkt.

Voor het verbeteren van deze informatiepositie is het nuttig om in gesprek te gaan met gemeenten die hierin al verder gevorderd zijn, zoals Eijsden-Margraten, maar ook met de Preventie met Gezag⁴ (PmG)-gemeenten Maastricht en Heerlen. Analyseer actief de resultaten en ervaringen uit deze gemeenten. Daarnaast verdient het aanbeveling om de samenwerking tussen het domein Openbare Orde en Veiligheid en het Sociaal Domein binnen gemeenten te stimuleren en te versterken.

1.2.2 Aanbeveling 2: Verbeter de integrale samenwerking

In het verlengde van de aanbeveling om te zorgen dat van de individuele gemeenten de basis op orde is, ligt de aanbeveling om in te zetten op een betere integrale samenwerking. Jeugdcriminaliteit is zelden het gevolg van één enkele factor. Vaak is sprake van een combinatie van problemen zoals armoede, verslaving, schooluitval en een instabiele thuissituatie. Een integrale samenwerking tussen partners zoals scholen, jeugdhulp, politie, en de gemeente kan een holistische aanpak bieden waarbij al deze factoren worden meegenomen. Wanneer bestaande structuren beter worden benut en samenwerking bewuster en consistentier wordt ingericht, kunnen signalen sneller worden opgepakt, verantwoordelijkheden duidelijker worden verdeeld en interventies beter worden afgestemd.

⁴ Preventie met Gezag (PmG) is een door het Ministerie van Justitie en Veiligheid gefinancierde aanpak voor risicogemeenten, gericht op het vroegtijdig signaleren van jeugdcriminaliteit via samenwerking tussen gemeente, politie en zorgpartners, met nadruk op preventie én handhaving.

Denk hierbij aan het inrichten van een periodiek overleg op regionaal niveau, waarin gemeenten en partners gemeente-overstijgende signalen kunnen uitwisselen. Structurele afstemming op lokaal niveau is hiervoor ook essentieel, waarbij het van belang is dat deze overleggen uniform worden ingericht, zodat dezelfde definities gebruikt worden. Tot slot is hierin ook het intensiveren van de structurele samenwerking met scholen als cruciale partners in de aanpak van jeugdproblematiek van groot belang. Blijf hierbij alert op (dreigende) schooluitval.

1.2.3 Aanbeveling 3: Integreer preventieve, repressieve en perspectiefgerichte interventies in een samenhangende aanpak van jeugdcriminaliteit

De aanpak van ondermijnende jeugdcriminaliteit vraagt om een evenwichtige combinatie van preventieve, repressieve en perspectief biedende interventies.

1. Preventieve maatregelen als basis voor aanpak ondermijnende jeugdcriminaliteit

In deze analyse zijn diverse factoren geïdentificeerd die de betrokkenheid van jongeren bij ondermijnende criminaliteit beïnvloeden. Bij het kiezen van preventieve strategieën is het van belang om de doelgroep nauwkeurig in kaart te brengen. Onderzoek van onder andere Kruisbergen en De Jonge (2023) toont aan dat het toepassen van de verkeerde strategieën op de verkeerde doelgroep schadelijke effecten kan hebben. Landelijk is aandacht voor de ontwikkeling van een kwaliteitskader effectieve jeugdinterventies voor een preventieve aanpak van jeugdcriminaliteit.

Uit het onderzoek blijkt bovendien dat jongeren regelmatig gebruikmaken van morele ont koppeling om crimineel gedrag te rechtvaardigen. In navolging hiervan wordt aanbevolen om preventieve interventies te richten op basisscholen, met als doel de morele ontwikkeling van kinderen te stimuleren. Daarnaast is het essentieel om te investeren in bewustwording en signalering door professionals die met jongeren werken, zodat zij vroege tekenen van betrokkenheid bij ondermijnende criminaliteit kunnen herkennen.

In paragraaf 6.2.3 wordt verder ingegaan op de preventieve interventies.

2. Repressief: grenzen stellen en crimineel gedrag effectief corrigeren

Naast het voorkomen van criminaliteit is het essentieel om ervoor te zorgen dat misdaad niet loont en dat crimineel gedrag effectief wordt gecorrigeerd. Een repressieve aanpak biedt duidelijkheid over grenzen en consequenties. Dit heeft bovendien een signalerende werking naar jongeren in de omgeving, die mogelijk opkijken tegen anderen die crimineel gedrag vertonen. Ook bij repressieve interventies is het van belang dat deze aansluiten bij de specifieke problematiek. Daarbij wordt geadviseerd om een systemische benadering te hanteren, waarbij niet alleen naar de jongere zelf wordt gekeken, maar ook naar het gezin en het bredere systeem rondom de jongere.

In paragraaf 6.2.4 wordt verder ingegaan op de repressieve interventies.

3. **Perspectief: geef jongeren een kans op een betere toekomst**

Ook het bieden van perspectief is een belangrijk onderdeel in de aanpak. Denk daarbij aan het inrichten van zinvolle en toegankelijke vrijetijdsbesteding waarbij jongeren actief worden betrokken en het perspectief op opleiding en werk als vast onderdeel verankerd is. Daarnaast is het belangrijk om jongeren die uit de criminaliteit willen stappen actief te ondersteunen, bied ze een exit-optie. Dat kan op preventief niveau maar ook als jongeren al meer in de repressieve aanpak zitten. Dit omvat zowel jongeren die neigen te beginnen met criminele activiteiten, alsook degenen die al begonnen of diep verwickeld zijn in de ondermijnende criminaliteit. Behalve bewustwording en afstraffen zal deze 'jonge aanwas' een uitweg geboden moeten worden.

In paragraaf 6.2.5 wordt verder ingegaan op de perspectief biedende interventies.

2. Inleiding

2.1 Aanleiding

In 2022 is door de Taskforce Jeugdige Ondernijners, onderdeel van het Regionaal Informatie- en Expertisecentrum (RIEC) Limburg, een onderzoek uitgevoerd. Hieruit bleek dat 1 op de 3 jongeren in Limburg in aanraking komt met criminaliteit. In het Integraal Veiligheidsplan Heuvelland 2024-2027 is in navolging hiervan het thema 'Jeugd en Veiligheid' vastgesteld als geprioriteerd thema voor de komende jaren.

Enkele Heuvelland-gemeenten zijn het afgelopen jaar in het nieuws gekomen in relatie tot (ernstige) overlast door jeugd(groepen). Zo werden in de gemeente Meerssen in maart 2024 stevige maatregelen getroffen omdat baldadige jongeren het terrein rondom de school, kinderopvang en bibliotheek terroriseerden (L1 Nieuws, 2024b). Ook de gemeente Gulpen-Wittem kwam in het nieuws in verband met het tijdelijk inzetten van beveiligers bij het Sophianum in Gulpen na vechtpartijen tussen jeugd (De Limburger, 2024). Daarnaast zijn er ook concrete signalen in de media naar voren gekomen van ondernijnende jeugdcriminaliteit in de regio. Zo is in november 2024 een 21-jarige man uit de gemeente Meerssen veroordeeld tot 5 jaar celstraf voor het ronselen van 2 minderjarigen, die hij uitbuitte door ze in België te laten dealen in harddrugs (L1 Nieuws, 2024a).

De Heuvelland-gemeenten geven aan dat er sprake is van fluïde jeugdgroepen die moeilijk te duiden zijn, vooral wanneer er sprake is van vermenging tussen diverse groepen. De jeugd zou zorgen voor veel overlast, ze gebruiken in grote getalen drugs, richten vernielingen aan in de openbare ruimte en er zijn vermoedens dat ze contacten onderhouden met het criminele milieu. Groepen bewegen zich over de gemeentegrenzen, waardoor er slechts beperkt of zelfs geen zicht op bestaat. Dit zorgt voor blinde vlekken en bemoeilijkt de aanpak. De jeugdcriminaliteit is verweven in verschillende soorten criminaliteit. Het Heuvelland heeft behoefte aan een verdere verdieping op dit vraagstuk.

2.2 Opdracht en doelstelling

De 5 Heuvelland-gemeenten gezamenlijk vragen het RIEC Limburg een Integraal Ondernijningsbeeld (IOB) op te stellen met als doel zicht te krijgen op de aanwezigheid, ernst en aard van ondernijnende jeugdproblematiek in de regio. De onderzoeksbevindingen omvatten resultaten op gemeenteniveau, waardoor tevens een vergelijking tussen gemeenten gemaakt kan worden ten aanzien van de aanwezige problematiek en risicofactoren. Op basis van de resultaten zullen aanbevelingen op regioniveau gegeven worden, zodat de aanpak wel in gezamenlijkheid kan worden opgepakt. Deze aanbevelingen kunnen de betrokken gemeenten en haar partners ondersteunen bij het formuleren van gericht beleid op jeugdcriminaliteit en concrete handvatten bieden voor de inzet van preventieve en repressieve maatregelen. Het achterliggende doel is om de weerbaarheid van jongeren te verhogen en om te voorkomen dat (kwetsbare) jeugd in de regio in aanraking komt met ondernijnende criminaliteit of daarin doorgroeien.

2.3 Onderzoeksvragen

De doelstelling leidt tot de volgende hoofdvraag: "Op welke manier manifesteert de ondernijnende jeugdproblematiek zich in de Heuvelland-gemeenten?"

Om deze vraag te kunnen beantwoorden zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Wat is het huidige beeld van de jeugd in het Heuvelland? (Korte situatieschets: sociaaleconomische achtergrondkenmerken, samenstelling bewoners betrokken gemeenten etc.)
- Wat is de omvang van ondermijnende jeugdcriminaliteit in het Heuvelland?
- Wat is de aard van ondermijnende jeugdcriminaliteit in het Heuvelland?
- Op welke manier speelt de digitale wereld een rol binnen de ondermijnende jeugdcriminaliteit?
- Welke locaties in het Heuvelland komen in beeld in relatie tot ondermijnende jeugdcriminaliteit?
- Op welke manier komen jongeren in het Heuvelland in aanraking met ondermijnende criminaliteit (dader- en slachtofferschap)?
- Welke vastgestelde risicofactoren voor ondermijning zijn aanwezig in het Heuvelland en maken jongeren kwetsbaar om in de ondermijnende criminaliteit terecht te komen?
- Hoe ziet de aanpak op het thema jeugd op dit moment eruit in het Heuvelland, en in hoeverre is er sprake van knelpunten?
- Wat zijn vanuit de onderzoeksbevindingen concrete aanbevelingen voor het Heuvelland om het fenomeen ondermijnende jeugdcriminaliteit preventief aan te pakken, om hiermee te voorkomen dat jongeren de criminaliteit ingaan, en hun weerbaarheid te vergroten?
- Welke maatregelen komen vanuit de onderzoeksbevindingen naar voren die in het Heuvelland toegepast kunnen worden in de repressieve aanpak van de jeugdcriminaliteit?

3. Verkorte methode

Om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvragen is gebruikgemaakt van een kwantitatieve analyse van geregistreerde criminaliteitscijfers, een zelfrapportageonderzoek onder jongeren én kwalitatief onderzoek in de vorm van interviews met professionals. De thema's uit de onderzoeksvragen zijn op deze wijze vanuit verschillende invalshoeken belicht en de visies van zowel professionals als jongeren zijn met elkaar en met de geregistreerde criminaliteitscijfers vergeleken.

In de resultaten worden uitspraken geciteerd die zijn gedaan door experts tijdens de interviews.

Het onderzoek heeft betrekking op de 5 Heuvelland-gemeenten gezamenlijk. Dit betekent dat als er wordt gesproken over 'het Heuvelland', de regio in zijn geheel wordt bedoeld. Wanneer het over 1 specifieke gemeente of wijken binnen deze gemeenten gaat, wordt dit expliciet aangegeven. Voor de zelfrapportagevragenlijst, die verspreid is onder jongeren die wonen of regelmatig in het Heuvelland komen, zijn jongeren in de leeftijd van 12 tot en met 23 jaar benaderd. Wanneer er wordt verwezen naar 'respondenten', gaat het specifiek om deze jongeren.

Een uitgebreide verantwoording van de methodiek is beschreven in bijlage 1.

4. Context: een situatieschets van de 5 gemeenten die samen het Heuvelland vormen

In dit hoofdstuk wordt stilgestaan bij de context van het onderzoek. Er wordt een beschrijving gegeven van de Heuvelland regio als geheel, de 5 gemeenten die deze regio vormen, en de kenmerken van de omgeving waarin jongeren binnen deze gemeenten opgroeien.

Zoals hierboven reeds benoemd, bestaat het Heuvelland uit 5 gemeenten. Dit betreffen de gemeenten Eijsden-Margraten, Gulpen-Wittem, Meerssen, Vaals en Valkenburg aan de Geul.

Het Heuvelland is op meerdere vlakken aantrekkelijk voor de georganiseerde criminaliteit en ondermijning. Maar liefst 4 van de 5 Heuvelland-gemeenten hebben een internationale grens. Daarnaast zijn er vele recreatieve voorzieningen in het hele Heuvelland, wat veel toeristen trekt. Er is ook een groot oppervlakte buitengebied, en steden als Maastricht en Aken liggen om de hoek. Valkenburg aan de Geul staat bekend als dé uitgaanslocatie van het Heuvelland. Verder zijn er binnen het Heuvelland 2 middelbare scholen en 1 jeugdinstantie. Door de grote mate van mobiliteit onder de jeugd beweegt de jeugd zich makkelijk over de gemeentegrenzen heen.

4.1 Demografie

Op 1 januari 2025 telden de 5 Heuvelland-gemeenten gezamenlijk 85.129 inwoners. De leeftijdsgroep 8 tot en met 23 vormt met 12.170 personen 14,3% van de inwoners (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2025c).⁵ Gekeken naar de achtergrond van de inwoners kan het volgende overzicht gemaakt worden (AlleCijfers.nl, 2024):

Tabel 1: Achtergrond van inwoners per gemeente

Gemeente	Achtergrond		
	Nederlandse achtergrond	Westerse migratieachtergrond	Niet-Westerse achtergrond
Eijsden-Margraten	84%	10%	5,4%
Gulpen-Wittem	84%	11%	5%
Meerssen	84%	9,2%	6,4%
Vaals	45%	47%	7,9%
Valkenburg aan de Geul	82%	11%	6,8%

Met name de gemeente Vaals valt op met het percentage van de Westerse migratieachtergrond van haar inwoners. Dit komt onder andere doordat bijna 30% van de inwoners van de gemeente Vaals een Duitse nationaliteit heeft (Gemeente Vaals, 2025). Daarnaast heeft de gemeente Vaals een veelzijdig samengestelde bevolking, met ruim 60 verschillende nationaliteiten (Gemeente Vaals, 2020).

⁵ Zie bijlage 3 voor een overzicht per gemeente.

De verdeling van het aantal meerpersoonshuishoudens met thuiswonende kinderen en eenoudergezinnen over de verschillende gemeenten wordt weergegeven in Tabel 2 (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2024).

Tabel 2: Verdeling samenstelling huishoudens per gemeente

Gemeente	Samenstelling huishoudens					
	Meerpersoons- huishoudens met thuiswonende kinderen	Eenoudergezinnen				
		Totaal	%	1 kind	2 kinderen	3 of meer kinderen
Eijsden-Margraten	3.819	574	15,03%	70,03%	24,39%	5,40%
Gulpen-Wittem	1.828	361	19,75%	73,41%	20,22%	6,37%
Meerssen	2.607	533	20,45%	69,23%	24,39%	6,38%
Vaals	1.132	328	28,97%	67,38%	24,09%	8,54%
Valkenburg aan de Geul	2.068	450	21,77%	66,67%	27,78%	5,56%

Het landelijke gemiddelde eenoudergezinnen ligt afgerond op 23%. Enkel de gemeente Vaals scoort hoger dan het landelijk gemiddelde. De gemeente Eijsden-Margraten scoort het laagst. Een eenoudergezin betekent dat op het adres een moeder óf vader met 1 of meer kinderen staat ingeschreven (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2024).

De 5 Heuvelland-gemeenten hebben gezamenlijk 27 scholen die regulier basisonderwijs (bo) aanbieden. Daarnaast zijn er binnen de regio 5 scholen in het speciaal basisonderwijs. Er zijn 2 middelbare scholen gericht op het voortgezet onderwijs (vo). 1 ligt in de gemeente Gulpen-Wittem en 1 in Meerssen. Er zijn geen scholen die voorzien in speciaal voortgezet onderwijs. De gemiddelde afstand tot een vo-school voor leerlingen uit de Heuvelland regio is 5,72 km. Voor leerlingen uit de gemeente Meerssen is deze gemiddelde afstand het kortste met 2,8 km, voor leerlingen uit Vaals het verst met 10,6 km (AlleCijfers.nl, 2025; AlleCijfers.nl, 2023).

Het percentage van het totale aantal leerlingen dat in de periode 2023-2024 vroegtijdig – dat wil zeggen zonder startkwalificatie – het onderwijs verlaat, is van alle Heuvelland-gemeenten samen 3% (240 van de 8.570 leerlingen). Dit percentage ligt gelijk aan het provinciaal en landelijk gemiddelde. De gemeenten Eijsden-Margraten en Meerssen wijken af naar beneden, hier is het namelijk 2%. In de gemeente Vaals is het percentage 5% (CBS, 2025d).

De sociaaleconomische positie van inwoners van het Heuvelland is divers. Zie Tabel 3 voor een overzicht per gemeente, op basis van data van 2023 (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2025b).

Tabel 3: Sociaaleconomische positie per gemeente

Gemeente	Financiële gegevens van huishoudens					
	Gem. gestand. inkomen van huishoudens	% huish. met laag inkomen	% huish. onder/ron d sociaal minimum	% inwoners met bijstandsuitkering	% inwoners met WW ⁶ -uitkering	% inwoners met AO ⁷ -uitkering
Eijsden-Margraten	€ 40.900	2,8%	3,4%	1,00%	0,69%	3,85%
Gulpen-Witterm	€ 38.300	3,0%	4,5%	0,99%	0,77%	5,14%
Meerssen	€ 40.400	2,0%	3,6%	1,29%	0,75%	5,21%
Vaals	€ 32.600	5,7%	9,8%	2,85%	0,59%	4,22%
Valkenburg aan de Geul	€ 37.700	3,2%	6%	1,58%	0,73%	5,36%
Landelijk	€ 38.300	3,8%	6,5%	2,25%	0,80%	4,31%

Tot slot kunnen de cijfers op het gebied van psychische en emotionele problemen naast elkaar worden gezet. In 2023 lag het landelijk gemiddeld voor jongeren die gebruikmaken van jeugdzorg op 11% en voor jeugdhulp op 10,8%. Voor de gehele provincie Limburg liggen de gemiddelden op respectievelijk 11,8% voor jeugdzorg en 11,6% voor jeugdhulp. De gemeenten Meerssen (12,5% en 12,5%) en Valkenburg aan de Geul (12,0% en 11,7%) scoren boven het landelijke en Limburgse gemiddelde. De gemeenten Eijsden-Margraten (10,6% en 10,6%) en Gulpen-Witterm (10,8% en 10,6%) scoren rond het landelijke en Limburgse gemiddelde. Tot slot scoort de gemeente Vaals voor zowel jeugdzorg als jeugdhulp 7,4% en zit hiermee onder het landelijke en provinciale gemiddelde. Het gaat hierbij om personen tot 18 jaar die op enig moment in de verslagperiode gebruik hebben gemaakt van jeugdhulp, jeugdbescherming of jeugdreclassering. In uitzonderlijke gevallen wordt de hulp of zorg voortgezet tot de leeftijd van 23 jaar (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2025a).

4.2 Gezondheidsmonitor

De Gezondheidsmonitor Jeugd brengt de gezondheid, het welzijn en de leefstijl van Nederlandse middelbare scholieren⁸ in kaart. Uit de meest recente data van 2023 blijkt dat het welzijn binnen diverse Heuvelland-gemeenten op verschillende onderdelen onder druk staat.⁹ Het gaat hierbij om onderwerpen als moeite met rondkomen, mentale gezondheid, eenzaamheid, bewegen, stress, prestatiedruk, middelengebruik (specifiek alcohol) en risico op problematisch gebruik van sociale media (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, 2024). Wanneer gekeken wordt naar de ontwikkelingen over de jaren heen, valt op dat het aandeel jongeren dat moeite heeft met rondkomen

⁶ WW-uitkering: uitkering op basis van de Werkloosheidswet voor onvrijwillig werkloze werknemers.

⁷ AO-uitkering: uitkering op basis van de Arbeidsongeschiktheidswet voor (gedeeltelijk) arbeidsongeschikte werknemers.

⁸ Hiervoor worden leerlingen uit het 2e en 4e leerjaar van het voortgezet onderwijs bevraagd, meestal tussen de 12 en 16 jaar oud.

⁹ In de gemeente Vaals was de respons te laag om tot statistische cijfers te komen, deze cijfers zijn niet gepubliceerd in de Gezondheidsmonitor en konden daardoor niet meegenomen worden in dit onderzoek.

in vergelijking met de Gezondheidsmonitor van 2019 (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, 2022b) in vrijwel alle gemeenten bijna is verdubbeld.¹⁰ Alleen in Gulpen-Witter is dit aandeel juist bijna gehalveerd. In vergelijking met de data uit 2021 (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, 2022a) is in 2023 onder andere een toename te zien van het aandeel jongeren met psychische klachten in de gemeenten Meerssen en Valkenburg aan de Geul. Wat betreft gevoelens van eenzaamheid is er een toename zichtbaar in alle 3 de gemeenten waarvoor data beschikbaar is: Meerssen, Valkenburg aan de Geul en Eijsden-Margraten.¹¹

Naast de Gezondheidsmonitor Jeugd bestaat de Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen, die zich richt op jongeren van 16 tot en met 25 jaar en vergelijkbare gegevens verzamelt over hun gezondheid, leefstijl en welzijn. Op basis van de meest recente regionale cijfers (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, 2025) blijkt dat de gemeenten waarvoor gegevens beschikbaar zijn, grotendeels vergelijkbaar scoren met zowel het landelijke gemiddelde als het gemiddelde van GGD Zuid-Limburg.¹² Wel vallen de cijfers over alcoholgebruik in de gemeente Eijsden-Margraten op; op meerdere punten wijkt deze gemeente af van zowel het landelijke gemiddelde, het gemiddelde van GGD Zuid-Limburg als de gemiddelden van de overige 2 Heuvelland-gemeenten waarvan data beschikbaar is.

Een uitgebreide weergave van de resultaten uit de Gezondheidsmonitor Jeugd van 2021 en 2023 en de Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen 2024 is te vinden in bijlage 2.

4.3 Veiligheid en leefbaarheid

Door de 5 Heuvelland-gemeenten gezamenlijk is het Integraal Veiligheidsplan Heuvelland 2024–2027 opgesteld. Dit richt zich op bovenlokale veiligheidsvraagstukken. Het bevat een terugblik op het vorige plan (2020–2023). Daarin staat dat de gemeenten gezamenlijk voortgang hebben geboekt op thema's als jeugdoverlast, verwarde personen, en ondermijnende criminaliteit. Wel wordt aangegeven dat de samenwerking verder moet worden versterkt, en dat monitoring en structurele evaluatie in het vorige plan onvoldoende zijn uitgevoerd. De prioriteit in het Integraal Veiligheidsplan Heuvelland 2024–2027 ligt bij 3 hoofdthema's: 'Jeugd en veiligheid', 'Zorg en veiligheid' (zoals overlast door verward gedrag), en 'Ondermijnende criminaliteit' (zoals drugshandel en fraude). Fysieke veiligheid (zoals rampenbestrijding) blijft een doorlopend aandachtspunt. De gemeenten willen zich in de periode 2024–2027 inzetten op meer samenwerking, gegevensdeling en een sterkere verbinding tussen zorg, veiligheid en handhaving (Gemeenten Eijsden-Margraten, Gulpen-Witter, Meerssen, Vaals en Valkenburg aan de Geul, 2024).

Uit de Veiligheidsmonitor 2023 blijkt dat in het Heuvelland 43,9% van de inwoners veel overlast in de buurt ervaart, 10,5% ervaart wel eens onveiligheidsgevoelens in de buurt¹³, 12,1% is wel eens

¹⁰ Voor de gemeente Vaals is geen data beschikbaar in de Gezondheidsmonitor Jeugd 2019.

¹¹ Voor de gemeenten Gulpen-Witter en Vaals zijn geen data beschikbaar in de Gezondheidsmonitor Jeugd 2021.

¹² Voor de gemeenten Gulpen-Witter en Vaals zijn geen data beschikbaar in de Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen 2024.

¹³ Dit is significant lager dan het landelijk gemiddelde.

slachtoffer geweest van traditionele criminaliteit⁶ en 25,1% is tevreden over het functioneren van de politie in de buurt^{6,14} (Akkermans et al., 2024). Ter vergelijking geeft gemiddeld in Nederland 45,2% van de mensen aan veel overlast te ervaren, voelt 15% van de mensen zich wel eens onveilig in eigen buurt, is 19,9% weleens slachtoffer geweest van traditionele criminaliteit en is 35,5% tevreden over het functioneren van de politie in de buurt. In 2024 scoorden de 5 Heuvelland-gemeenten op de Leefbarometerklasse tussen de ruim voldoende en zeer goed. De gemeente Vaals scoort een ruim voldoende, Eijsden-Margraten goed en Gulpen-Witter, Meerssen en Valkenburg aan de Geul alle 3 een zeer goed. Wel zijn er enkele afwijkingen ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Op Valkenburg aan de Geul na, scoren alle Heuvelland-gemeenten beduidend lager ten aanzien van voorzieningen in verhouding tot het landelijke gemiddelde. Ten aanzien van overlast en onveiligheid scoren alle 5 de gemeente juist iets beter dan het landelijk gemiddelde (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, z.d.).

¹⁴ Dit is significant lager dan resultaten van de Veiligheidsmonitor 2021.

5. Jongeren en criminaliteit in het Heuvelland

In dit hoofdstuk wordt een beeld geschetst van de betrokkenheid van jongeren bij (ondermijnende) criminaliteit in het Heuvelland. In paragraaf 5.1 worden de aard en omvang van ondermijnende jeugdcriminaliteit op basis van de geregistreeerde criminaliteitscijfers en het zelfrapportageonderzoek beschreven. Daarbij wordt – indien mogelijk – ingegaan op de ontwikkelingen door de tijd en de cijfers per gemeente. Steeds worden de gesprekken met professionals gebruikt om duiding aan de cijfers te geven. In paragraaf 5.2 worden locaties in het Heuvelland genoemd die mogelijk gerelateerd worden aan (jeugd)criminaliteit. In paragraaf 5.3 is aandacht voor de digitale wereld. Paragraaf 5.4 gaat over de manieren waarop jongeren in het Heuvelland betrokken kunnen raken bij criminaliteit. Tot slot wordt in paragraaf 5.5 beschreven welke factoren mogelijk invloed uitoefenen op jongeren in het Heuvelland om in aanraking te komen met ondermijnende criminaliteit.

Kernbevindingen

- **Geregistreeerde criminaliteit:** Het aantal registraties laat een duidelijk verloop zien. Een stijging vanaf halverwege 2020 tot 2023, gevolgd door een afname. Het gaat vooral om vermogensdelicten, geweldsdelicten en openbare orde delicten. Ongeveer een kwart van de delicten gepleegd door jongeren is ondermijnd van aard. Ongeveer 35% van de delicten in het Heuvelland wordt gepleegd door jongeren woonachtig in het Heuvelland. In gemiddeld 27% van de delicten gaat het om jongeren woonachtig in de eigen gemeente. Het merendeel van de jongeren dat als verdachte in beeld komt in het Heuvelland, is van het mannelijke geslacht. Hiervan is een groot deel nog minderjarig.
- **Professionals:** Professionals zien vanuit hun dagelijkse werkzaamheden een toename in met name de zwaarte van delicten. Jongeren lijken op steeds jongere leeftijd te starten met zware delicten, waarbij 13-14-jarigen zich bezighouden met delicten die voorheen vooral onder 16-17-jarigen werd gezien. Dit wordt onder andere toegewezen aan de verandering van de maatschappij in een ik-cultuur. Drugsgebruik en het gebruik van geweld lijken steeds meer genormaliseerd onder jongeren. Maar ook alcoholgebruik moet hierin niet vergeten worden. Sommige professionals geven aan dat ze het aantal jongeren dat betrokken raakt bij criminaliteit duidelijk ziet afnemen. Anderen hebben juist het gevoel dat het in omvang toeneemt of spreken over een golfbeweging. Heuvelland-breed wordt door professionals actueel gesproken over een handjevol tot enkele tientallen jongeren die echt opvallen.
- **Jongeren:** De respondenten noemen vooral geweld (17,7%), diefstal (17,2%) en het gebruik van softdrugs (11,5%) als crimineel gedrag waar ze zich mee bezighouden. Een klein deel (0,7%) van de ondervraagde jongeren houdt zich naar eigen zeggen bezig met drugshandel. Het aandeel jongeren dat aangeeft drugs te gebruiken is redelijk in lijn met landelijke cijfers. Ongeveer een derde van de respondenten ziet mensen in zijn of haar omgeving die drugs verkopen.

5.1 Aard en omvang

Het algemene beeld over de aard en omvang van ondermijnende jeugdcriminaliteit in het Heuvelland is verschillend voor de diverse gemeenten. Het aantal geregistreerde delicten in het Heuvelland met jeugdige verdachten laat een piek-beweging zien. Gekeken vanaf halverwege 2020 wordt in 2023 en 2024 een duidelijke piek waargenomen, waarna de cijfers weer teruglopen naar het niveau van de voorgaande jaren. Tegelijkertijd wordt sinds 2010 zowel landelijk als provinciaal een continue daling waargenomen in het aantal jongeren tot 23 dat verdacht wordt van een misdrijf, terwijl in meerdere Heuvelland-gemeenten over deze periode hierin juist een stijging wordt waargenomen. Het aandeel jongeren in het Heuvelland dat verdacht wordt van een misdrijf ligt in 2024 alleen voor de gemeenten Meerssen (95 per 10.000 inwoners) en Gulpen-Wittem (105 per 10.000 inwoners) nog onder het landelijk gemiddelde (147 per 10.000 inwoners) en het Limburgse gemiddelde (136 per 10.000 inwoners).¹⁵

Ook uit de interviews komt een wisselend beeld naar voren wat betreft de omvang. Meerdere professionals spreken over een duidelijke afname in aantallen, maar wel een toename in de ernst. Terwijl andere professionals juist het gevoel hebben dat ook de omvang toeneemt of van een golfbeweging wordt gesproken.¹⁶ De betrokkenheid van jongeren bij criminaliteit wordt door de meeste professionals wel als een serieus probleem beschouwd. Er heerst vooral zorg over de toekomstige ontwikkelingen in de regio. Verschillende professionals wijzen op maatschappelijke veranderingen, zoals een toename in verharding, afnemende tolerantie en begrip, en een groeiende ik-cultuur. Deze ontwikkelingen worden grotendeels toegeschreven aan de nasleep van corona en de laagdrempelige toegang tot online platforms. Hierdoor zijn bepaalde gedragingen en keuzes aanzienlijk gemakkelijker maken, waardoor normalisering optreedt.

“Ik denk dat er zeker een toename is. Het is online heel makkelijk geworden. Als je snel geld wilt verdienen, kan dat online zo. Het is heel laagdrempelig geworden.”

“Als je kijkt naar de criminelen qua aantallen zijn ze heel laag. Maar ik vind de ernst wel zienderogen toenemen.”

“Op zich denk ik dat het wel een relatief positief beeld is van de jeugd, maar je hebt wel ook echt in elke gemeente uitschieters zitten. En waar ik me in die zin wel een beetje zorgen om maak, is dat de jeugd in het algemeen heel veel dingen normaliseert die niet normaal zijn, maar die door sociale media of door omgang met elkaar wel genormaliseerd worden.”

Specifiek in aantallen wordt door professionals gesproken over een handjevol tot enkele tientallen jongeren op Heuvellandniveau die echt opvallen. Op gemeenteniveau en ook op de middelbare scholen

¹⁵ Cijfers voor de gemeenten die boven het landelijk en provinciale gemiddelde scoren: Eijsden-Margraten (147 per 10.000 inwoners), Vaals (160 per 10.000 inwoners) en Valkenburg aan de Geul (150 per 10.000 inwoners).

¹⁶ De perceptie van de omvang en ernst kan mede afhankelijk zijn van de functie van de professional en de mate waarin hij of zij direct in aanraking komt met de jeugd.

wordt gesproken over een handjevol jongeren waar men zich ook op de langere termijn zorgen over maakt.

"Ik denk ongeveer een handje vol, onder de 10. Ik kan me voorstellen dat politie die benoemt als jongeren die tot hun volwassen leven altijd in beeld zullen blijven komen."

"Weet je, de jeugd die echt bij ons opvalt, die ook in overleg ter sprake komen. Ja, dan zou je in totale grootte maar over een 25 tot 30 man moeten hebben."

De kleine groep jongeren die zich inlaat met crimineel gedrag verontrust de professionals wel. Een zorgwekkende ontwikkeling die door verschillende professionals wordt benoemd is dat jongeren op steeds jongere leeftijd beginnen met het plegen van steeds zwaardere delicten. Uit onderzoek van Tollenaar en Van der Laan (2023) blijkt dat er geen algemene trend is van verharding of verjonging binnen de jeugdcriminaliteit. Hoewel het totale aantal jeugdige geweldplegers is afgenomen, lijkt de ernst van het geweld onder de resterende groep wel toe te nemen. De veronderstelling dat jongeren steeds jonger of gewelddadiger worden, is hier echter niet aangetoond. Uit landelijk uitgevoerde focusgroepen blijkt dat professionals uit de veiligheidsketen – zoals jongerenwerkers, politie en jeugdreclassering – een verharding van de jeugdcriminaliteit signaleren, evenals een toename in de complexiteit van de problematiek onder jongeren (Zeijlmans & Van der Laan, 2023).

"Nou, wat bij mij in ieder geval in het oog springt, is dat ze erg jong beginnen te worden. En we hebben natuurlijk altijd de 12- tot 18-jarigen gehad en we hebben altijd alle categorieën wel gehad, maar ik vind de laatste 2-3 jaar dat de 13-14-jarigen echt wel een behoorlijke groep beginnen te worden, terwijl dat normaal gesproken de 16-17-jarigen waren. En de criminaliteit waar zij zich mee bezighouden dat het ook zeg maar is waar voorheen de 16-17-jarigen mee bezig waren."

Vooraf regionaal werkende professionals benoemen dat het Heuvelland steeds meer te maken krijgt met meer stedelijke problematieken, zowel in het Heuvelland zelf, als door jongeren die hier wonen maar in stedelijk gebied hun delicten plegen. De mobiliteit onder jongeren is groot; zij wijken gemakkelijk uit en onderhouden contact met leeftijdsgenoten in de stad, waar het vaak aantrekkelijker is om zich met bepaalde criminele activiteiten bezig te houden.

"Ik denk als je het over de Heuvelland-gemeenten hebt, dan heb ik het over een voornamelijk niet-stedelijk gebied waarin we daarin zeker zaken zien. Maar dat maakt de stad ook vaak aantrekkelijker voor dit soort praktijken. Dan zien we toch dat de jeugd dan uitwijkt en lijntjes heeft met het Maastrichtse en ik denk de andere kant van het Heuvelland Vaals, Gulpen-Wittem, die zullen ook wel neigen naar Parkstad Heerlen."

"Maar ik als ik kijk naar 25 jaar geleden in Maastricht waar ik toen in de stad werkte en nu in het Heuvelland. Je hoeft niet meer in de stad te wonen om iemand tegen te komen die een mes draagt en dat vind ik wel beangstigend."

Andersom wordt door enkele professionals juist ook gewezen op het relativeren van problemen. Dit geldt dan wel met name wat betreft overlastmeldingen en wordt per gemeente en kern wel verschillend ervaren.

“Ja, ik begon net al met het grapje van als hier een kip overreden wordt dan is het dorp in rep en roer. Dat moeten we wel meenemen want we zijn sneller geneigd de meldingen te melden dan bijvoorbeeld in een grote stad.”

“Relativering van problemen. Wat is een probleem? Overlast versus criminele activiteiten. Hierin zit wel echt prioritering voor de hele regio. Daarnaast wordt weinig meer geaccepteerd en wordt er snel geklaagd over dingen. De acceptatiegrens is gedaald. Normaal jeugdig gedrag wordt gezien als problematisch. Moet worden afgepeld. Hoe groot is nu de problematiek?”

Opvallend is dat meerdere professionals in hun duiding van de problematiek een onderscheid maken tussen jongeren met een autochtone- en een migratieachtergrond. Hoewel dit onderscheid op basis van beschikbare data niet onderbouwd kan en mag worden conform artikel 9 van de AVG¹⁷, is het wel belangrijk te signaleren dat deze perceptie leeft onder professionals in de regio. Het is essentieel hier alert op te blijven, omdat dergelijke opvattingen mogelijk het professionele oordeel kunnen beïnvloeden en leiden tot bevooroordeelde interventies. Tegelijkertijd vraagt de diversiteit aan achtergronden van jongeren om een gerichte en contextgevoelige benadering. Daarom is het van belang deze percepties van professionals zorgvuldig en weloverwogen mee te nemen bij het vormgeven van beleid en interventies.

“Vroeger had je er eentje die sprong uit de bocht en dat was het. Maar nu lijkt het wel wat meer te zijn. Dat versterkt zich en dat zie je ook bij de autochtone jongeren. Die lossen de problemen op daar waar ze zijn. Maar de allochtoon lijkt dat in groepjes te doen. Is er iemand die problemen heeft, dan lijkt de hele familie zich ermee te bemoeien. Dat is natuurlijk een stukje cultuur en dat is natuurlijk een stukje achtergrond. En dat dat hoort bij hen, hun leven. En zo doen ze het daar, zo doen ze het hier. Ja, alleen wij doen dat anders en dat zie je ook, die verschillen.”

“We hebben jongeren die gaan van de basisschool naar het voortgezet onderwijs. Bij de meeste leerlingen gaat de overgang wel goed, maar het is wel typisch dat er een aantal leerlingen zich daar gaat proberen te bewijzen op een onjuiste manier. Ik heb het dan over jongens met vaak een migratieachtergrond. Het zijn echte haantjes die zich stoer gedragen en zich vaak gediscrimineerd voelen en daardoor ruzie maken.”

Het algemene beeld over jongeren die in aanraking (dreigen te) komen met criminaliteit is dat deze doelgroep heel divers is. Er zijn grote verschillen tussen de diverse gemeenten, kernen en buurten op het gebied van gezinssamenstelling, opleidingsniveau, economische situatie en bevolkingssamenstelling. Een overlappende factor is wel de mobiliteit van de jeugd over de gemeenten

¹⁷ Artikel 9 van de AVG verbiedt het verwerken van gegevens over ras en etnische afkomst, tenzij er expliciete toestemming is of een wettelijke uitzondering van toepassing is.

heen. Dit komt met name doordat enkel in de gemeenten Meerssen en Gulpen-Wittem een middelbare school gevestigd is. Voor de jongeren uit de overige gemeenten betekent dit dat zij dan wel moeten reizen, in veel gevallen ook richting Maastricht, Heerlen of Aken. Dit zorgt voor een vermenging van jongeren van verschillende gemeenten en dorpen. Waarbij met name de middelbare scholen in de regio als plek worden genoemd waar jongeren samenkomen. Dit vormt een uitdaging in het verkrijgen van grip op de doelgroep, aangezien in sowieso 3 Heuvelland-gemeenten het merendeel van de jongeren vanaf de puberleeftijd een groot deel van hun tijd buiten de eigen gemeente doorbrengt en daardoor grotendeels buiten beeld blijft.

“Ik heb ook een aantal jaren voor de gemeente Vaals gewerkt en ik denk dat daar wel een verschil in zit. Hier heb je het echt over jongeren die vanuit een goede sociaaleconomische basis komen, waar je in Vaals toch wel wat meer achterstand ziet, zeg maar jongeren uit andere milieus, andere culturen. Dus daar zit wel degelijk verschil in.”

5.1.1 Focus op delicten

5.1.1.1 Delicten gepleegd in het Heuvelland

In de 5 Heuvelland-gemeenten gezamenlijk zijn in de periode van 10 juni 2020 tot en met 10 juni 2025¹⁸ 625 delicten gepleegd waarbij een jongere in de leeftijd van 8 tot en met 23 als verdachte werd aangemerkt. In 111 gevallen was sprake van meerdere verdachten, met als hoogste aantal 6 jeugdige verdachten binnen 1 delict.¹⁹

Van alle geregistreerde feiten is 25,44% mogelijk gerelateerd aan ondermijning (N=159). Dit betreft delicten zoals bedreiging, afpersing, brandstichting, zowel eenvoudige als zware mishandeling, en moord/doodslag. In 24,96% van de gevallen gaat het om daadwerkelijke ondermijnende criminaliteit (N=156), waaronder drugsdelicten, wapendelicten en fraude. Bijna de helft van de feiten (48,60%) betreft minder zware delicten, zoals diefstal, vernieling en heling. Deze delicten zijn meegenomen in het onderzoek omdat bekend is dat het plegen ervan kan leiden tot ondermijnende criminaliteit. Tot slot is 1,92% van de gepleegde feiten niet gerelateerd aan ondermijning (N=12). Dit omvat bijvoorbeeld huisvredebreuk en openbare geweldpleging tegen goederen.

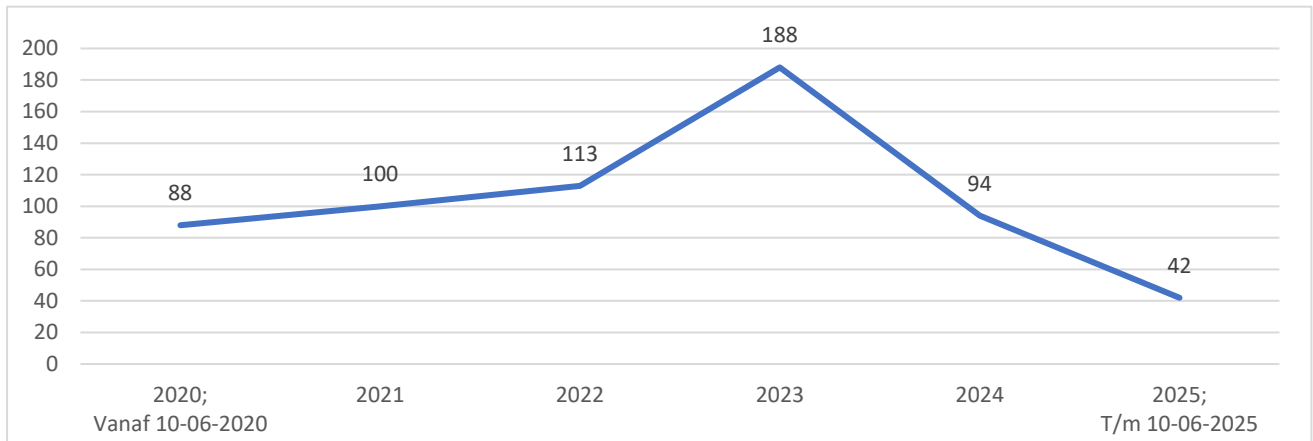
Tijdens de onderzoeksperiode is in de geregistreerde politiecijfers een stijging zichtbaar, met een piek in 2023, gevolgd door een daling naar niveaus onder die van voorgaande jaren (Figuur 1).²⁰

¹⁸ Vanwege herhaalde uitvragen en de Wet politiegegevens — waarin gegevens maximaal 5 jaar operationeel beschikbaar zijn — kon de periode niet worden afgestemd op die van de partnerdata en het andere databestand van de Politie.

¹⁹ Het werkelijke aandeel van samen betrokken personen ligt vermoedelijk hoger dan uit de dataset blijkt. De dataset bevat uitsluitend jeugdige verdachten en slachtoffers (8–23 jaar), waardoor oudere medeverdachten buiten beeld blijven.

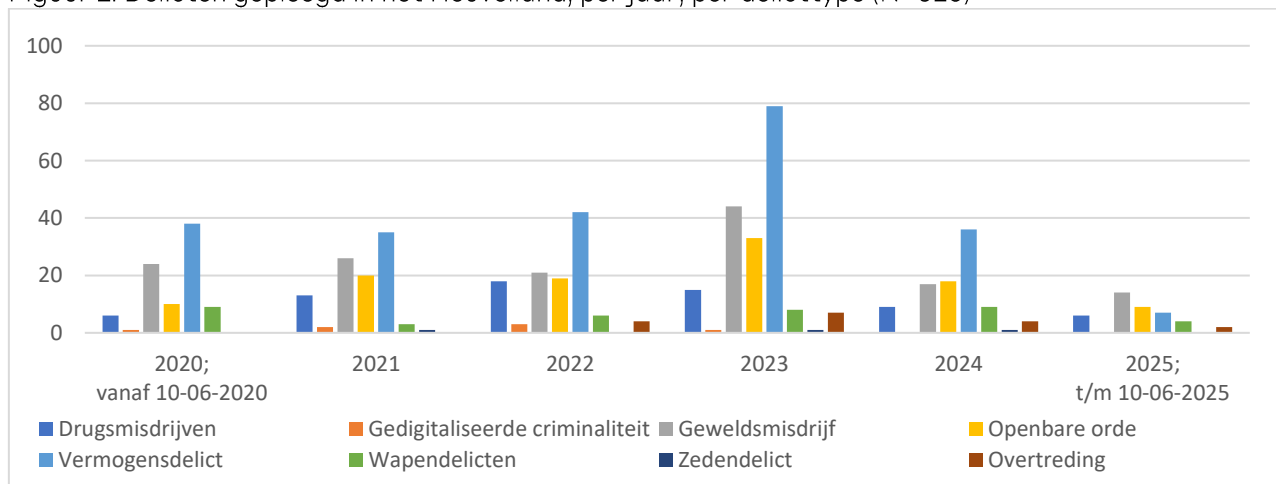
²⁰ De cijfers over 2020 en 2025 betreffen geen volledige jaren, wat mogelijk een vertekend beeld van de trends kan geven.

Figuur 1: Aantal delicten per jaar (N=625)

Als we kijken naar de verdeling per type delict (Figuur 2) lijkt de piek in 2023 veroorzaakt te worden door een toename in vermogensdelicten, geweldsmisdrijven en in mindere mate ook openbare orde delicten. Verderop zal dieper worden ingegaan op afzonderlijk de drugsdelicten, vermogensdelicten, geweldsdelicten en mensenhandel. Het verloop over de jaren heen is ook beschikbaar op gemeenteniveau. Zie hiervoor bijlage 3.

Figuur 2: Delicten gepleegd in het Heuvelland, per jaar, per delicttype (N=625)

Wat betreft delicttype kan over de gehele onderzoeksperiode het volgende beeld geschetst worden: Het grootste aandeel van de gepleegde misdrijven valt onder de vermogensdelicten (N=237, 38,98%). De top 3 wordt aangevuld door geweldsmisdrijven (N=146, 24,01%) en Openbare orde delicten (N=109, 17,93%). Deze top 3 blijft gelijk over de onderzoeksperiode heen. Kijken we specifiek naar drugsmisdrifven, dan omvat dit 11,02% van het totale aandeel misdrijven (N=67). Wapendelicten zijn goed voor 6,41% van het totaal aantal misdrijven (N=39). De overige categorieën (gedigitaliseerde criminaliteit en zedendelicten) nemen elk minder dan 1,5% voor hun rekening. Tot slot zijn nog enkele overtredingen meegenomen in de zoekvraag, wat in totaal 17 delicten (2,72% van totaal aan delicten) betreffen. Dit omvat het delict 'niet voldoen aan bevel/vordering'.

Als we kijken naar waar de delicten in het Heuvelland worden gepleegd, worden - absoluut gezien - de meeste delicten gepleegd in de gemeenten Eijsden-Margraten en Valkenburg aan de Geul. Relatief

gezien, per 100 jeugdige inwoners, ligt dit echter anders. In de gemeente Eijsden-Margraten worden per 100 jeugdige inwoners in verhouding de minste delicten gepleegd, terwijl in Valkenburg aan de Geul per 100 jeugdige inwoners de meeste delicten gepleegd worden. Zie voor een nadere uiteenzetting Tabel 4 hieronder. Voor een overzicht op wijkniveau van absolute aantallen gepleegde delicten, zie bijlage 6.

Tabel 4: Gepleegde delicten per gemeente (N=625)

Pleeggemeente	Totaal delicten		
	Aantal	%	Relatief per 100 jeugdigen ²¹
Eijsden-Margraten	166	26,56%	5,89
Gulpen-Wittem	90	14,40%	6,52
Meerssen	130	20,80%	6,20
Vaals	77	12,32%	6,17
Valkenburg aan de Geul	162	25,92%	9,47

In navolging van bovenstaande is het interessant om te bekijken waar de jeugdige verdachten wonen die verdachte worden van een delict in het Heuvelland en in de specifieke gemeenten. Van de in totaal 625 delicten gepleegd in 1 van de 5 Heuvelland-gemeenten, is in 35,53% minimaal 1 jeugdige verdachte betrokken die woonachtig is in het Heuvelland (N=222). In 27,04% van alle gepleegde delicten was minimaal 1 jeugdige verdachte uit de eigen gemeente betrokken (N=169). Voor een verdere uitsplitsing per gemeente, zie Tabel 5 hieronder.

Tabel 5: Woonlocatie verdachten van delicten gepleegd in het Heuvelland

Pleeggemeente	Woonachtig in Heuvelland		Woonachtig in pleeggemeente	
	Aantal	% van delicttotaal binnen gemeente	Aantal	% van delicttotaal binnen gemeente
Eijsden-Margraten	49	29,52%	41	24,70%
Gulpen-Wittem	33	36,67%	20	22,22%
Meerssen	62	47,69%	42	32,31%
Vaals	40	51,95%	35	45,45%
Valkenburg aan de Geul	38	23,46%	31	19,14%
Eindtotaal	222	35,52%	169	27,04%

Van alle unieke delicten die gepleegd zijn binnen een specifieke gemeente in de onderzoeksperiode, is in de gemeente Vaals het vaakst minimaal 1 verdachte afkomstig uit de eigen gemeente. In de gemeenten Valkenburg aan de Geul en Gulpen-Wittem is het aandeel delicten dat gepleegd wordt door jeugdigen uit de eigen gemeente het laagst. Een mogelijke verklaring hiervoor is de ligging van de middelbare school in Gulpen, die veel jongeren uit omliggende gemeenten aantrekt. Hoewel zij niet in

²¹ Gebruikgemaakt van CBS data, inwonersaantallen gemeente, leeftijd 12-23, peildatum 01-01-2025

de gemeente wonen, brengen ze er wel veel tijd door, wat de kans vergroot dat zij juist daar betrokken raken bij delicten. Hetzelfde geldt voor de gemeente Valkenburg aan de Geul, wat veelal als staplocatie voor de hele Heuvelland-regio wordt aangewezen.

Ook in de interviews wordt erop gewezen dat jongeren zich veelal flexibel over de gemeentegrenzen bewegen. Dit komt onder andere doordat er in het Heuvelland slechts 2 middelbare scholen zijn, in Gulpen-Wittert en in Meerssen. Jongeren worden daardoor gedwongen zich naar een andere Heuvellandgemeente te verplaatsen, of bijvoorbeeld naar Maastricht of Heerlen om naar school te gaan. Ditzelfde geldt ook wat betreft vrijetijdsbesteding; ook hiervoor bewegen jongeren zich makkelijk over de gemeentegrenzen heen.

Als in 35,52% van de gepleegde delicten minimaal 1 jeugdige verdachte betrokken was die woonachtig is in het Heuvelland, betekent dit dat bij 64,48% van de delicten uitsluitend jeugdige verdachten van buiten de Heuvelland-gemeenten betrokken zijn (N=403).²² Het is daarom interessant om te kijken naar de woonlocatie van verdachten. Hier zal verder op worden ingegaan in paragraaf 5.1.2.

5.1.1.2 Delicten door verdachten woonachtig in het Heuvelland

Behalve de delicten die fysiek gepleegd zijn in de Heuvelland-gemeenten kan ook worden gekeken naar alle delicten waarbij jongeren die woonachtig zijn in 1 van de Heuvelland-gemeenten als verdachte naar voren komen. In de periode van 7 juli 2020 tot en met 7 juli 2025 zijn 829 delicten gepleegd waarbij een jongere in de leeftijd van 8 tot en met 23 jaar, woonachtig in het Heuvelland, als verdachte werd aangemerkt. Dit betreft zowel delicten die binnen als buiten de Heuvellandregio gepleegd zijn. In 63 gevallen was sprake van meerdere verdachten, met als hoogste aantal 3 jeugdige verdachten uit het Heuvelland binnen 1 delict.

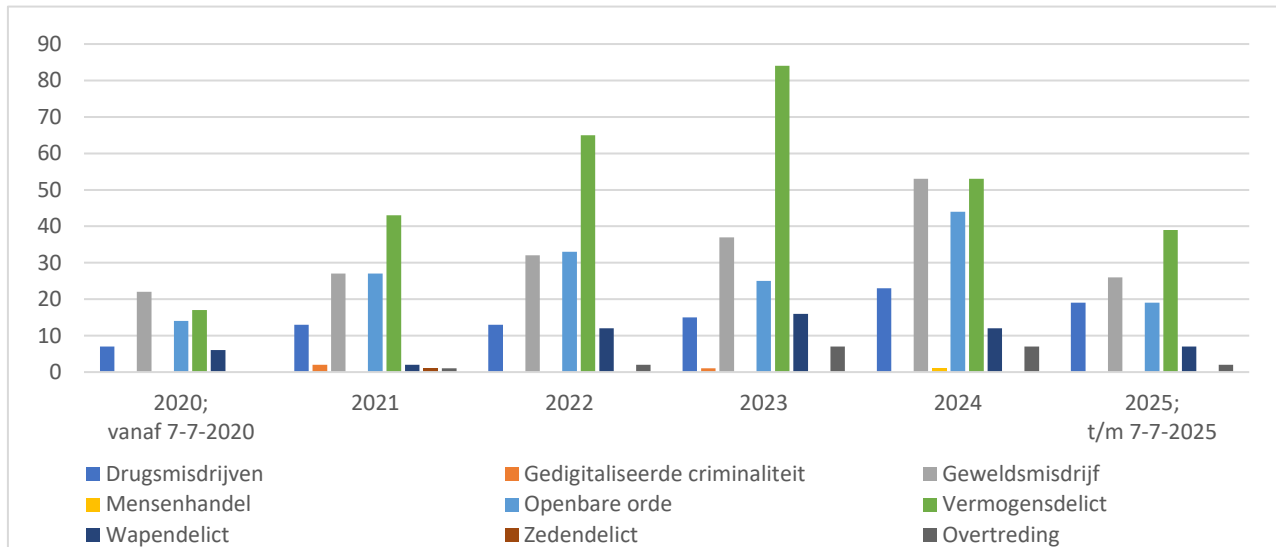
Ook hier is ongeveer een kwart van alle geregistreerde feiten mogelijk gerelateerd aan ondermijning (26,41%, N=219). Het aandeel ondermijnende criminaliteit ligt met 21,70% iets lager (N=180). Ook betreft hier bijna de helft minder zware delicten die mogelijk zou kunnen leiden tot ondermijning (47,65%, N=395), terwijl het aandeel dat niet gerelateerd is aan ondermijning met 4,22% net iets hoger ligt (N=35).

De verdeling van misdrijven per delicttype laat ongeveer hetzelfde beeld zien als bij de delicten gepleegd in het Heuvelland. Ook hier valt het grootste deel onder de vermogensdelicten (N=301, 37,16%). De top 3 wordt aangevuld door geweldsmisdrijven (N=197, 24,32%) en openbare orde delicten (N=162, 20,00%). Drugs misdrijven vormen 11,11% van het totaal (N=90), en wapendelicten 6,79% (N=55). De overige categorieën – gedigitaliseerde criminaliteit (N=3), mensenhandel (N=1) en zedendelicten (N=1) – nemen samen minder dan 1% voor hun rekening. Ook hier zijn nog enkele overtredingen meegenomen in de zoekvraag. Dit betreffen in totaal 19 delicten (2,29% van het totaal aan delicten). Deze omvatten de delicten ‘niet voldoen aan bevel/vordering’ en ‘verdachte situatie’.

²² Uiteraard kan binnen die 64,48% van delicten wel sprake zijn van een betrokken verdachte die woonachtig is in het Heuvelland, maar ouder is dan 23 jaar. Dit komt echter in de huidige dataset niet naar voren.

Net zoals bij de delicten die in het Heuvelland zijn gepleegd, is ook bij alle delicten waarvan jongeren uit het land verdacht werden, een piek in 2023 waarneembaar (Figuur 3). Ook hier wordt deze veroorzaakt door een toename in vermogensdelicten. Maar in 2024 is pas een stijging zichtbaar ten aanzien van geweldsmisdrijven en openbare orde delicten.

Figuur 3: Delicten met verdachten woonachtig in het Heuvelland per jaar, per delicttype

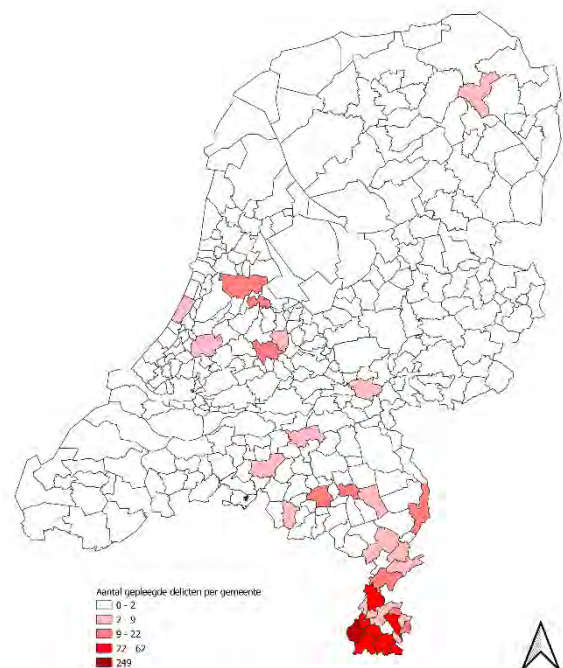

Als we kijken naar waar de delicten door de jeugdige verdachten woonachtig in het Heuvelland worden gepleegd, blijkt dat 82,77% van de delicten binnen de provincie Limburg gepleegd wordt (N=686). Van deze delicten zijn er 227 gepleegd binnen het Heuvelland. Dit is 27,37% van het totaal aantal delicten. Van de overgebleven 459 delicten in Limburg, zijn er 249 in Maastricht gepleegd (30,04% van het totaal), 51 in Heerlen (6,15% van totaal) en 41 in Sittard-Geleen (4,94% van totaal). Daarnaast is in de Nederlandse politiedata 1 delict naar voren gekomen gepleegd in België (gepleegd door een jongere woonachtig in de gemeente Gulpen-Wittem), en 1 delict gepleegd in Duitsland (gepleegd door een jongere woonachtig in de gemeente Vaals).

Zie Kaart 1 hiernaast voor de spreiding van delicten gepleegd in Nederland op gemeenteniveau, waarvan een jongere woonachtig in het Heuvelland verdacht is, gebaseerd op de Nederlandse politiedata.

Tot slot is het aandeel verdachten dat delicten pleegt binnen de eigen woongemeente onderzocht, evenals de verdeling van pleeglocaties op woon-

Kaart 1: Spreiding van gepleegde delicten in Nederland, per gemeente

gemeenteniveau.²³ Voor alle Heuvelland-gemeenten geldt dat hun jeugdige verdachten de meeste delicten plegen binnen de eigen provincie, namelijk 83,1% (N=703). De jeugdige verdachten die wonen in de gemeente Vaals plegen in verhouding het vaakst delicten in het Heuvelland of in de eigen gemeente. Dit aandeel is het laagste voor jongeren woonachtig in de gemeente Eijsden-Margraten. Zij plegen dus in verhouding het vaakst delicten buiten het Heuvelland of hun eigen gemeente. Als we kijken naar de delicten die door inwoners van het Heuvelland worden gepleegd in Maastricht, dan zijn de meeste verdachten hiervan afkomstig uit de gemeenten Eijsden-Margraten, Meerssen en Valkenburg aan de Geul. Voor de delicten die gepleegd zijn in Heerlen, zijn de meeste verdachten uit het Heuvelland woonachtig in de gemeente Gulpen-Wittern. Zie bijlage 3 voor een uitgebreider overzicht.

Via het Euregional Police Information and Cooperation Center (EPICC)²⁴ is ook aan Duitsland en België de uitvraag gedaan om data aan te leveren over het pleeggedrag van jongeren uit het Heuvelland in de grensregio. Voor België bleek dit systeemtechnisch te complex; wel is vanuit Duitsland een databestand aangeleverd.

In de periode 17 januari 2020 tot en met 4 juli 2025 zijn 70 unieke delicten gepleegd in de regio Noordrijn-Westfalen door jongeren in de leeftijd van 9 tot en met 23 jaar, die ten tijde van het delict woonachtig waren in het Heuvelland. Het gaat hierbij om 46 unieke personen, waarvan 73,91% van het mannelijke geslacht. De gemiddelde leeftijd van verdachten ten tijde van het plegen van het delict is 19,05 jaar. Iets meer dan een kwart van de verdachten was minderjarig ten tijde van het plegen van het delict (25,68%). Als we kijken naar de woongemeente van de unieke verdachten, zijn 39 personen woonachtig in de gemeente Vaals (84,78%), 4 personen in Gulpen-Wittern (8,7%) en tot slot 3 personen in de gemeente Eijsden-Margraten (6,52%).

Qua type delicten valt 27,14% onder de geweldsdelicten (N=19), 21,43% onder vermogensdelicten (N=15), 14,29% onder drugsdelicten (N=10) en 11,43% onder fraude (N=8). Daarnaast valt ruim een kwart van de delicten onder 'rest' (25,71%), dit omvat onder andere het organiseren van of deelnemen aan illegale straatraces, rijden zonder rijbewijs, huisvredebreuk en rijden onder invloed.

Aanvullend op de politiedata is ook de Koninklijke Marechaussee (KMar) bevraagd. In de periode januari 2020 tot en met december 2024 zijn hier 7 registraties uit naar voren gekomen. Hieruit komen geen opvallende verschillen met de politiedata naar voren, daarom wordt hier niet verder op ingegaan.

5.1.1.3 Jongeren zelf

In totaal 598 jongeren die in het Heuvelland wonen óf hier regelmatig komen, hebben een vragenlijst over criminaliteit ingevuld (zie bijlage 4). In deze vragenlijst wordt onder andere gevraagd naar crimineel gedrag. De ondervraagde jongeren zelf noemen vooral geweld (17,7%), diefstal (17,2%) en

²³ Het aantal woongemeentevermeldingen (N=846) is hoger dan het aantal unieke delicten (N=829), omdat 1 delict meerdere verdachten uit verschillende gemeenten kan hebben.

²⁴ Het EPICC is een afdeling binnen de Nederlandse Politie en faciliteert internationale samenwerking en informatie-uitwisseling, vooral met Duitsland en België, om grensoverschrijdende criminaliteit effectief aan te pakken.

gebruik van softdrugs (11,5%) als crimineel gedrag waar jongeren zich in het Heuvelland mee bezighouden. Slechts een zeer klein deel (0,7%) van de ondervraagde jongeren houdt zich naar eigen zeggen bezig met drugshandel (zie Tabel 6).

Tabel 6: Delicten gepleegd door jongeren (N=598)

Delict	Aantal	%
Geweld plegen	106	17,7%
Stelen	103	17,2%
Gebruik softdrugs	69	11,5%
Criminele uitbuiting	39	6,5%
Vandalisme	21	3,5%
Gebruik harddrugs	19	3,2%
Iemand online bedreigen	16	2,7%
Verkoop vapes	15	2,5%
Gebruik lachgas	14	2,3%
Hacken sociale media	14	2,3%
Gebruik van een wapen	10	1,7%
Gebruik designerdrugs	5	0,8%
Nepbetaalverzoeken	5	0,8%
Verkoop softdrugs	3	0,5%
Verkoop harddrugs	1	0,2%
Verkoop designerdrugs	0	0,0%

Hoewel middelengebruik zoals roken, vpen en alcoholgebruik niet direct onder criminaliteit valt, is het zeker niet onbelangrijk. Voor alcohol is gebruik onder de 18 jaar strafbaar, terwijl bij roken en vpen vooral de verkoop aan minderjarigen verboden is. Voor minderjarigen zelf is het bezit en gebruik van tabak of vapes niet strafbaar, maar deze kunnen wel in beslag worden genomen. Bovendien geven professionals aan dat de verkoop van vapes een mogelijke opstap is naar zwaardere criminaliteit. In navolging hiervan is dit dan ook meegenomen in de zelfrapportage vragenlijst. Zie Tabel 7.

Tabel 7: Middelengebruik door jongeren (N=598)

Middel	Aantal	%
Vapes	131	21,9%
Sigaretten	107	17,9%
Alcohol	273	45,7%

Als we specifiek kijken naar alcoholgebruik, blijkt ongeveer 43% van de ondervraagde jongeren die aangeeft alcohol te drinken minderjarig te zijn. Van de 15-jarigen drinkt bijna 43%, van de 16-jarigen 51%, en vanaf 17 jaar ligt het percentage rond de 80%. Dit komt redelijk overeen met landelijke cijfers. Uit onderzoek van het Nederlands Jeugdinstituut (2025) blijkt dat in 2023 ongeveer 40% van de 12-16-jarigen ooit alcohol heeft gedronken, waarbij het aandeel duidelijk toeneemt met de leeftijd: van 21,7%

bij 12-jarigen tot 62,8% bij 16-jarigen. Onder oudere jongeren ligt dit percentage nog hoger: 75,9% van de 17-jarigen en 78,2% van de 18-jarigen heeft ooit alcohol gebruikt. Uit de Landelijke Jeugdmonitor 2024 van het CBS (Hupkens, 2024) blijkt dat ongeveer 31% van de 12-18-jarigen alcohol drinkt, terwijl 2% overmatig²⁵ en 5% zwaar²⁶ drinkt.

Het gebruik van vapes ligt in het Heuvelland wel hoger dan landelijke cijfers. Uit de Landelijke Jeugdmonitor 2024 (Hupkens, 2024) blijkt dat tussen 2021 en 2023 het gebruik van vapes vervijfvoudigd is, waarbij op landelijk niveau in 2023 6% van de 12-18-jarigen en 13% van de jongvolwassenen 13% vapes gebruikt. Hoewel hier in het huidige onderzoek niet over gerapporteerd is, blijkt uit recent onderzoek van Zembla dat het gebruik van THC-vapes onder scholieren toeneemt. Deze vapes bevatten vaak synthetische cannabinoïden zoals 'spice', die sterker en gevaarlijker zijn dan natuurlijke THC en kunnen leiden tot ernstige gezondheidsproblemen. Daarnaast bestaat het risico dat het gebruik een opstap vormt naar andere middelen. De vapes zijn gemakkelijk via sociale media te verkrijgen, terwijl veel jongeren zich niet bewust zijn van de mogelijke risico's — zoals het feit dat de werking vaak veel sterker is en dat ze synthetische stoffen bevatten in plaats van natuurlijke THC. Verslavingsklinieken signaleren een groeiend aantal ernstige klachten en waarschuwen voor mogelijke blijvende schade (Zembla, 2025).

In totaal geven 87 ondervraagde jongeren aan zowel te vaperen als sigaretten te roken, wat betekent dat 66,4% van de vapers ook rookt. Daarnaast roken 102 respondenten sigaretten én drinken ze alcohol, wat 37,4% van de alcoholgebruikers betreft. In beide gevallen blijkt er een sterk statistisch verband te bestaan; deze gewoonten komen vaker samen voor dan op basis van toeval te verwachten is.²⁷ Verder geven 70 ondervraagde jongeren aan zowel alcohol te drinken als drugs te gebruiken, wat 25,6% van de alcoholgebruikers betreft. Er is een matig statistisch verband gevonden, wat suggereert dat mensen die alcohol drinken vaker ook drugs gebruiken dan op basis van toeval zou kunnen worden verwacht.²⁸ Tot slot werd gekeken naar een mogelijk verband tussen middelengebruik en -verkoop (vapes, sigaretten en alcohol). Ook hier werd een matig statistisch verband gevonden, wat betekent dat er een duidelijke samenhang is tussen het gebruik en de verkoop van deze middelen, maar dat het geen perfecte voorspeller is.²⁹

5.1.1.4 Drugsdelicten

Als we verder kijken naar de gepleegde drugsdelicten in het Heuvelland die vanuit de politiedata naar voren komen (N=67) gaat het in ongeveer 50% van de gevallen om bezit van softdrugs (N=34) en ongeveer bij 31% om bezit van harddrugs (N=21). In ongeveer 13% van de drugsmisdrijven gaat het om

²⁵ Mannen die meer dan 21 glazen en vrouwen die meer dan 14 glazen alcohol per week drinken, worden als overmatige drinkers beschouwd.

²⁶ Zware drinkers zijn jongens die minstens 1 keer per week 6 of meer glazen alcohol op 1 dag drinken, en meisjes die minstens 1 keer per week 4 of meer glazen alcohol op 1 dag drinken.

²⁷ Roken en vaperen; Volgens Chi-Square test is er een statistisch verband ($p < 0,001$) met een effectgrootte van 0,67.

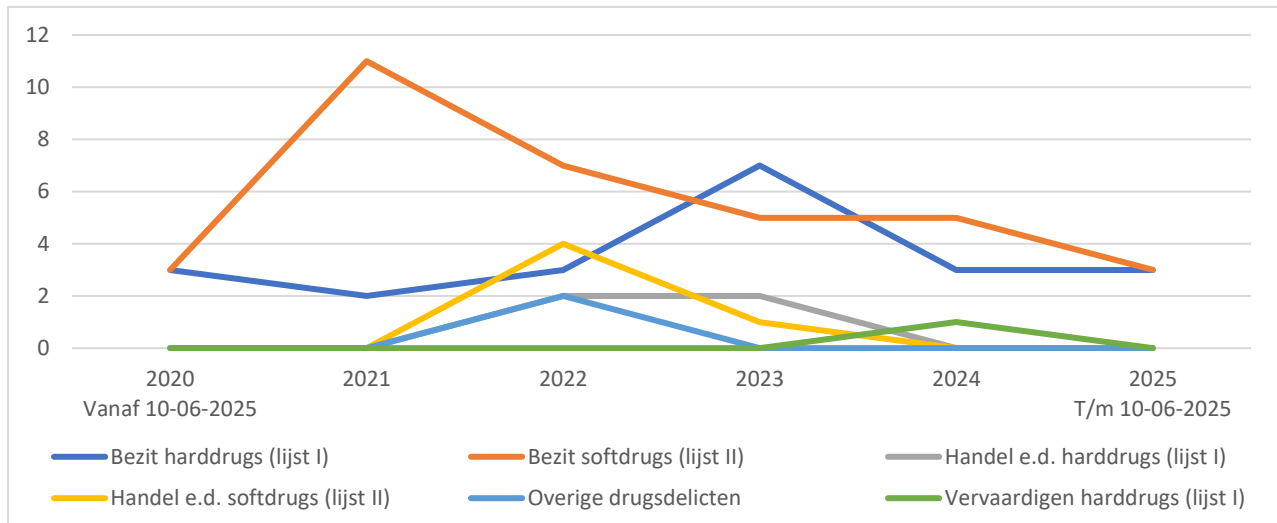
Alcohol en roken; Volgens Chi-Square test is er een statistisch verband ($p < 0,001$) met een effectgrootte van 0,47.

²⁸ Volgens Chi-Square test is er een statistisch verband ($p < 0,001$) met een effectgrootte van 0,38.

²⁹ Volgens Chi-Square test is er een statistisch verband ($p < 0,001$) met een effectgrootte van 0,25.

handel in soft- (N=5) of harddrugs (N=4). In 1 geval gaat het om het vervaardigen van harddrugs en de overige gevallen vallen onder 'overige drugsdelicten'. Uit de politiecijfers blijkt dat over de jaren heen het aandeel van bezit van harddrugs iets toeneemt, met een duidelijke piek in 2023, waarna het weer daalt. Het aandeel bezit van softdrugs laat daarentegen over de gehele periode een dalende trend zien. Wat betreft de handel in zowel soft- als harddrugs is er eerst een lichte toename zichtbaar, gevolgd door een afname. Het gaat hierbij echter om minimale aantallen (Figuur 4).³⁰

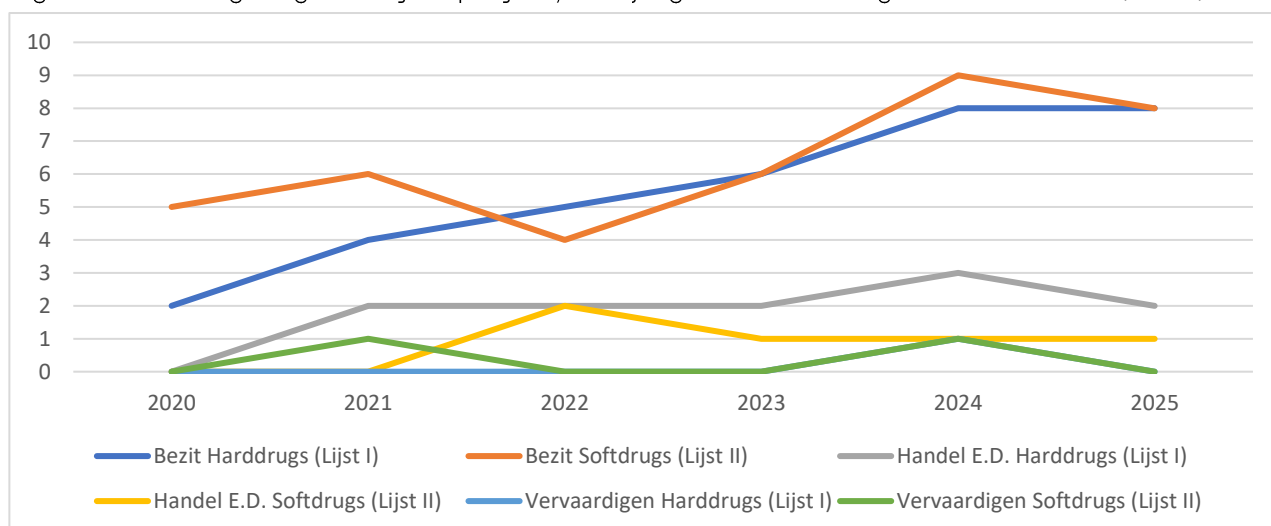
Figuur 4: Drugsdelicten gepleegd in het Heuvelland (N=67)

Gekeken naar de verdeling van drugsmisdrijven, specifiek voor alle jonge verdachten die woonachtig zijn in het Heuvelland (N=90), zien we een vergelijkbaar beeld. Ook hier betreft het merendeel van de drugsmisdrijven het bezit van softdrugs (N=38; 42,2%), gevolgd door het bezit van harddrugs (N=33; 36,7%). Het aandeel dat betrekking heeft op handel ligt iets hoger dan eerder genoemd: in bijna 18% van de gevallen gaat het om handel in soft- (N=5) of harddrugs (N=11). Daarnaast is er 1 geval van het vervaardigen van harddrugs en 2 van softdrugs. De ontwikkeling door de jaren heen laat echter een afwijkend beeld zien tussen de 2 datasets. Voor de jeugd woonachtig in het Heuvelland is juist een toename waarneembaar voor zowel bezit van soft- als harddrugs, in plaats van een afname of piek. Ten aanzien van de handel in soft- en harddrugs wordt een redelijk stabiel beeld waargenomen in plaats van een geringe piek (Figuur 5).

³⁰ De cijfers over 2020 en 2025 betreffen geen volledige jaren, wat mogelijk een vertekend beeld van de trends kan geven.

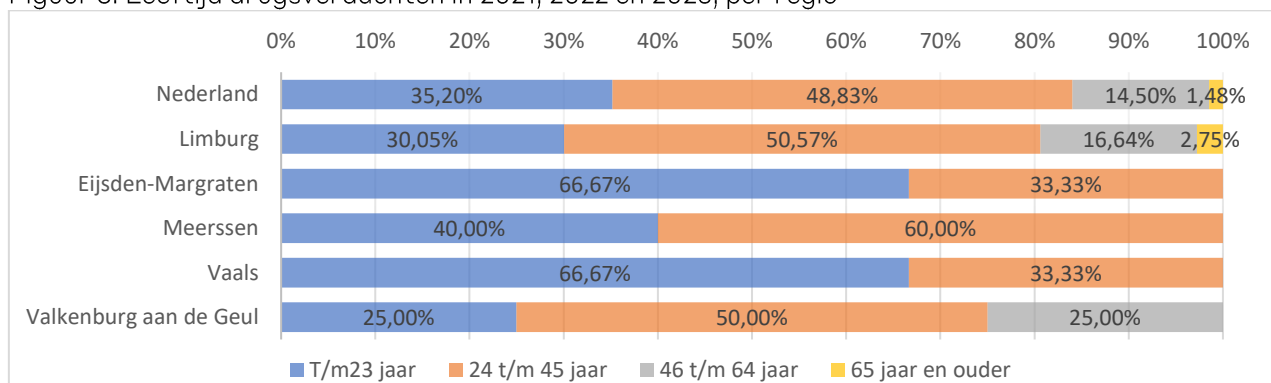
Figuur 5: Verdeling drugsmisdrijven per jaar, door jongeren woonachtig in het Heuvelland (N=90)

Zicht op Ondernijning

Een uitvoeriger kwantitatief beeld over drugscriminaliteit door jongeren in het Heuvelland wordt gegeven in het dashboard 'Zicht op Ondernijning'.³¹ Als we kijken naar de totale populatie drugsverdachten binnen de 5 Heuvelland-gemeenten over de jaren 2021, 2022 en 2023, dan blijkt een aanzienlijk deel te bestaan uit jongeren in de leeftijd tot en met 23 jaar (Figuur 6).³²

Figuur 6: Leeftijd drugsverdachten in 2021, 2022 en 2023; per regio

Waar in heel Nederland 35,2% en binnen de provincie Limburg 30,05% van de totale populatie drugsverdachten in de leeftijdscategorie tot en met 23 jaar valt, ligt dit percentage voor Meerssen met 40% iets hoger, maar voor de gemeenten Eijsden-Margraten en Vaals met beide 66,67% aanzienlijk hoger. Enkel Valkenburg aan de Geul scoort lager met 25% aandeel, dit betreft daarnaast de enige Heuvellandgemeente waar drugsverdachten boven de 45 jaar geregistreerd zijn.

De analyse op het onderwerp risicojongeren laat zien welke gemeente, wijk of buurt relatief grote risico's kent op jonge aanwas in de drugscriminaliteit. Op basis van een groot aantal mogelijke risico-indicatoren zoals persoons-, huishoud- en buurtkenmerken wordt het percentage hoogrisicojongeren

³¹ City Deal Zicht op ondernijning via <https://www.zichtopondernijning.nl/>.

³² Voor gemeente Gulpen-Wittem is geen uitsplitsing naar leeftijdscategorie mogelijk. Het aantal drugsverdachten is te laag om binnen Zicht op Ondernijning uitspraken te kunnen doen zonder risico op herleidbaarheid.

bepaald ten opzichte van alle jongeren in het gebied. In 2023 is het meest voorkomende risicokenmerk van jongeren die worden verdacht van een drugsmisdrijf – en bij alle Heuvelland-gemeenten op de eerste plaats – het ontbreken van enig inkomen. Landelijk geldt dit voor 3,9% van de jongeren tussen de 10 en 23 jaar, in Limburg ligt dit percentage op 3,9%. In de meeste Heuvelland-gemeenten bewegen de cijfers zich rond deze percentages. Gemeente Vaals vormt hierop een duidelijke uitzondering: maar liefst 29,9% van de jongeren heeft daar geen enkel inkomen. Een ander risicokenmerk dat in alle gemeenten naar voren komt, is het hebben van een eerdere verdenking. De positie van dit kenmerk binnen de top 5 verschilt echter per gemeente. Daarnaast komen – in wisselende volgorde en samenstelling per gemeente – ook nog andere risicokenmerken voor. De volgende kenmerken maken in ieder geval bij minstens 1 van de gemeenten deel uit van de top 5 meest voorkomende risicokenmerken: 'onderwijs moeilijk opvoedbaar', 'voortijdig schoolverlater', 'jeugdreclassering', 'schuld in de afgelopen 3 jaar', 'wanbetaler zorgverzekering', 'eerdere verdenking verkeersmisdrijf' en tot slot 'eerdere verdenking vermogensmisdrijf'.³³ In bijlage 5 is de top 5 risicokenmerken per gemeente terug te vinden. De risicoscore wil niet zeggen dat er in een gemeente, wijk of buurt ook daadwerkelijk meer jongeren in de drugscriminaliteit belanden. Het is een indicatie met betrekking tot de kwetsbaarheid voor jonge aanwas in een bepaald gebied.

In 2022 ligt het percentage hoogrisicjongeren op 3,5% voor de gemeente Eijsden-Margraten, op 2,9% voor de gemeente Gulpen-Witter, op 4,1% voor de gemeente Meerssen, op 2,7% voor de gemeente Vaals en op 4,3% voor de gemeente Valkenburg aan de Geul. Dit ten opzichte van 4,9% voor de provincie Limburg in zijn geheel en 5% voor heel Nederland. Alle 5 de Heuvelland-gemeenten scoren dus gemiddeld lager dan Limburg en Nederland.

Hoewel alle Heuvelland-gemeenten als geheel (ruim) onder het landelijke en provinciale gemiddelde scoren in het aandeel hoogrisicjongeren, springen op wijkniveau enkele wijken eruit, met scores die wél rond of boven dat gemiddelde liggen. Voor een nadere uitwerking per gemeente op wijkniveau, zie bijlage 6.

Professionals

Professionals maken zich zorgen over het toenemende drugsgebruik onder jongeren. Ook drugshandel speelt hierbij een rol, al gebeurt dit volgens hen op kleinere schaal. Zij zien dat in jongerengroepen regelmatig jongeren zijn die – al op jonge leeftijd – stappen richting de handel zetten. Die betrokkenheid begint volgens meerdere professionals vaak klein en ogenschijnlijk onschuldig, bijvoorbeeld met de verkoop van vapes, maar kan dienen als een mogelijke start van zwaardere criminaliteit.³⁴

³³ Een complete lijst met gebruikte risico-indicatoren is te vinden via [Zicht op Ondernijning](#).

³⁴ Een mogelijk verband is niet statistisch onderzocht, wegens te lage aantallen in de zelfrapportagevragenlijst.

“Maar goed, je weet natuurlijk bij elke groep jongeren zijn er altijd dealertjes tussen of in ieder geval jongeren die geronseld worden. Dat begint al met de vapes. Wij krijgen soms informatie binnen dat jongeren van 13/14 al vapes dealen. Dat is vaak de start van de carrière. Dan begint dat heel laag en dan gaat het over naar wiet en vervolgens wil je nog wat meer verdienen en dan zie je dat het richting de harddrugs gaat.”

Door 1 professional werd aangegeven dat blowen gedoogd wordt, maar dat zij wel toezien op dat het enkel eigen gebruik betreft.

“Jongeren mogen bij ons blowen. Maar ze weten ook heel goed dat zodra er iets van de controle is, of er onderling gehandeld wordt, dat wij daar melding van moeten maken.”

Door meerdere professionals werd daarnaast specifiek gewezen op het hoge alcoholgebruik onder jongeren in de regio en de normalisering hiervan. Het gebruik van drugs en daarmee ook de criminaliteit eromheen lijkt enigszins genormaliseerd te zijn onder de jeugd. Normalisering maakt het risico om in de criminaliteit terecht te komen groter. Ook in de literatuur wordt het gebruik van drugs wel een katalysator genoemd om versneld richting de criminaliteit af te glijden (Bervoets et al., 2024). Aan de ene kant gebeurt dit omdat drugsgebruik kan leiden tot het willen zoeken van spanning en sensatie, of omdat er sprake is van een verslaving die bekostigd moet worden. Aan de andere kant komen jongeren door het gebruik van drugs ook in aanraking met het criminele circuit.

“Wat we zien is dat jongeren vaak zelf gebruiken en daardoor makkelijker in het circuit komen. Zij hebben bijvoorbeeld zelf het geld niet om de drugs te kopen en dan wordt ze iets aangeboden waarbij ze voor eigen gebruik ook iets krijgen aangeboden.”

“Het softdrugsgebruik al hoog is onder de jongeren. Tegenwoordig kun je bijna bij geen 1 straatgroep meer zien dat niet geblowd wordt. En dan heb je het nog niet over harddrugsgebruik, want daarvan weten we ook dat dat gewoon gebeurt, maar dan is het vaak nog experimenteel gedrag. Maar ik vind het softdrugsgebruik wel hoog onder de jongeren.”

De handel in drugs vindt zowel online als fysiek plaats. Landelijk bestaat het beeld dat jongeren via verschillende socialemediakanalen openlijk aanbieden welke drugs zij verkopen en tegen welke prijs. In het Heuvelland lijken dergelijke signalen tot nu toe slechts beperkt naar voren te komen, al sluiten professionals niet uit dat dit zich grotendeels buiten beeld afspeelt.

“Er zijn ook de Telegram-groepen. Daarin wordt gecommuniceerd over wat ze verkopen. Denk aan hasj, cocaïne, etc.”

In de fysieke wereld worden signalen van drugshandel onder andere op straat gezien, op plekken waar jongeren in hun vrije tijd samenkomen en rondom scholen. Een aantal middelbare scholen geeft aan regelmatig kluisjescontroles te verrichten. Vaak wordt daarbij weinig tot niets aangetroffen. Het is aannemelijk dat jongeren er bewust voor kiezen om drugs niet in hun kluisje te bewaren.

“Daar waren wel vermoedens van dat er inderdaad ook wel drugs verhandeld werd door jongeren en vooral rondom de school.”

“Wij zullen ook niet zeggen hier wordt niet gehandeld rondom school op school kan ik niet garanderen. Ik weet wel wat we doen als we de signalen krijgen en dan hebben we eigenlijk wel hele goeie lijnen. En we zetten ook preventief in en daarmee bedoel ik kluisiescontrole. We laten eens per jaar de drugshonden komen, dus ja, je doet dat wel aan de voorkant iets aan. Maar ja, ik denk je bent erg naïef als je gaat zeggen op onze school is het niet. “

Jongeren zelf

Van alle respondenten die de vragenlijst hebben ingevuld, zegt 11,5% zelf weleens softdrugs te gebruiken (N=69). Hiervan is bijna 25% onder de 18. Bijna 11% van 16-jarigen gebruikt softdrugs. Er is een stijgende lijn waarneembaar: het gebruik binnen de groep neemt toe naarmate de leeftijd hoger wordt. Op 18-jarige leeftijd gebruikt ruim 21% van de respondenten binnen deze leeftijdsgroep softdrugs. De piek ligt op 21-jarige leeftijd. Hiervan gaf 31,8% aan softdrugs te gebruiken. Hierna neemt het weer zeer langzaam af, tot 27,3% van de 23-jarige respondenten. Volgens de Nationale Drug Monitor (Trimbos-instituut, z.d.) had in 2023 8,5% van de 12-16-jarige scholieren van het regulier voortgezet onderwijs wel eens cannabis gebruikt, waarvan 7% in het afgelopen jaar. Volgens deze cijfers ligt het cannabisgebruik onder studenten van 16 jaar en ouder van het mbo (23,2%) en hbo en de universiteit (29%) aanzienlijk hoger. Dit is dus redelijk in lijn met de resultaten uit de zelfrapportagevragenlijst.

Daarnaast hebben 5 respondenten (0,8%) in de vragenlijst aangegeven weleens designerdrugs te gebruiken en 19 respondenten (3,2%) aangegeven weleens harddrugs te gebruiken. Landelijk gebruiken gemiddeld 1,7% van de middelbare scholieren weleens ecstasy, 1,4% cocaïne en 1% gebruikte wel eens 3MMC (Trimbos-instituut, z.d.).

Ruim twee derde (69,2%) van de respondenten heeft aangegeven in zijn of haar omgeving weleens te maken te krijgen met het gebruik van drugs. Bij 11,3% gebeurt dit vaak tot altijd.

Rondom drugshandel geven 4 respondenten (0,7%) aan zelf weleens drugs te verkopen. Hierbij gaat het in 3 gevallen om softdrugs en 1 geval om harddrugs. Bijna een derde (31,3%) van de respondenten heeft aangegeven weleens mensen in hun omgeving te zien die drugs verkopen. Hiervan zegt 3,5% dat dit vaak tot altijd gebeurt.

Aan de respondenten die hebben aangegeven zelf drugs te verkopen is vervolgens gevraagd hoe ze hierbij betrokken zijn geraakt en waarom ze drugs zijn gaan verkopen. Van de 4 respondenten die aangeven drugs te verkopen, geven er 3 als reden aan geld verdienen. Op de vraag hoe ze in de drugsverkoop terecht zijn gekomen, werd in 3 gevallen school genoemd en in 2 gevallen ook vrienden.

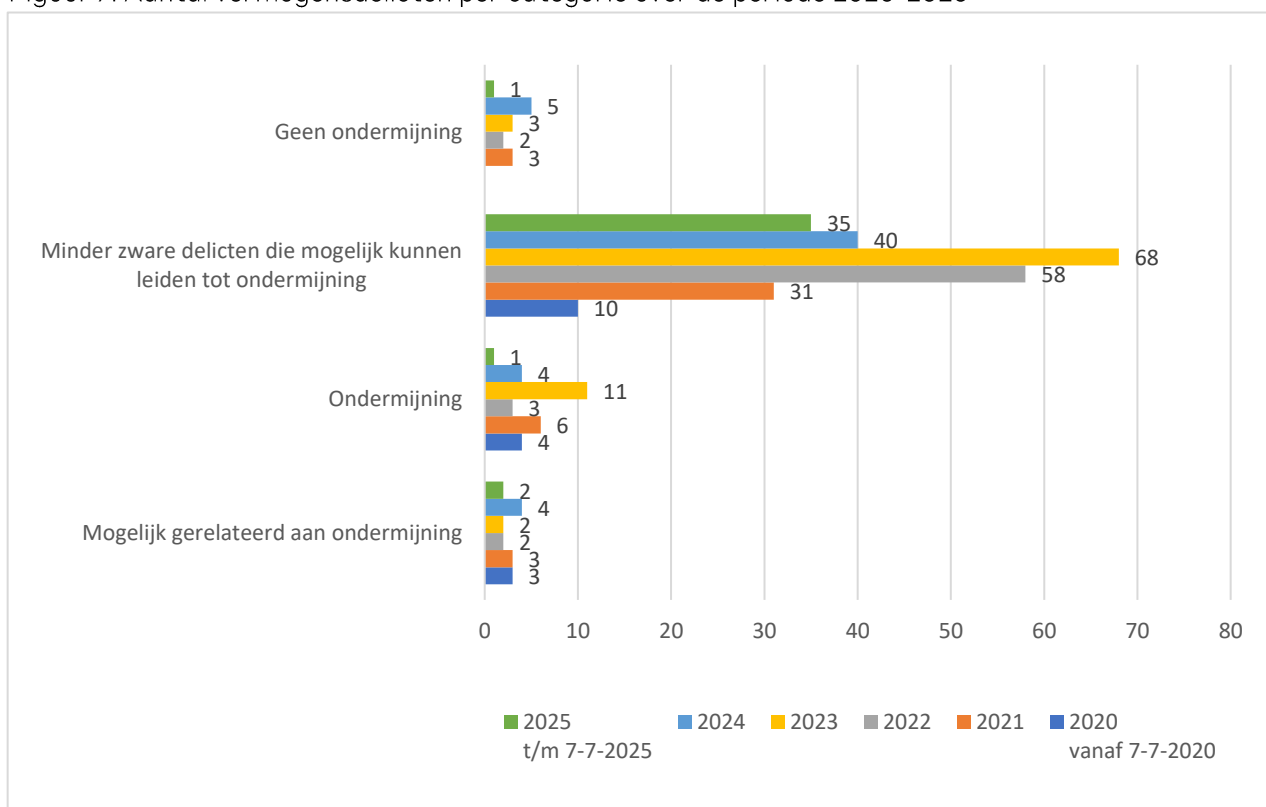
Een uitgevoerde Chi-kwadraat (Chi-Square) test wijst op een statistisch significant verband³⁵ tussen drugsgebruik en drugsverkoop. De bijbehorende effectgrootte duidt op een zwakke tot matige samenhang. Dit betekent dat er wel degelijk een relatie is tussen beide gedragingen, maar dat drugsgebruik geen sterke of directe voorspeller is van drugsverkoop.

Tot slot geven respondenten zelf veel vapegebruik aan. Ruim 20% van de respondenten (21,9%, N=131) zegt te vaperen, en 2,5% (N=15) houdt zich bezig met de verkoop van vapes. De Chi-kwadraat test, uitgevoerd op middelengebruik en -verkoop van vapes, sigaretten, alcohol en lachgas, toonde een statistisch significant verband met een matige effectgrootte.³⁶ Dit duidt op een duidelijke, maar niet sluitende samenhang tussen het gebruik en de verkoop van deze middelen.

5.1.1.5 Vermogensdelicten

Zoals eerder genoemd valt het grootste deel van de delicten gepleegd door jongeren woonachtig in het Heuvelland onder de vermogensdelicten (N=301, 37,16%).³⁷ Het grootste deel hiervan valt binnen de categorie jeugdcriminaliteit (80,4%, N=242), bijna 10% valt onder ondermijning (N=29), zie Figuur 7.

Figuur 7: Aantal vermogensdelicten per categorie over de periode 2020-2025

Binnen de ondermijnende vermogensdelicten zijn fraude met online handel (55,17%, N=16), overige horizontale fraude (24,14%, N=7) en witwassen (10,34%, N=3) het meest voorkomend. Zoals eerder

³⁵ Volgens Chi-Square test is er een statistisch verband ($p < 0.001$) met een effectgrootte van 0,22.

³⁶ Volgens Chi-Square test is er een statistisch verband ($p < 0.001$) met een effectgrootte van 0,25.

³⁷ Periode: 7 juli 2020 tot en met 7 juli 2025.

benoemd is een duidelijke toename in vermogensdelicten waarneembaar over de onderzoeksperiode, met een piek in 2023, waarna het weer afneemt. Deze piek komt voornamelijk door de aan jeugdcriminaliteit gerelateerde toename in winkeldiefstallen en in mindere mate op ondermijnd vlak een toename in de fraude met online handel. Wat betreft de winkeldiefstallen is dit een trend die landelijk zichtbaar is. Het Openbaar Ministerie (OM) rapporteert in haar jaarverslag van 2023 een stijging van 12% in het aantal winkeldiefstallen ten opzichte van het voorgaande jaar, wat het hoogste niveau in 8 jaar vertegenwoordigt (Openbaar Ministerie, 2024). Deze toename wordt deels toegeschreven aan de heropening van winkels na de coronamaatregelen, maar ook aan financiële problemen bij consumenten die hen mogelijk tot diefstal aanzetten. Wat betreft de piek in online fraude werd in 2023 landelijk ook een duidelijke piek waargenomen, met name ten aanzien van aan- en verkoopfraude. Deze stijging werd deels toegeschreven aan veranderend koopgedrag en de groei van digitale handel (Nationale Politie, 2024).

Het delict witwassen behelst 10,34% van de registraties van ondermijnende vermogensdelicten en slechts 1,0% van het totaal aan vermogensdelicten, dus ook bijvoorbeeld jeugd gerelateerde vermogensdelicten. Dit is opvallend omdat het snel verdienen van geld als een belangrijke motiverende factor voor jeugd wordt gezien om zich met criminele activiteiten in te laten. Ook uit het fenomeenonderzoek Jeugdige Ondermijners Limburg (RIEC Limburg, 2022) kwam naar voren dat jongeren nauwelijks betrokken zijn bij witwassen volgens politieregistraties. Dat witwassen niet of nauwelijks uit de cijfers blijkt, kan komen omdat er geen aangifte wordt gedaan of omdat er geen sprake is van een volledige registratie.

Ook het aantal verdachte transacties dat wordt geregistreerd door de Financial Intelligence Unit (FIU) kan inzicht geven in illegale geldstromen. Een transactie wordt als verdacht bestempeld als deze in verband kan worden gebracht met witwassen, fraude of terrorismefinanciering. Gekeken naar het woonadres van betrokken personen is 1 persoon in de leeftijd van 8-23 jaar naar voren gekomen die in doormeldjaren 2020-2024 15 keer voorkomt in verdachte transacties van de FIU.³⁸ De betreffende transacties hebben plaatsgevonden tussen 2011 en 2013. Deze zijn in kader van dit IOB dus niet relevant. Er zijn geen verdachte transacties naar voren gekomen met een transactieadres in het Heuvelland die in de jaren 2020-2024 aan de FIU zijn doorgemeld waarbij jeugdigen betrokken waren.

In de interviews is aan professionals gevraagd op welke manier zij zichtbare signalen zien van vermogenscriminaliteit, zoals bijvoorbeeld witwassen. Dit wordt door de professionals echter slechts minimaal benoemd. Er zijn wel wat signalen van luxe producten of andere signalen die wijzen op een luxe levensstijl, maar in veel gevallen betreft dit ook jongeren uit welgestelde families.

“Dat vind ik minder. Dat zie ik niet zozeer terug, echt het witwassen, het pronken met dure auto's, wat dan ook. Er zijn heel veel jongeren die hier pronken met hun dure spullen, maar dat is dan gewoon wat ze van hun ouders krijgen. Dan rijden jongeren in een mooie Golf of wat dan ook rond en dan is het

³⁸ Er is alleen gekeken naar doormeldjaren 2020-2024, omdat van de meest recente transacties nog geen definitieve gegevens beschikbaar zijn vanwege de verwerkingstijd.

gewoon de Golf van hun moeder. En ze hebben natuurlijk dure kleding aan, maar dat is niet per se te herleiden naar dat zij zich bezighouden met criminele activiteiten."

Er zijn wel wat signalen van jongeren met een lagere sociaaleconomische status, maar deze signalen zijn minimaal. Het betreft dan vooral het in bezit hebben van fatbikes, dure kleding of dure nieuwe schoenen. Dit gaat dan vaak specifiek over jongeren die wonen in een jeugdzorginstelling, een asielzoekerscentrum (azc) of die wonen in sociaaleconomisch mindere wijken. Het blijft dan wel de vraag of dit er dan daadwerkelijk niet is, of dat er onvoldoende zicht op is.

"We hebben onvoldoende beeld hierop. Wel zijn onze collega's van het cluster Afpakken voor een paar maanden bij speciale jeugdtafels aangesloten. Er is toen gekeken of er afpakelementen in de zaken zitten. Alleen was dat niet het geval. Tegelijkertijd weten we dat heel veel jeugd op fatbikes rijdt, dure kleding draagt en ga zo maar door. Dat komt ergens vandaan en dat zal niet altijd van de ouders komen."

"Soms zien we wel dat ze terugkomen van verlof en dure schoenen hebben en je denkt: hoe kom je daar aan? Alleen als we zulke signalen zien, dan gaan we samenzitten om te kijken wat we hiermee kunnen. Indien nodig kunnen we dan ook opschalen. Alleen soms kan je het alleen in de gaten houden of doorgeven aan jeugdreclassering."

Slechts 1 professional benoemt specifiek het signaal van grote contante geldbedragen.

"Ja, er zijn TikTok-filmpjes en dan staan de jongens te wapperen met pakken geld. Dat kan niet, want ze zitten in een armoedetraject dus hoe komen ze dan aan dat geld? Dus ja dat gedrag wordt wel vertoond door een aantal jongeren."

Ook andere vormen van fraude zoals online oplichting of het gebruik van geldezels worden nauwelijks of niet door de professionals benoemd. Wat uiteraard niet wil zeggen dat ze er niet zijn, zeker gelet op de politiecijfers ten aanzien van vermogenscriminaliteit onder jongeren.

"Nee, dit hebben wij niet. We hebben geen geldezels of dat soort zaken bij de jeugd gezien."

"Zaken die opvielen zijn de stapels bankpassen en jongeren die vaak en lang naar het toilet gaan en dan vervolgens in een dure auto instappen. Er speelt dus heel veel waar we vaak niet alles van weten."

5.1.1.6 Gewelddelicten

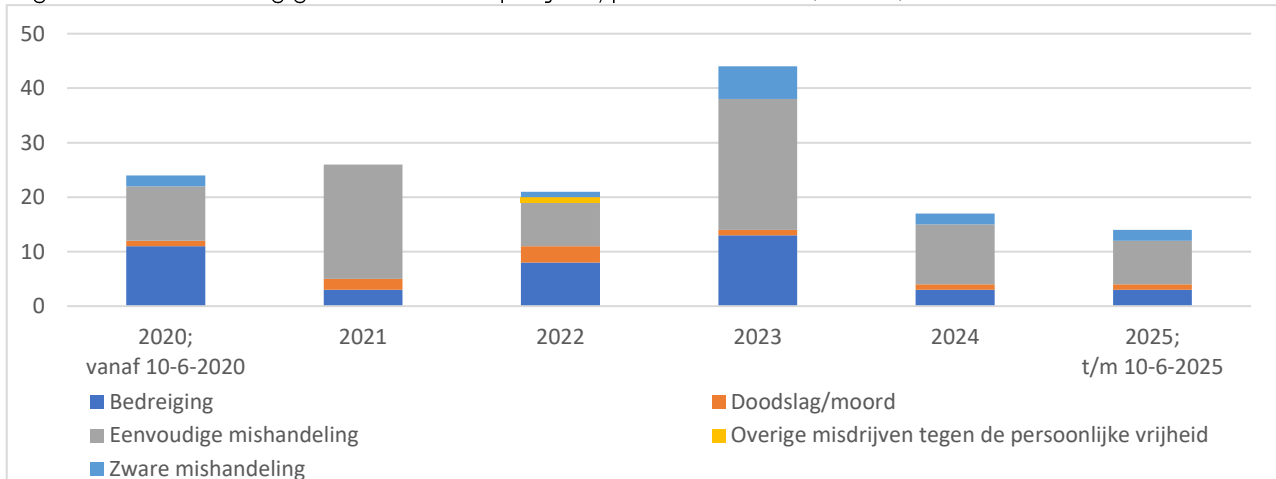
In het Heuvelland werden in de periode van 10 juni 2020 tot en met 10 juni 2025 146³⁹ gewelddelicten gepleegd door jongeren. In ruim de helft van de gevallen gaat het om eenvoudige mishandeling (56,16%, N=82). Daarnaast komt bedreiging voor (28,08%, N=41), zware mishandeling (8,9%, N=13) en in mindere mate moord/doodslag (6,16%, N=9).

In Figuur 8 is in 2023 een duidelijke piek te zien in het aantal gewelddelicten, met name ten aanzien van bedreigingen, eenvoudige en zware mishandeling. Deze stijging volgt op een periode van relatief

³⁹ Dit betreft het totaal aantal gewelddelicten, inclusief de categorie eenvoudige mishandelingen.

stabiele cijfers tussen 2020 en 2022. Vanaf 2024 zet een daling in, waarbij het aantal geweldsdelicten zelfs onder het niveau van 2022 uitkomt. Hoewel dit verloop niet volledig wordt weerspiegeld in landelijke statistieken, zijn er wel aanwijzingen voor een toename van ernstige geweldsincidenten onder jeugdigen in de periode 2017–2023, met name onder minderjarigen (Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum, 2023). Volgens het OM lijkt deze trend sinds 2022 af te vlakken (Openbaar Ministerie, 2024), hoewel sommige regio's mogelijk nog een langere doorwerking ervaren.

Figuur 8: Ontwikkeling geweldsdelicten per jaar, per soort delict (N=146)

De professionals geven aan dat het aantal geweldsincidenten onder jongeren de afgelopen jaren toeneemt, met name wat betreft vechtpartijen of geweldsuitbarstingen van jongeren. Ook is er vaker sprake van een dreigende sfeer. Hierbij wordt door meerdere professionals specifiek de rol van de scholen aangehaald.

“We zien vooral veel geweld. Dan heb ik het niet over wat duwen en trekken. Wat ik merk sinds kerst vorig jaar, is dat ik meer ben gevraagd om aan te sluiten bij geweldzaken. We zien de nodige drugsfeiten, groepen die elkaar opzoeken, groepsrivaliteit, maar ook op de scholen gebeurt er genoeg. Met name over 1 school maken wij ons zorgen en we zijn wel blij dat die school bij ons op de lijn is gekomen voor hulp. Wat mij betreft hadden ze dit jaren eerder moeten doen.”

“Het aantal geweldsincidenten vind ik lastig om te zeggen. Niet alles komt bij ons terecht. Voornamelijk scholen houden heel veel onder de pet. Zij zijn bang voor het verliezen van hun goede naam. Wij proberen hen wel te stimuleren dit te signaleren. Daarom gaan we ook met de scholen in gesprek om de bereidheid van het delen te verhogen. Wij schrikken dan soms wel van wat er dan naar buiten komt.”

In de zelfrapportagevragenlijst geeft bijna 18% van de jongeren aan weleens geweld te hebben gebruikt, waarmee dit het meest gerapporteerde delict is. Bijna 1 op de 4 jongeren geeft aan dat er weleens geweld tegen hen gebruikt is (24,1%).

Doordat geweld normaler is geworden onder jongeren, hebben jongeren ook vaker het gevoel dat ze zich moeten kunnen verdedigen. Jongeren zijn daarom ook vaker wapens gaan dragen, voornamelijk

messen. Dit wordt ook gesignaleerd door professionals, waarbij er daadwerkelijk vechtpartijen plaatsvinden waarbij steekwapens gebruikt of op z'n minst getoond worden.

“Er zijn wel wat incidenten op school geweest en een ruzie. Niet alleen met de vuist, maar ook met voorwerpen.”

“Steeds vaker komen er wapens bij vechtpartijen kijken. Vooral steek- en slagwapens.”

Ook vuurwapengebruik komt naar voren. Nog vrij recent is er een schietincident geweest waarbij jongeren uit het Heuvelland betrokken waren. Zij hebben dan wel niet zelf geschoten, maar werden wel geraakt. Door meerdere professionals wordt aangegeven dat er vooralsnog, behalve luchtdrukpistolen, geen vuurwapens onder jongeren zijn aangetroffen.

“2 weken geleden is er een schietincident geweest en daar waren 2 jongeren van 15 en 17 jaar oud bij betrokken. De jongeren hebben zelf niet geschoten, maar zijn wel geraakt.”

In de zelfrapportagevragenlijst geven 21 jongeren (3,5%) aan weleens een wapen, zoals een mes of vuurwapen te dragen. In totaal 10 respondenten (1,7%) geven aan daadwerkelijk weleens een wapen gebruikt te hebben. In totaal 108 respondenten (18,1%) hebben aangegeven dat zij weleens jongeren in hun omgeving een wapen zien dragen. In totaal 16 respondenten (2,7%) hebben als slachtoffer weleens te maken gehad met wapengebruik en 2 jongeren (0,34%) gaven aan zowel dader als slachtoffer te zijn geweest.

De oorsprong van geweld is wisselend; op scholen gaat het met name om onderlinge conflicten tussen leerlingen die soms escaleren. Terwijl in bijvoorbeeld een jeugdzorginstelling of een azc daarnaast ook extra aandacht is voor psychische klachten van jongeren, en eerdergerelateerd geweld ook een grotere rol speelt.

“Extra aandacht voor de jongeren niet alleen in de sfeer van overlast maar meer in de zin van psychische klachten (eventueel met suïcidale gedachten of neigingen tot gevolg). Eerdergerelateerd geweld hebben we heel veel.”

5.1.1.7 Mensenhandel

Hoewel mensenhandel beduidend minder vaak terugkomt in de politieregistraties is het belangrijk om ook voor deze vorm van criminaliteit aandacht te behouden. Uit meerdere interviews komt naar voren dat mensenhandel slechts beperkt in zicht is.

“Wij werken samen met de Politie (AVIM⁴⁰), waar we de signalen anoniem kunnen delen van bijvoorbeeld mensenhandel. De laatste tijd vallen deze signalen enorm mee. Alleen vraag ik me af of we het niet meer zien of dat het er niet meer is. Ik denk dat we het niet meer zien, want voorheen

⁴⁰ AVIM is de Afdeling Vreemdelingenpolitie, Identificatie en Mensenhandel van de politie, gericht op vreemdelingentoezicht en mensenhandel.

zaten we veel dichterbij de jongeren. Dan konden we zelf signalen makkelijker oppikken en een verhaal compleet maken. Momenteel kan dit niet meer. Nu moeten de jongeren ons echt in vertrouwen nemen en alles uit zichzelf delen, in plaats van dat wij daar op andere wijze naar op zoek kunnen."

In de politieregistraties komen slechts enkele registraties over mensenhandel naar voren. Ook in het onderzoek Jeugdige Ondernemers Limburg (RIEC Limburg, 2022) bleek dat er nauwelijks registraties zijn over jeugdige verdachten van mensenhandel. Het vermoeden is dat hier sprake is van onderregistratie. Mensenhandel blijft vaak buiten het zicht van opsporingsinstanties. Ook voor professionals is het vaak moeilijk om signalen concreet te krijgen. Er is vaak sprake van vermoedens, maar daar blijft het dan bij.

Mensenhandel kent meerdere verschijningsvormen waaronder criminele uitbuiting en seksuele uitbuiting. Uit onderzoek (2020) van het Centrum Kinderhandel en Mensenhandel (CKM) blijkt dat er weinig bekend is over criminele uitbuiting, waardoor slachtoffers niet als zodanig worden herkend en als dader behandeld en/of bestraft worden. Verder blijkt dat criminele uitbuiting van jongeren een grote blinde vlek vormt voor zowel het zorg- als het veiligheidsdomein in Nederland. Het verkennend onderzoek van het CKM onder scholen laat zien dat ruim de helft (55 procent) van de middelbare scholen zegt zich zorgen te maken over mogelijke criminele uitbuiting op hun school. 1 op de 10 ondervraagde scholen zegt maandelijks of zelfs meerdere keren per maand signalen hiervan te krijgen.

Seksuele uitbuiting is de meest voorkomende vorm van mensenhandel. Uit de Dadermonitor van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2022) blijkt dat daders van seksuele uitbuiting relatief jong zijn. Een derde van hen is jonger dan 23 jaar op het moment van plegen. Ook seksuele uitbuiting is een delict dat vaak buiten beeld van opsporingsinstanties blijft.

Uit de in dit onderzoek uitgevoerde interviews blijkt dat het merendeel van de professionals weinig tot geen zicht heeft op signalen van mensenhandel waarbij jongeren betrokken zijn. Er wordt wel gesproken over signalen van criminele uitbuiting, waarbij jongeren mogelijk worden geronseld voor activiteiten zoals drugshandel of als uithalers worden ingezet. Deze signalen doen zich echter slechts sporadisch voor, zijn vaak moeilijk te concretiseren, of worden pas zichtbaar wanneer een zaak bij de politie wordt gemeld.

"Criminele uitbuiting hoor je meer - vind ik - dan seksuele uitbuiting. Maar ik denk dat dit echt nog een onderbelicht thema is. Ik denk dat er heel veel problematiek is, maar dat het nog te onzichtbaar is."

Er zijn ook vermoedens van seksuele uitbuiting, maar ook hier kan slechts in een enkel geval een signaal daadwerkelijk geverifieerd worden. Door 1 professional wordt gesproken over meisjes die een tatoeage dragen om aan te geven dat ze bij een loverboy horen, maar dat meer dan dat vaak niet achterhaald wordt. In de meeste gevallen blijven de daders buiten beeld.

"Daar hebben we denk ik wat minder zicht op, Wij zitten vooral in het traject als geconstateerd wordt als er mogelijke loverboyproblematiek is dat wij de partij zijn die erbij betrokken wordt. Wij zitten meer op het slachtoffer."

“Verder maken we ons zorgen over het grote aantal weglopers dat in zorginstellingen zit. Hen zien we dan in de criminaliteit en prostitutie opduiken. Zeker bij minderjarigen is dit een grote zorg. Op jaarbasis hebben we het over honderden vermissingen. De meeste van die jongeren duiken thuis, bij familie of vrienden weer op. Alleen is er ook een groot aantal waar het om een feitelijke vermissing gaat.”

Hoewel de zaak rond de seksuele uitbuiting van een minderjarige in Valkenburg aan de Geul in 2014 buiten de onderzoeksperiode valt, zijn de signalen en kwetsbaarheden die hierin zichtbaar werden nog steeds actueel. De zaak maakte destijds duidelijk hoe kwetsbare jongeren kunnen worden geronseld en uitgebuit in besloten omgevingen, vaak onder druk van een dader met een machtspositie. Hoewel de zaak aanvankelijk veel aandacht en discussie opleverde, is gebleken dat het voorkomen en bestrijden van seksuele uitbuiting van minderjarigen nog steeds moeizaam verloopt. De problematiek blijft complex en weinig zichtbaar, waardoor dit een blijvende maatschappelijke en juridische uitdaging vormt (Bekken et al., 2021; De Limburger, 2021; NU.nl, 2015).

Door 1 professional wordt nog een specifieke kwetsbaarheid aangehaald. Namelijk een netwerk voor jongensprostitutie dat in Aken actief is. Vanuit andere professionals hebben wij hier echter geen signalen van opgevangen dat jongens uit het Heuvelland hier ook uitgebuit worden.

“In Aken heb je wel een vrij goed netwerk voor jongensprostitutie. Als ik een instroom krijg vanuit Ter Apel en er is een signaal dat er iets is met die jongensprostitutie bel ik altijd gelijk van, houden jullie hier rekening mee? Soms kan het een reden zijn om te zeggen nou, dan gaan we daar niet toe over omdat dat in Aken heel groot is en dat als iemand dan daar kwetsbaar voor is, dat dat natuurlijk gevaarlijk is.”

Enkele professionals benoemen dat jongeren die betrokken raken bij zwaardere, ondermijnende criminaliteit, eigenlijk in een bepaalde vorm altijd slachtoffer worden van criminele uitbuiting. In veel gevallen stapte een jongere er vrijwillig en soms vrij naïef in, maar wordt er door het criminele netwerk dusdanig gemanipuleerd en ingezet op kwetsbaarheden dat er eigenlijk ook geen sprake meer is van een vrijwillige keuze.

“Jongeren zitten bijvoorbeeld in een parkje en iemand vraagt of ze iets willen bijverdienen. Het enige wat ze hoeven te doen, is vanavond met een zwarte hoodie door een wijk fietsen. Zo rol je er ook in, want uiteindelijk zeggen ze: je hoort nu bij ons. De volgende taak is dat je op de uitkijk moet staan. Het wordt stapsgewijs opgebouwd met onschuldige, niet-criminele handelingen. Er zit altijd iets achter; niks is voor niks. Je bouwt een schuld op. Hoe klein de handeling ook is, als je er eenmaal in zit, kom je er niet meer uit.”

Ook jongeren zelf is gevraagd naar hun ervaring met gedwongen criminele activiteiten uitvoeren. In de vragenlijst hebben in totaal 16 respondenten (2,7%) aangegeven slachtoffer te zijn van criminele uitbuiting, doordat ze werden gedwongen iets crimineels te doen. In totaal 39 respondenten (6,5%) hebben zelf weleens iemand crimineel uitgebuit, door iemand te dwingen iets crimineels te doen. 4 respondenten (0,66%) gaven aan zowel dader als slachtoffer te zijn geweest.

5.1.2 Focus op verdachten

In totaal zijn er 491 unieke jeugdige verdachten geregistreerd die in de onderzoeksperiode verdacht werden van een strafbaar feit, gepleegd in 1 van de 5 Heuvelland-gemeenten. Daarnaast zijn er 358 unieke jeugdige verdachten geregistreerd die wonen in het Heuvelland en in de onderzoeksperiode verdacht werden van een strafbaar feit, binnen of buiten deze regio.

Van de 491 unieke jeugdige verdachten, van delicten gepleegd in 1 van de 5 Heuvelland-gemeenten, heeft ongeveer 27% 2 of meer registraties op naam in de onderzoeksperiode. Het hoogste aantal, namelijk 9, kwam voor bij 3 verschillende verdachten.

Van de 358 unieke jeugdige verdachten die wonen in het Heuvelland had ongeveer 44% 2 of meer registraties op hun naam tijdens de onderzoeksperiode. In 147 gevallen ging het om maximaal 10 delicten. 11 verdachten werden van meer dan 10 strafbare feiten verdacht in deze periode, waarbij 1 persoon er uitsprong met in totaal 25 registraties.

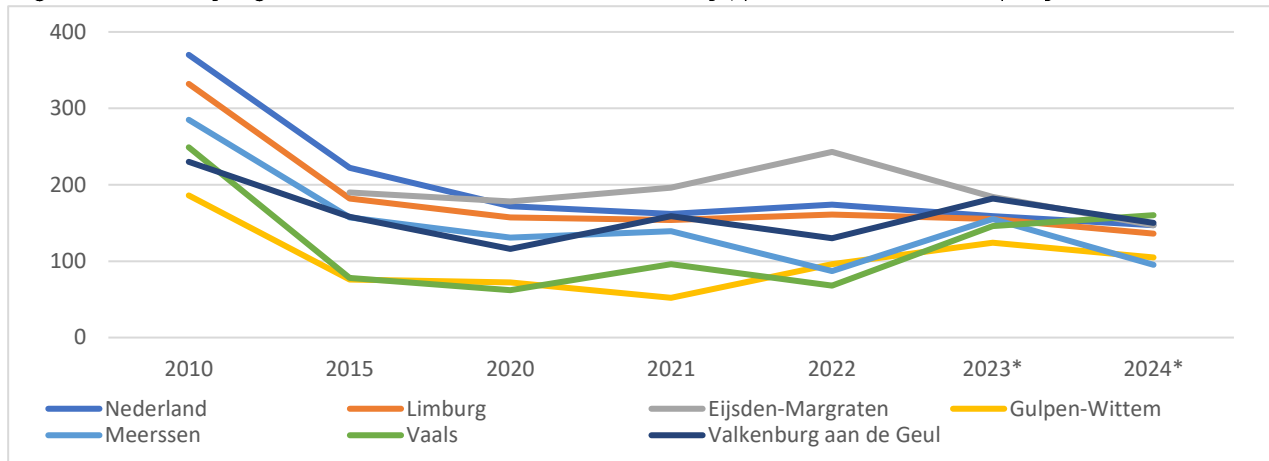
Volgens cijfers van het CBS varieerde in 2023 het aandeel 12-25-jarigen dat verdacht werd van een misdrijf tussen de 5 Heuvelland-gemeenten. In gemeente Vaals was dit percentage het laagst, met 0,7%, terwijl het hoogste percentage werd gemeten in gemeente Eijsden-Margraten met 2,2%. Gemeente Valkenburg aan de Geul had een percentage van 1,2%, gemeente Meerssen 1%, en gemeente Gulpen-Wittem eveneens 1%. Op landelijk niveau werd in 2022 1,7% van alle jongeren in de leeftijd van 12 tot 25 verdacht van een misdrijf. In 2023 betrof dit 1,6% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar. Na een daling in 2020 en 2021, gevolgd door een lichte stijging in 2022, zet de dalende trend zich in 2023 opnieuw voort (Akkermans et al., 2024; Kennis, Rud, & Vissers, 2024).

In Figuur 9 is een continue daling zichtbaar sinds 2010 van het aantal jongeren tot 23 dat landelijk gezien verdacht wordt van een misdrijf (CBS, 2024g). De provincie Limburg laat dezelfde ontwikkeling zien. De Heuvelland-gemeenten laten tussen 2010 en 2015 ook een duidelijke afname zien⁴¹, maar vanaf 2015 is het beeld zeer divers. Voor de gemeente Vaals wordt vanaf 2015 juist een duidelijke stijging waargenomen. Ditzelfde lijkt te gelden voor de gemeenten Gulpen-Wittem en Valkenburg aan de Geul (hoewel in mindere mate). In de gemeenten Eijsden-Margraten en Meerssen wordt juist een stijging waargenomen in respectievelijk 2022 en 2023, waarna de daling wel weer doorzet. In 2024 scoren alleen de gemeenten Meerssen (95 per 10.000 inwoners) en Gulpen-Wittem (105 per 10.000 inwoners) nog onder het landelijk (147 per 10.000 inwoners) en Limburgse gemiddelde (136 per 10.000 inwoners).⁴²

⁴¹ Voor de gemeente Eijsden-Margraten is geen data van 2010 beschikbaar.

⁴² Cijfers voor de gemeenten die hierboven scoren: Eijsden-Margraten (147 per 10.000 inwoners), Vaals (160 per 10.000 inwoners) en Valkenburg aan de Geul (150 per 10.000 inwoners).

Figuur 9: Aantal jongeren tot 23 verdacht van een misdrijf, per 10.000 inwoners per jaar

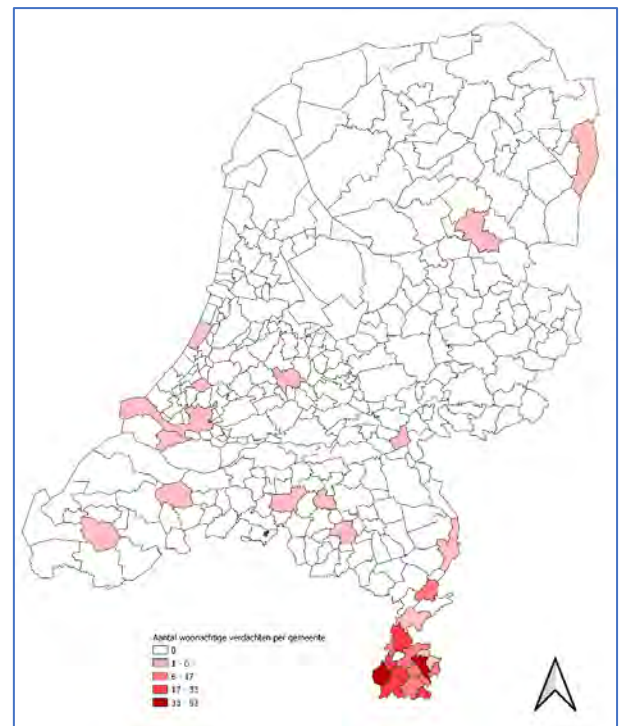

5.1.2.1 Woonplaats

In paragraaf 5.1.1 is al redelijk uitgebreid ingegaan op de delicten gepleegd in het Heuvelland waarvan jongeren die hier ook wonen verdachte zijn. Een groot deel van de jeugdige verdachten is echter buiten het Heuvelland woonachtig. Van de jongeren die verdacht werden van een delict gepleegd in het Heuvelland is de woongemeente in kaart gebracht (zie Kaart 2).

Bijna 28% van de jongeren verdacht van een delict in het Heuvelland is hier ook woonachtig. Als we kijken naar de woonlocatie van verdachten die buiten het Heuvelland wonen, maar wel in het Heuvelland plegen, dan blijkt dat de grootste groep verdachten woonachtig is in Maastricht; dit omvat bijna 11% van de totale groep verdachten. Ook zijn veel verdachten woonachtig in Heerlen, namelijk bijna 9% van het totaal. Iets meer dan 20% van de verdachten is woonachtig in andere gemeenten in Limburg. Bijna 16% van de verdachte jongeren komt uit andere gemeenten in Nederland. Er zijn ook in het buitenland woonachtige jeugdige verdachten geregistreerd. Ongeveer 2% van de verdachten is woonachtig in België, 0,6% in Duitsland en 0,6% in Frankrijk. Van ongeveer 6% van de jonge verdachten is geen woon- of verblijfplaats bekend, 4% van de jonge verdachten staat ingeschreven als 'Registratie Niet Ingezetenen' (RNI) en bijna 2% staat geregistreerd als 'Zonder Vaste Woon- Of Verblijfplaats' (ZVWOVP).

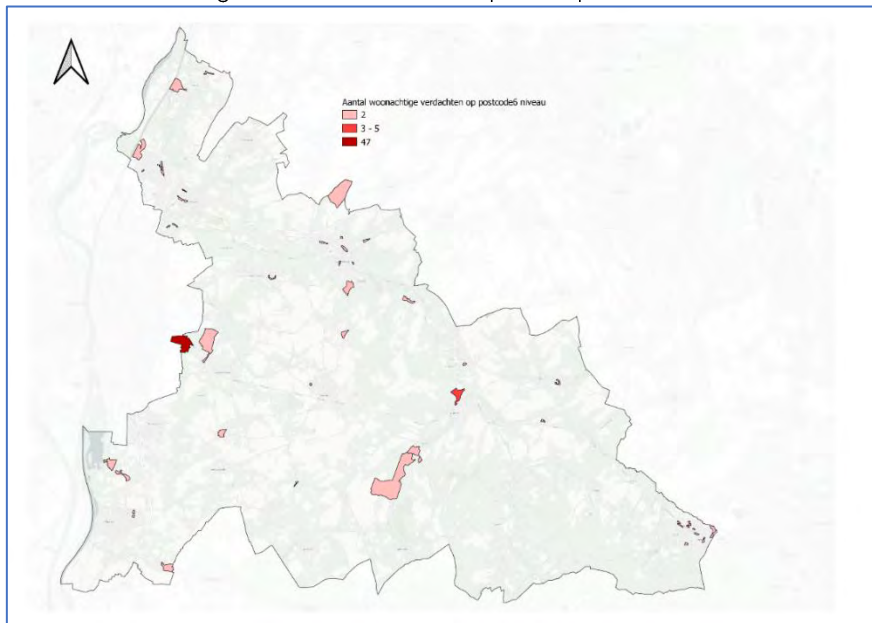
Kaart 2: Woongemeente van jeugdige verdachten die plegen in het Heuvelland (N=491)

In Kaart 3 is de verdeling van alle verdachten woonachtig in het Heuvelland op postcodeniveau weergegeven, dus ook van jongeren die verdachte zijn van delicten gepleegd buiten het Heuvelland. In

bijlage 6 is een nadere onderverdeling opgenomen op plaatsniveau van de woonlocatie van de unieke verdachten.⁴³

Kaart 3: Verdeling unieke verdachten op woonpostcode (N=353)⁴⁴

Absoluut gezien zijn de meeste jeugdige verdachten die wonen in het Heuvelland, woonachtig in de gemeente Eijsden-Margraten. Ook relatief gezien, per 100 jeugdigen in de leeftijd van 12-23 jaar woonachtig in de gemeente, scoort de gemeente Eijsden-Margraten nog steeds het hoogst. De gemeenten Gulpen-Wittem en Vaals scoren zowel absoluut als relatief gezien het laagst. Zie Tabel 8 voor een nader overzicht. Als we alleen naar de ondermijnende criminaliteit kijken, blijft deze verdeling over de gemeenten heen nagenoeg gelijk.

Tabel 8: Aantal unieke verdachten per gemeente (N=358)

Woongemeente	Totaal unieke verdachten		
	Aantal	%	Relatief per 100 jeugdigen ⁴⁵
Eijsden-Margraten	124	34,64%	4,40
Gulpen-Wittem	43	12,01%	3,12
Meerssen	76	21,23%	3,62
Vaals	41	11,45%	3,28
Valkenburg aan de Geul	74	20,67%	4,33
Eindtotaal	358	100,00%	

Toelichting locatie Via Jeugd / COA

Als nader wordt gekeken naar de cijfers van het totaal aantal gepleegde delicten waarvan jongeren verdachte zijn die wonen binnen de gemeente Eijsden-Margraten, dus zowel binnen als buiten het

⁴³ Binnen dit databestand is geen filtering op buurtniveau mogelijk, enkel op plaats. Als een plaats niet is benoemd, dan zijn hier in de onderzoeksperiode geen delicten gepleegd.

⁴⁴ De N ligt lager dan het totale aantal unieke verdachten, omdat voor een aantal personen in de dataset de woonpostcode ontbreekt.

⁴⁵ Gebruikt gemaakt van CBS data, inwonersaantallen gemeente, leeftijd 12-23, peildatum 01-01-2025

Heuvelland, dan valt op dat van de in totaal 124 jeugdige verdachten binnen de gemeente, bijna 38% woonachtig is op de locatie van COA/Via Jeugd.

Gekeken naar het totaal aantal gepleegde delicten in de gemeente Eijsden-Margraten (N=166) en het aandeel hiervan met jeugdige verdachten die wonen op de COA-/Via Jeugd-locatie (N=11), blijkt dat slechts bij 6,63% een jeugdige verdachte op deze locatie woonachtig is. De overlast in de vorm van criminaliteit gepleegd binnen de eigen gemeente valt zo te zeggen dus mee. Het lijkt er op dat ze vooral verdacht worden van delicten gepleegd buiten de eigen gemeente. In totaal zijn 174 delicten gepleegd waarbij minimaal 1 jongere verdachte woonachtig is op de COA-/Via Jeugd-locatie. Bijna 15% van deze delicten is gepleegd in Maastricht, bijna 12% in Heerlen en ongeveer 10% in de gemeente Eijsden-Margraten. Bijna 21% van de delicten is elders in Limburg gepleegd. Maar liefst 42,5% van de delicten is buiten Limburg gepleegd. Dit omvat onder andere Utrecht (ruim 7%), Helmond (ruim 6%), Eindhoven (ruim 6%) en Amsterdam (bijna 4%). In verhouding tot de jeugdige verdachten die elders in het Heuvelland wonen, worden deze jongeren vaker in verband gebracht met delicten buiten Limburg. Ter vergelijking: bij de overige jeugdigen gaat het in circa 10% van de verdenkingen om feiten buiten de provincie, maar wel binnen Nederland.

Op basis van de politiecijfers komt het beeld naar voren dat de jongeren die woonachtig zijn op de COA-/Via Jeugd-locatie in verhouding tot de rest van de groep verdachten niet verdacht worden van zwaardere criminaliteit gedurende de onderzoeksperiode. Ze worden vooral verdacht van meer vermogensdelicten, maar in verhouding minder van gewelds- en drugsdelicten. Opvallend is dat professionals bij signalen van betrokkenheid van deze jongeren bij (ondermijnende) criminaliteit juist wijzen op de ernstigere delicten waarmee zij actueel of in het verleden in aanraking zijn gekomen.

“Een winkeldiefstal is nog de minste zorg, deze jongeren hebben veel andere delicten op hun naam. Denk aan steekpartijen of gewapende overvallen.”

5.1.2.2 Achtergrondkenmerken

Het merendeel van de jongeren dat als verdachte in beeld komt, is van het mannelijke geslacht. Dit bevat ongeveer 90% van de jonge verdachten van delicten gepleegd in het Heuvelland, en ongeveer 80% van de verdachten die wonen in het Heuvelland, maar ook van delicten hierbuiten verdacht worden.

De gemiddelde leeftijd van verdachten van delicten die in het Heuvelland zijn gepleegd, is 18,35 jaar. Voor verdachten die in het Heuvelland wonen maar verdacht worden van delicten zowel binnen als buiten de regio, ligt de gemiddelde leeftijd iets lager, namelijk 17,2 jaar. Van de verdachten die in het Heuvelland wonen, was ten tijde van het delict 57,54% minderjarig. Dit is hoger dan het aandeel minderjarige verdachten van delicten die daadwerkelijk in het Heuvelland zijn gepleegd, namelijk 40,29%.

5.1.2.3 Jeugdgroepen

Tijdens de interviews wijst een aantal professionals op de aanwezigheid van 2 jeugdgroepen in het Heuvelland, die qua grootte en samenstelling sterk fluctueren. Er wordt benoemd dat jongeren elkaar veelal vinden via school, waardoor een kruisbestuiving kan plaatsvinden tussen jongeren van verschillende gemeenten. Daarnaast lijken jongeren soms te wisselen tussen groepen, of vinden ze aansluiting bijvoorbeeld bij een groep in Maastricht of Parkstad. Andersom zijn er ook jongeren van buiten het Heuvelland die aansluiten bij de groepen die zich binnen deze regio begeven. De mobiliteit van jongeren wordt hier vaker genoemd als factor. Door de steeds wisselende samenstelling is het voor professionals moeilijk om de groepen in kaart te brengen en in het zicht te houden. Daarnaast zijn er eerder escalaties geweest tussen jeugdgroepen, waarbij de gemoederen hoog oplopen en dan nog lang kunnen doorsudderen. Dit kan ook in de toekomst wellicht zorgen voor onveilige situaties.

In de interviews is door meerdere professionals de vechtpartijen eind 2024 nabij het Sophianum in Gulpen aangehaald. Deze vechtpartijen leidden tot groeiende bezorgdheid over de veiligheid op de locatie. In reactie hierop heeft de school tijdelijk beveiligers ingezet. Er wordt in de interviews gesproken over een groep van 30 tot 40 jongeren. Het vermoeden bestaat dat deze jongeren zich bezighouden met criminele activiteiten, mogelijk drugsgerelateerd. Deze jongeren zouden geen terughoudendheid voelen om geweld te gebruiken en verschillende professionals geven aan dat geweldsincidenten hebben plaatsgevonden gerelateerd aan deze groep, mogelijk doordat ze zich in elkaars afzetgebied bewegen of het vereffenen van eerdere conflicten.

“We hebben echt het gevoel dat er 2 groeperingen zijn, 1 uit Vaals en 1 uit Simpelveld. En dat dat eigenlijk 2 rivaliserende groepen zijn. En er komen steeds meer signalen dat het met drugs te maken heeft, dus dat ze een beetje in elkaars vaarwater gaan.”

In 2020-2021 zijn een reeks incidenten geweest tussen 2 rivaliserende jeugdgroepen. De incidenten wezen op een langstlepend en escalerend conflict tussen jeugdigen uit Maastricht en Meerssen. De conflicten werden niet alleen op individueel niveau beslecht, maar nadrukkelijk ook op groepsniveau uitgevochten. In totaliteit ging het om ongeveer 50 jongeren. In beide groepen waren ook leden woonachtig in Valkenburg aan de Geul. De jongeren die deel uitmaken van deze groepen leken hun gedrag te kopiëren van rivaliserende groepen uit de drillrapscene.⁴⁶ Daarnaast werd er ook gebruikgemaakt van wapens en geweld. De incidenten omvatten onder andere meerdere straatroven, mishandelingen en vechtpartijen waarbij ook steek- en vuurwapens gebruikt werden. Door de betrokken gemeenten, Politie en het OM is destijds besloten om hard in te zetten op repressie. Hierin was ook een belangrijke rol weggelegd voor de scholen en straatcoaches. In de onderzoeksperiode kwamen dergelijke incidenten niet meer naar voren in de politiecijfers. Professionals hebben geen signalen over actuele problematiek rondom jeugdgroepen in deze regio aangehaald. Ook in de zelfrapportagevragenlijst kwam dit niet opvallend naar voren. Wel moet worden opgemerkt dat de

⁴⁶ De drillrapscene is een subcultuur binnen de rapmuziek die bekendstaat om gewelddadige teksten en rivaliteit tussen groepen, wat soms leidt tot echte conflicten, zie [drillrap - ANW \(Algemeen Nederlands Woordenboek\)](#)

representativiteit van deze gemeente in de vragenlijst beperkt was, waardoor voorzichtigheid geboden is bij het interpreteren van deze uitkomsten.

5.1.3 Vervolgelingen

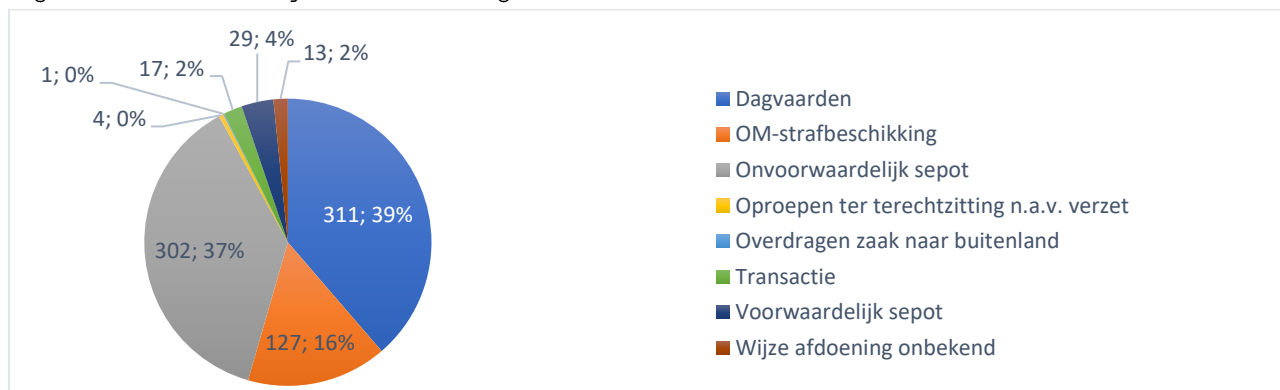
In de periode van 01-01-2020 tot en met 29-01-2025 zijn in totaal 1.068 registraties bij het OM vastgelegd. Deze hebben betrekking op verdachten die op pleegdatum 12 tot en met 23 jaar oud waren. De registraties zijn gepleegd in 1 van de 5 Heuvelland-gemeenten, of zijn elders gepleegd maar wel door jongeren woonachtig in 1 van de 5 Heuvelland-gemeenten.⁴⁷ In totaal is in 45 registraties besloten tot vrijspraak. Dit betrof 34 unieke feiten/dossiernummers en 38 unieke personen⁴⁸; deze zijn niet meegenomen in de verdere analyse. De 1.023 overgebleven registraties omvatten 720 unieke feiten en 610 unieke personen.

Binnen de totaal 1.023 registraties⁴⁹ is een onderverdeling gemaakt naar type criminaliteit. In 160 gevallen gaat het om ondermijning (15,64%), 267 registraties hebben betrekking op jeugdcriminaliteit (26,11%) en 425 zijn ondergebracht in de categorie 'overig' (41,54%). Daarnaast zijn 9 registraties mogelijk gerelateerd aan ondermijning en kon bij 3 registraties geen categorie worden vastgesteld.

5.1.3.1 Afdoening door het Openbaar Ministerie

In 39% van de registraties (N=311) is gekozen voor een dagvaarding.⁵⁰ Daarnaast is een groot deel 37% (N=302) afgedaan via een onvoorwaardelijk sepot⁵¹ en 16% (N=127) via een strafbeschikking. Van 13 registraties is de wijze van afdoening onbekend (Figuur 10).

Figuur 10: Overzicht wijze van afdoening door het OM

⁴⁷ Het gehucht 'Weert' (gemeente Meerssen) is als woonplaats niet meegenomen. Filtering op plaatsnaam leidde tot verwarring met gemeente Weert, wat tot veel foutieve data leidde. Ten behoeve van de datakwaliteit is het gehucht Weert als woonplaats uitgesloten. Weert (gemeente én gehucht) is als pleegplaats wel meegenomen.

⁴⁸ Een dossiernummer kan meerdere personen en registraties omvatten, waarbij 1 persoon voor verschillende feiten voorkomt en betrokkenen per feit uiteenlopende uitspraken kunnen krijgen.

⁴⁹ Deze analyse is gebaseerd op het totaal aantal registraties, zodat alle classificaties worden meegenomen, ook bij meerdere feiten per dossier. Dit kan leiden tot dubbeltellingen, bijvoorbeeld als meerdere personen voor hetzelfde feit zijn veroordeeld. Volledigheid woog echter zwaarder dan het vermijden van dubbeltellingen.

⁵⁰ Het aantal afdoeningen (N=805) is hoger dan het aantal unieke dossiernummers (N=720). Om rekening te houden met verschillende afdoeningen per dossier is gefilterd op uniek parketnummer. Binnen 1 dossier heeft elke persoon namelijk zijn eigen parketnummer.

⁵¹ Voor meer informatie omtrent het onderscheid tussen voorwaardelijke en onvoorwaardelijke (beleids en/of technische) sepot's zie [Aanwijzing sepot en gebruik sepotgronden \(2022A004\) | Beleid en Straffen | Openbaar Ministerie](#).

Van de 720 unieke feiten zijn er 430 gepleegd in 1 van de Heuvelland-gemeenten (59,7%). De overige 290 unieke feiten (40,3%) zijn buiten de Heuvelland-regio gepleegd, maar wel door jongeren woonachtig in het Heuvelland. In Tabel 9 is een overzicht weergegeven van de bij het OM voorgekomen delicten verdeeld over de 5 gemeenten.

Tabel 9: Bij OM voorgekomen delicten per gemeente

Pleeggemeente	Aantal	%
Eijsden-Margraten	139	32.33%
Gulpen-Wittem	56	13.02%
Meerssen	89	20.70%
Vaals	35	8.14%
Valkenburg aan de Geul	111	25.81%
Totaal	430	100%

Bij de 430 feiten die gepleegd zijn in het Heuvelland, zijn 435 unieke personen betrokken.⁵² Van deze 435 unieke personen zijn er 149 woonachtig in 1 van de Heuvelland-gemeenten (34,25%). De verdeling hiervan over de verschillende gemeenten is opgenomen in Tabel 10.

Tabel 10: Unieke personen per gemeente

Woongemeente	Aantal personen	% van Heuvelland	% van totaal (N=435)
Eijsden-Margraten	36	24,16%	8,28%
Gulpen-Wittem	16	10,74%	3,68%
Meerssen	35	23,49%	8,05%
Vaals	26	17,45%	5,98%
Valkenburg aan de Geul	36	24,16%	8,28%
Totaal	149	100%	34,25%

Van de overige 286 jongeren zijn 162 personen afkomstig elders uit Limburg (37,24% van totaal). Zij zijn voor het overgrote deel woonachtig in Parkstad (N=69, waaronder Heerlen (N=28) en Kerkrade (N=14)), maar ook in Maastricht (N=48), en Sittard-Geleen (N=20). In totaal 52 jeugdigen zijn van buiten Limburg, maar wel uit Nederland afkomstig (11,95%). Ook zijn meerdere jeugdigen woonachtig in het buitenland (N=60, 13,79%), waarvan het grootste deel uit België (N=37) en Duitsland (N=9) afkomstig is. Van negentien jeugdige personen is de woonplaats niet geregistreerd.

5.1.4 Slachtoffers

Jongeren kunnen ook als slachtoffer in aanraking komen met (ondermijnende) criminaliteit. In totaal zijn in de periode 10 juni 2020 tot en met 10 juni 2025 755 unieke jongeren als slachtoffer geregistreerd van een delict gepleegd in het Heuvelland. Zij zijn gezamenlijk 820 keer slachtoffer geworden. Iets meer dan 52% van deze jeugdige slachtoffers is zelf woonachtig in het Heuvelland.

⁵² 1 persoon kan voor meerdere feiten vervolgd zijn, maar 1 feit kan ook meerdere verdachten hebben.

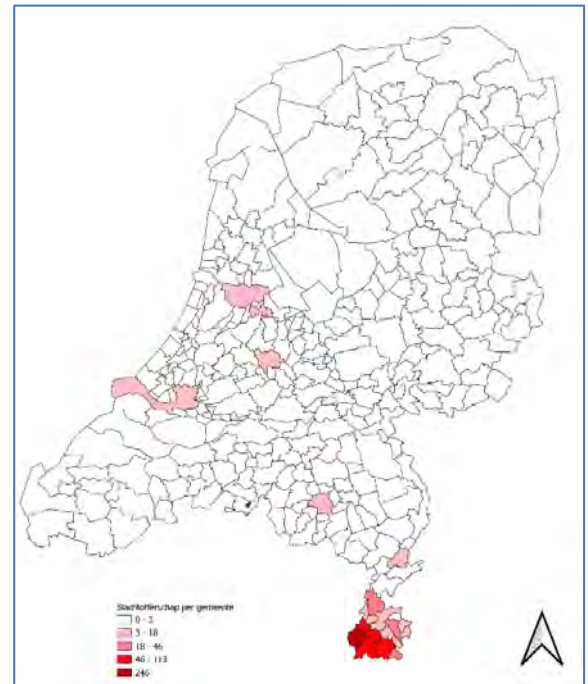
Daarnaast zijn in de periode van 7 juli 2020 tot en met 7 juli 2025 894 unieke jeugdige slachtoffers geregistreerd die wonen in het Heuvelland, maar zowel binnen als buiten deze regio slachtoffer zijn geworden. Zij zijn gezamenlijk 1.058 keer slachtoffers geworden in deze periode.

Kaart 4 hiernaast laat de verdeling zien van waar verspreid door Nederland inwoners uit het Heuvelland slachtoffer zijn geworden. Ongeveer 44% van de delicten waarbij een in het Heuvelland woonachtig slachtoffer geregistreerd is, vond ook plaats in het Heuvelland.

Het merendeel van de jongeren komt 1 keer terug als slachtoffer in de registraties. Bijna 16% van de jongeren woonachtig in het Heuvelland is 2 keer of vaker als slachtoffer geregistreerd.⁵³

Ongeveer 60% van de slachtoffers is van het mannelijke geslacht en de gemiddelde leeftijd ligt rond de 18,5 jaar.⁵⁴ Het aandeel minderjarigen ligt tussen de 35% (gepleegd in het Heuvelland) en 38% (woonachtig in het Heuvelland). Voor zowel binnen als buiten het Heuvelland gepleegde delicten worden het vaakst slachtoffers geregistreerd bij vermogensdelicten, geweldsmisdrijven en openbare orde delicten.

Kaart 4: Slachtofferschap op gemeenteniveau

Als we kijken naar het slachtofferschap van jongeren woonachtig in het Heuvelland, dan ging het in ongeveer 40% van de gevallen om ondermijnende delicten of delicten die kunnen worden gerelateerd aan ondermijning (zie Tabel 11).

Tabel 11: Ondermijnende en daaraan gerelateerde delicten waar jongeren woonachtig in het Heuvelland slachtoffer van werden (N=437)

Delict	Aantal
Eenvoudige mishandeling	155
Fraude met online handel	110
Bedreiging	43
Overige horizontale fraude	29
Chantage / afpersing	20
Zware mishandeling	17
Misbruik seksueel beeldmateriaal	13
Cybercrime	10
Identiteitsfraude	9

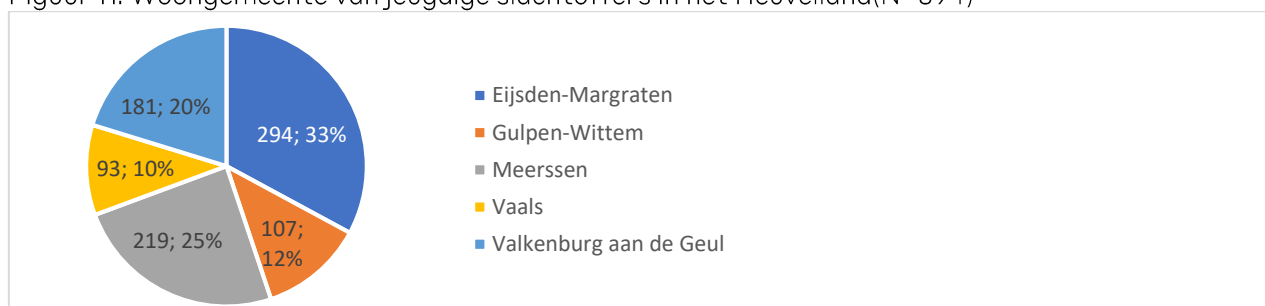
⁵³ In deze aantallen zit een foutmarge: in sommige gevallen registreert de Politie hetzelfde delict vaker onder verschillende bvh-nummers (bvh is het bedrijfsprocessensysteem van de politie). In dat geval komt het slachtoffer onterecht vaker terug in de registraties.

⁵⁴ Gelet op de doelgroep van dit onderzoek is ook wat betreft slachtoffers enkel gekeken naar de leeftijdscategorie 8 tot en met 23 jaar.

Delict	Aantal
Doodslag/moord	5
Fraude met betaalproducten	5
Brandstichting	4
Mensenhandel seksuele uitbuiting	3
Mensenhandel uitbuiting in strafbare activiteiten	3
Hulpvraagfraude	3
Grooming	2
Telefonische helpdeskfraude	2
Aantreffen drugs (geen verdachte)	1
Witwassen	1
Online identiteitsfraude	1
Valse aangifte	1
Eindtotaal	437

Jongeren die slachtoffer worden van criminaliteit wonen het vaakst in de gemeente Eijsden-Margraten en Meerssen. In de gemeente Vaals zijn de minste slachtoffers geregistreerd (zie Figuur 11). In bijlage 6 is een overzicht van woonlocaties op plaatsniveau per gemeente opgenomen.

Figuur 11: Woongemeente van jeugdige slachtoffers in het Heuvelland(N=894)

5.2 Locaties

Kernbevindingen

- Professionals:** professionals benoemen dat jongeren veel mobieler zijn, waardoor er niet langer meer sprake is van 1 dorp/wijk of hangplek die eruit springt. Tegenwoordig zijn ze overal te vinden en trekken ze ook meer naar steden als Maastricht en Heerlen. Jongeren komen onder andere in aanraking met criminaliteit op de middelbare scholen in de regio.

Zoals eerdere genoemd worden absoluut gezien de meeste delicten in het Heuvelland gepleegd in de gemeenten Eijsden-Margraten en Valkenburg aan de Geul. Op buurtniveau valt op dat binnen de gemeente Eijsden-Margraten ongeveer 50% van de delicten gepleegd wordt in de wijk Cadier en Keer, waarvan bijna 65% in de buurt Berg. In Gulpen-Witterm wordt bijna 65% van de delicten gepleegd in de buurt Gulpen. In Meerssen is iets meer dan 75% van de delicten gepleegd in de buurt Meerssen. In Vaals wordt bijna 80% van de delicten gepleegd in de buurt Vaals. Tot slot wordt binnen de gemeente

Valkenburg aan de Geul bijna 75% van de delicten gepleegd in de wijk Valkenburg, waarvan ruim driekwart in de buurt Valkenburg. In vrijwel alle gevallen zijn dit ook de grootste kernen binnen de gemeente. Behalve op gemeente- en buurniveau is het interessant om te kijken of er bepaalde specifieke locaties naar voren komen die bijvoorbeeld dienstdoen als ontmoetingsplek voor de jeugdigen.

In de gemeente Eijsden-Margraten komt in de politiecijfers het centrum van Eckelrade als opvallend postcodegebied naar voren. Hier zijn in de onderzoeksperiode 7 delicten geregistreerd. Verder hierop ingezoomd blijkt dit te gaan om 1 verdachte die op 1 datum onder meerdere bvh-nummers is geregistreerd voor een eenvoudige mishandeling/bedreiging/vernieling. Het gaat hier dus niet om losse delicten die over langere tijd, maar wel binnen één en hetzelfde postcodegebied, hebben plaatsgevonden.

Uit de politiecijfers komen in de gemeente Eijsden-Margraten daarnaast nog twee postcodegebieden naar voren, beide grenzend aan de Rijksweg richting Maastricht. In dit postcodegebied zijn onder andere het COA en Via Jeugd gevestigd. Deze postcodegebieden vallen op zowel wat betreft het aantal gepleegde delicten, unieke daders als slachtofferschap. Ook in de interviews werd door meerdere professionals Via Jeugd benoemd, niet zozeer op crimineel vlak, maar vooral ten aanzien van het aantal vermissingen en de druk die dit geeft op de politiecapaciteit.

“Vanuit de transformatie van de jeugdzorgPlus is het uitgangspunt dat jongeren niet meer mogen worden in- of opgesloten. Voorheen waren er poorten en hekken. Deze zijn er niet meer. Als een jongere nu weg wil, dan kan dat veel makkelijker.... De transformatie maakt dat het makkelijker is voor kinderen om weg te lopen.”

“Vooral Via Jeugd, daar hebben wij echt de handen aan vol.... Wij zitten nu al op het aantal vermissingen dat we vorig jaar in totaal hadden. Ja dat is echt ongelooflijk. Dus we hebben er gewoon 4 of 5 per dag. Dat is normaal tegenwoordig.”

In de gemeente Gulpen-Wittem komt in de politiedata het postcodegebied waar het Sophianum gevestigd is naar voren, met 16 registraties in de onderzoeksperiode. Zoals in paragraaf 5.1.2.3 reeds toegelicht, is het Sophianum ook vaker genoemd in de interviews in relatie tot actieve jeugdgroepen in het Heuvelland. Er wordt opgemerkt dat jongeren uit verschillende gemeenten elkaar juist op deze school ontmoeten. Voor jongeren met al risicovol of problematisch gedrag biedt deze omgeving de gelegenheid om elkaar te versterken en anderen mee te trekken in criminele activiteiten. Door sommigen wordt de school daarom gezien als een broeinest van jeugdcriminaliteit, waar risicogedrag juist toeneemt door onderlinge beïnvloeding.

In de gemeente Meerssen komen vanuit de politiedata de 2 postcodegebieden naar voren waar het zwembad van Meerssen en het Stella Maris College zich bevinden, met in totaal 25 registraties in de onderzoeksperiode. Dit omvat onder andere delicten als bezit overige wapens, diefstal, vernieling, bezit softdrugs en eenvoudige mishandeling. Daarnaast komt nog een postcodegebied in het centrum

van Meerssen naar voren met 5 registraties in de onderzoeksperiode. Dit omvat meerdere registraties van winkeldiefstal.

In de gemeente Vaals komen 2 postcodegebieden naar voren waar in de onderzoeksperiode meer dan 5 delicten geregistreerd zijn. Beide bevinden zich in de kern Vaals. De eerste in een woonwijk in Zuid-West Vaals, de tweede in het centrum, waar de Albert Heijn gelegen is.

In de gemeente Valkenburg aan de Geul komt met name een postcodegebied in het centrum naar voren als locatie waar meerdere delicten gepleegd worden, met 11 registraties in de onderzoeksperiode. Maar ook de postcode waar het politiebureau gevestigd is, valt op met 7 registraties. Daarnaast komt nog 1 postcodegebied opvallend naar voren met 8 registraties. In dit postcodegebied is onder andere het vakantiepark CityKamp Valkenburg gelegen. Dit blijkt om een korte periode van meerdere fietsendiefstallen door eenzelfde persoon te gaan.

Aanvullend op de pleeglocaties van delicten hebben enkele professionals zich ook uitgelaten over een verandering in hangplekken van de jeugd. Waar de hangplekken van de jongeren vroeger heel statisch waren, geven de professionals aan dat dit nu niet meer is zoals vroeger. Voorheen had elke kern zijn eigen plekken waar jongeren veel te vinden waren. Tegenwoordig verplaatsen jongeren zich zodra ze het idee krijgen dat ze in de gaten worden gehouden door politie of handhaving. Zoals eerder aangegeven zijn jongeren ook een stuk mobieler geworden, waardoor het makkelijk voor hen is om zich te verplaatsen.

“Er is een aantal vaste plekken in de gemeente die bekend staan als hangplekken, of waar incidenten zijn geweest of handel plaatsvindt. Die staan eigenlijk continu onder toezicht van zowel jongerenwerkers als boa's. De laatste tijd zien we dat dit zich lijkt te verplaatsen richting Maastricht. Dat komt denk ik deels door het toegenomen toezicht, maar ook doordat we voorzieningen hebben gecreëerd waar jongeren terecht kunnen, zoals een inlooplocatie.”

In de zelfrapportagevragenlijst wordt ook gewezen op het gebrek aan fijne ontmoetingsplaatsen of hangplekken in de eigen gemeente en regio. Een respondent geeft aan dat er behoefte is aan een vaste hangplek voor jongeren, omdat zij ervaren dat er te weinig plekken zijn waar ze samen kunnen komen zonder overlast voor buurtbewoners. Andere respondenten onderschrijven dit en geven aan dat er meer activiteiten voor de jeugd georganiseerd zouden moeten worden. Zij verwachten dat daardoor ook het criminele gedrag zal afnemen.

Een aantal gemeenten onderkent het belang van het voorkomen van verplaatsing van jongeren en speelt in op hun beleving dat er onvoldoende geschikte ontmoetingsplekken zijn. In de gemeente Eijsden-Margraten worden in de kern Eijsden bijvoorbeeld inloopavonden voor jongeren georganiseerd door Trajekt en gaan de jongerenwerkers buiten deze avonden ook op straat het contact met de jongeren aan. In de gemeente Meerssen zijn ook jongerenwerkers van Trajekt actief zodat laagdrempelig de verbinding gezocht kan worden. In de gemeente Vaals wordt hier ook actief op ingezet, door het organiseren van inloopavonden maar ook door een buurtsportcoach in te zetten die zich richt op sport en beweging. In de gemeente Gulpen-Wittem zijn straatcoaches actief. In de

gemeente Valkenburg aan de Geul is zover bekend vanuit de gemeente op het moment van schrijven niks vergelijkbaars ingericht voor jongeren.

Een specifieke locatie die door meerdere professionals wordt genoemd in relatie tot het in aanraking komen met criminaliteit, zijn de middelbare scholen. Dit kwam eerder al naar voren in de cijfers over het aantal gepleegde delicten op postcodeniveau. Professionals geven daarnaast aan dat er bij beide scholen signalen zijn dat zich buiten het schoolterrein personen ophouden die mogelijk proberen scholieren te beïnvloeden, te dealen of te ronselen. Het wordt als zeer lastig ervaren om hier effectief op te sturen, omdat de scholen buiten hun terrein geen zeggenschap meer hebben en het bovendien vaak om personen gaat die geen leerling zijn.

"Er is zo'n bruggetje bij de school. Daarachter is het 'vape-plekje' zeg maar. Daar staan vaak vrienden met scooters tussen. Ja, wij hebben daar niks te zeggen, want dat is openbaar. Ja, ik vind dat een hele lastige omdat je ook wel door hebt dat dat niet altijd kinderen zijn die niet zomaar een praatje komen maken zeg maar, dat zijn dan geen kinderen van onze school."

Hierbij moet opgemerkt worden dat activiteiten als drugs dealen en ronselen per definitie plaatsvinden op plaatsen waar veel jongeren samenkomen. Het is vanuit die gedachte dan ook logisch dat binnen een regio als het Heuvelland dit zich voor een groot deel afspeelt rondom scholen, dit is namelijk dé plek waar de jongeren uit diverse gemeenten elkaar ontmoeten.

Tot slot wordt door meerdere professionals hun zorg uitgesproken over jeugdzorginstellingen, met name ten aanzien van het risico op ronselen. Zoals eerder genoemd komt in de politiedata met name de locatie van Via Jeugd opvallend naar voren.

"Hetzelfde geldt voor de jeugdzorginstellingen; daar maken wij ons veel zorgen over. Daar lopen jongeren die door allerlei problematieken niet thuis kunnen wonen, maar die verder niks kwaad doen. Alleen daar komen ook criminelen binnen. Jongeren die geschorst worden door de raadkamer en soms met een enkelband lopen. Dan wordt dus vanuit binnenuit geronseld. Bij juist die kwetsbare jongeren die geen weerstand kunnen of durven te geven. De middelen zijn momenteel ook te beperkt om deze jongeren van elkaar te scheiden. Hierdoor werkt het momenteel als een criminele leerschool."

5.3 Digitale wereld

Kernbevindingen

- **Geregistreeerde criminaliteit:** er zijn nauwelijks registraties over jongeren die betrokken zijn bij online criminaliteit.
- **Professionals:** Alle ondervraagde professionals benadrukken dat de digitale wereld een cruciale rol speelt in het dagelijks leven van jongeren. Een deel van de criminaliteit, zoals de handel in drugs, is verplaatst naar de online wereld. Onder professionals bestaat nog veel onwetendheid over deze digitale activiteiten, waardoor veel misdrijven onopgemerkt blijven. Dit zorgt voor een zorgwekkende situatie waarin veel criminaliteit onder de radar blijft.
- **Jongeren:** Bijna twee derde van de respondenten speelt online spellen. Ruim 1 op de 6 hiervan komt online wel eens onprettige situaties tegen. Van de respondenten die gebruikmaken van sociale media, heeft bijna een derde hier wel eens vervelende situaties meegemaakt. Een klein deel van de respondenten (5,9%) is via internet weleens benaderd om criminele dingen te doen. Daarbij geeft 1% aan zelf weleens iemand te hebben benaderd om criminele dingen uit te voeren.

Volgens het Cybercrimebeeld Nederland 2024 van de Politie en het OM komt de helft van de cybercrimeverdachten uit de leeftijdsgroep van 25 jaar en jonger, waarbij een aanzienlijk deel minderjarig is. Jongeren belanden via online games, Telegram, hackfora en sociale media steeds vaker in criminele netwerken, waar zij relatief eenvoudig leren hoe zij bijvoorbeeld phishing kunnen uitvoeren, geld kunnen witwassen of digitale inbraken kunnen plegen (Openbaar Ministerie & Nationale Politie, 2024). Dit wordt ook onderkend door Weerman (2017): hij geeft aan dat online activiteiten en sociale media deel zijn gaan uitmaken van de dagelijkse leefwereld van de meeste jongeren. Met de toename van sociale media en smartphones, de verdere ontwikkeling van het 'dark web' en allerlei apps is online criminaliteit ook steeds makkelijker uit te voeren, wordt de drempel steeds lager en neemt de verleiding toe om het ook daadwerkelijk te doen.

Professionals geven aan dat de digitale wereld de afgelopen jaren ontzettend belangrijk is geworden voor de jongeren en dat hun hele leven praktisch online plaatsvindt. Op sociale media krijgen ze ideaalbeelden voorgeschoteld die helemaal niet reëel zijn. Ze leren daardoor minder omgaan met teleurstellingen en bouwen sociale vaardigheden niet goed op. Daarnaast wordt bepaald gedrag sneller normaal gevonden, omdat mensen online op een bepaalde manier met elkaar omgaan en dan niet gecorrigeerd worden.

Sociale media zorgen ook voor onrust binnen de scholen. Zelfs met de handhaving van een telefoonverbod wordt ervaren dat wat op school gebeurt voortvloeit uit dingen die op sociale media gebeuren. Het blijft echter moeilijk voor scholen om daarin een grens te trekken wat ze op school behandelen en oplossen, en wat niet.

"Het blijft lastig in te schatten, omdat er heel veel online gebeurt. Sinds dit jaar zijn er geen telefoons meer op school, gecombineerd met veel nascholing, wat wel rust heeft gebracht. Maar we hebben daarmee ook een grens getrokken in wat we op school behandelen en oplossen, en wat niet. Want als je álles wilt oplossen, kun je net zo goed de hele week op school blijven overnachten."

Uit de resultaten van de vragenlijst blijkt dat op 2 respondenten na, alle respondenten gebruikmaken van sociale media. Onder jongeren zijn WhatsApp (96,7%), YouTube (90%), Snapchat (81,4%), Instagram (73,6%) en TikTok (69,1%) de populairste socialemediakanalen. Het totaaloverzicht van het gebruik van socialemediakanalen is te vinden in Tabel 12.

Tabel 12: Gebruik socialemediakanalen (N=596)

Sociale media	Aantal beantwoord met 'ja'	%
WhatsApp	578	96,70%
YouTube	538	90%
Snapchat	487	81,40%
Instagram	440	73,60%
TikTok	413	69,10%
Facebook	183	30,60%
Discord	159	26,60%
Telegram	37	6,20%

Als we kijken naar de verschillende rollen van sociale media, dan worden door de professionals met name Snapchat, TikTok en Telegram veel genoemd als zorgelijk. Via meerdere kanalen maken jongeren kenbaar dat ze bijvoorbeeld vapes en/of drugs verkopen.

"Op Snapchat zien we ook dat jongeren een klavertje en chocola plaatsen op hun verhaal. Daarmee geven de jongeren aan dat ze hasj en wiet verkopen."

Al wordt ook benoemd dat jongeren vaak onbewust en naïef berichten van anderen delen.

"Er wordt gehandeld op sociale media waarvan we de indruk hebben dat de jeugd deels het niet helemaal beseft dat zij zo'n doorgeefluik zijn. En een advertentie, die zetten ze op Instagram of die posten ze dan door, maar beseffen niet dat ze met strafbare zaken bezig zijn."

Ook worden sociale media volgens professionals veelvuldig gebruikt om te ronselen. Hierbij wordt wel door enkele professionals gewezen op de naïviteit van jongeren en de vraag gesteld in hoeverre zij altijd slachtoffer zijn.

“Jongeren die geronseld worden, zijn niet altijd alleen maar onwelwillende slachtoffers. Zij maken soms zelf een keuze, alleen zien ze vaak niet de gevolgen van hun keuzes. Sommige jongeren zoeken deze dingen ook zelf op. Vaak wordt dit gedaan via Snapchat.”

“Als we kijken naar sociale media, TikTok bijvoorbeeld, hoe ze zich daar ook vertonen. Ze verkopen zichzelf bijna en wij hebben daarvan niet altijd de indruk dat dat gedwongen is.”

Ook het ontstaan van geweldsincidenten kan plaatsvinden via sociale media. Jongeren juttten elkaar online op, tot het explodeert.

“Hetzelfde als op straat. Ze lokken elkaar uit via Snapchat-verhalen. Zij zeggen dan: je doet stoer, ik kom je halen, je krijgt klappen, etc. Ze juttten elkaar online op.”

“Online wordt ook gebruikt om vechtpartijen uit te lokken. Hierdoor zie je echt de verwevenheid tussen de online en offline wereld. We zien ruzies online ontstaan die vervolgens in het echt worden uitgevochten. Er is echt een wisselwerking tussen online en offline.”

Onder de professionals heerst nog veel onwetendheid en blijft nog heel wat verborgen over de digitale wereld. Hierdoor bestaan er vermoedelijk nog veel blinde vlekken, wat zorgt voor een zorgelijke situatie. Volgens verschillende professionals is het lastig om het online gebeuren helemaal mee te krijgen, maar ook het komen tot oplossingen blijft een uitdaging. Wel wordt het belang van zicht op online activiteiten door meerdere professionals onderkend.

“Ik heb het gevoel dat het zich wel echt onder de radar afspeelt. Je hoort natuurlijk zo nu en dan wel eens dat er wat online dreigingen zijn of zo. Maar ja, ik vind dat een hele lastige met het stukje cybercriminaliteit.”

“Online zie en hoor je signalen die offline onzichtbaar blijven. We leven in een hybride straatcultuur, waar online en offline zo met elkaar verweven zijn dat je ze niet los van elkaar kunt aanpakken.”

Uit de resultaten van de vragenlijst die is voorgelegd aan jongeren blijkt dat bijna een derde (65,9%) online games speelt zoals Fortnite, Roblox en Minecraft. Ongeveer 1 op de 6 (17,4%) van deze jongeren komt wel eens onprettige situaties tegen tijdens deze online spellen. Voorbeelden van onprettige situaties die worden genoemd zijn bedreigingen, agressie, uitschelden, hackers, vragen om naaktfoto's en seksuele opmerkingen. Op de vraag of jongeren via het internet zijn benaderd om criminele dingen te doen, antwoordt 5,9% bevestigend. Daarnaast geeft 1% van de jongeren aan zelf weleens iemand te hebben benaderd om criminele klusjes te verrichten. De totaallijst aan uitgevraagde delicten is te vinden in Tabel 13.

Tabel 13: Criminele dingen die jongeren online vragen/gevraagd zijn om te doen

Delict gevraagd om te plegen	Slachtoffer		Dader	
	Aantal	%	Aantal	%
Pakketje wegbrengen	3	0,5%	2	0,3%
Iets stelen	10	1,7%	1	0,2%
Drugs verkopen	11	1,8%	1	0,3%
Iets opzettelijk kapot maken	7	1,2%	1	0,2%
Iemand opzettelijk pijn doen	9	1,5%	1	0,2%
Iemand bedreigen	8	1,3%	2	0,3%
Bankrekening ter beschikking stellen	7	1,2%	1	0,2%
Het verzamelen en verspreiden van iemands persoonlijke gegevens	8	1,3%	2	0,3%
Op de uitkijk staan	3	0,5%	1	0,2%
Hennep knippen	2	0,3%	1	0,2%
Iemand online oplichten	10	1,7%	2	0,3%
Anders	4	0,7%	-	-

5.4 Betrokken raken

Kernbevindingen:

- *Professionals:* professionals noemen verschillende manieren waarop jongeren betrokken kunnen raken bij criminaliteit. Denk aan school, vrienden en familie. Jongeren worden ook geronseld door andere criminelen. Vooral jongeren die extra kwetsbaar zijn, worden als doelwit genoemd. Tot slot hebben professionals het vermoeden dat jongeren zich zelf aanbieden voor het uitvoeren van klusjes via bijvoorbeeld sociale media.
- *Jongeren:* Jongeren noemen vooral school en vrienden als manier waarop ze betrokken raken bij criminaliteit.

De bevinding dat jongeren betrokken kunnen raken bij ernstige vormen van criminaliteit roept de vraag op via welke wegen jongeren op enig moment instromen in de criminaliteit. Inzicht in de manieren waarop jongeren betrokken raken bij criminaliteit kan bijdragen aan het identificeren van mogelijkheden om instroom in de criminaliteit af te remmen en te voorkomen.

Er worden in de literatuur verschillende manieren beschreven waarop personen, waaronder jongeren, betrokken kunnen raken bij criminele netwerken en samenwerkingsverbanden (Van Wijk, Van Esseveldt, Broekhuizen, & Bervoets, 2021; Roks et al., 2021). Wanneer jongeren betrokken raken bij georganiseerde criminaliteit, is er soms sprake van criminele uitbuiting. Jongeren worden dan gebruikt door criminelen om klusjes voor hen uit te voeren, vaak onder dwang (Bervoets et al., 2024). Voor andere jongeren lijkt het proces van meer vrijwillige aard. Het toetreden loopt dan vaak meer geleidelijk via bestaande sociale netwerken van familie, school en vrienden uit de buurt. In andere gevallen is er sprake van een proces van ronselen en rekrutering en worden personen benaderd door

andere criminelen (Van Wijk, Van Esseveldt, Broekhuizen, & Bervoets, 2021). Het ronselen van jongeren voor criminele doeleinden kan worden gezien als een proces dat bestaat uit 4 fases (The Children's Society, 2018). In de "targeting stage" (1) wordt een vaak kwetsbare jongere geselecteerd door een criminele groep. In de "experience stage" (2) leert een jongere de leefstijl kennen en wordt ervoor gezorgd dat de jongere zich gewaardeerd en gewenst voelt. Vervolgens zal de jongere zich in de "hooked stage" (3) steeds meer een volwaardig lid van de criminele groep voelen, ook als de jongere in feite wordt uitgebuit. In deze fase zal ook vaak een eerste delict worden gepleegd. Tot slot ontstaat de zogenoemde "trapped stage" (4) waarin de jongere afhankelijk is geworden van de groep en bedreigend gedrag gaat ervaren bij het niet volgen van de groep. Uit onderzoek blijkt dat jongeren zich ook vaker zelf aanbieden door bewust contact te zoeken met bekende criminelen of door een eigen handel te starten in verdovende middelen (Bervoets et al., 2024). Deze jongeren willen graag snel geld verdienen of zijn op zoek naar status. Ook vinden ze de levensstijl van criminele rolmodellen aantrekkelijk en willen ze er graag bij horen.

Voor beleid en uitvoering is het vooral belangrijk om geen tunnelvisie te laten ontstaan op een specifieke manier van toetreden, omdat zoals Bervoets et al. (2024, p. 30) zegt "er meer wegen naar Rome leiden".

Tijdens de interviews met professionals blijkt dat ook in het Heuvelland verschillende manieren worden herkend waarop jongeren betrokken raken bij criminaliteit.

5.4.1 Instroom via school

Door meerdere professionals wordt specifiek de middelbare school genoemd als 1 van de belangrijkste manieren om betrokken te raken bij criminaliteit. Dit wordt gezien als een moment waarop de jongeren losraken, in aanraking komen met jongeren uit andere gemeenten, en gaan experimenteren. Daardoor is er minder zicht op wat ze doen.

"Denk de grootste is absoluut op de middelbare school. Het contact met vrienden."

"Ja, ik denk dat het misgaat op school denk ik. Het begint gewoon met het experimenteergedrag. Ik denk vanaf 13-14 jaar. Dus als ze de groep 8 hebben verlaten, dan komen ze in de tweede of derde van de middelbare school terecht. Dan ga je ook experimenteren. Dat weten we ook en dat hoort ook bij de leeftijd. Maar dat is wel het moment dat er een omslag komt waardoor jongeren gaan proeven van al die andere dingen."

Van de 4 respondenten die in de zelfrapportagevragenlijst hebben aangegeven weleens drugs te hebben verkocht, geven 3 respondenten aan hier via school mee in aanraking te zijn gekomen.

Ook vanuit verschillende onderzoeken wordt onderkend dat de middelbare school vaak een toegangspoort vormt tot jeugdcriminaliteit. Jongeren bevinden zich in een kwetsbare ontwikkelingsfase waarin ze gevoelig zijn voor groepsdruk, status en beïnvloeding. De overstap naar een grotere school vergroot hun sociale netwerk, waardoor de kans op contact met risicovolle leeftijdsgenoten of ronselaars toeneemt. Tegelijk nemen verzuim en schooluitval toe, wat het risico op criminele betrokkenheid verder vergroot. Tot slot worden scholen in sommige gevallen actief gebruikt

als plekken voor ronselen, drugshandel of opslag, vaak buiten het zicht van schoolpersoneel. Het vroeg signaleren en waar mogelijk voorkomen van jonge aanwas in de georganiseerde criminaliteit behoeft echter specifieke kennis en kunde van onderwijspersoneel (McMillan & Freelin, 2023; Wegwijzer Jeugd en Veiligheid, 2024b).

5.4.2 Instroom via (criminele) vrienden

In samenhang met school wordt het hebben van criminele vrienden in de interviews ook vaker genoemd als een manier om betrokken te raken bij criminaliteit. Instroom in de criminaliteit verloopt dan vaak geleidelijk. Hierbij kan groepsdruk een rol spelen, maar jongeren kunnen ook geïntrigeerd raken door het snelle geld dat hiermee ogenschijnlijk verdiend wordt.

“Als er iemand in je omgeving goed geld heeft verdiend met een klusje, dan heb je zelf ook sneller de neiging om dit te doen.”

Daarnaast wordt door enkele professionals genoemd dat ook de waardering vanuit vrienden hier een belangrijke rol in kan spelen, dat ze op straat of bij vrienden meer aandacht krijgen, zeker wanneer er thuis vervelende situaties spelen. Dit betreft dan meer een kwetsbaarheid dan een risicofactor. Op deze momenten kan dan namelijk makkelijk misbruik worden gemaakt van een kwetsbare situatie waarin de jeugdige zich bevindt.

“Het valt me wel op dat je ook wel heel veel scheidingen meemaakt bij jongeren en je ziet dan dat er bij die jongeren dan ook wel problemen ontstaan. Als vader en moeder in een scheiding met elkaar liggen, ja dan zie je dat ouders heel veel met zichzelf bezig zijn en dat is ook normaal, alleen zie je dan dat het kind veel op zichzelf is aangewezen. En dat dat ook een moment is, en dat heeft natuurlijk ook te maken met het puber zijn, dat je daar dan ook gebruik van maakt eigenlijk. Want, papa en mama hebben geen tijd, ik voel me niet lekker, maar ik voel me wel lekker bij mijn vrienden. Mijn vrienden waarderen mij en mijn vrienden die bieden me wel die veilige basis. Ja, en dat zijn eigenlijk de perfecte momenten om anderen te ronselen. Dan zijn ze kwetsbaar en dan zijn ze eigenlijk op zoek naar een stukje aandacht en dat krijgen ze thuis niet, maar dan krijg je vast en zeker wel goede vrienden op straat.”

Van de 4 respondenten die in de zelfrapportage vragenlijst hebben aangegeven weleens drugs te hebben verkocht, geven 2 respondenten aan hier via vrienden mee in aanraking te zijn gekomen.

5.4.3 Ronselen

Ook het bewust ronselen van jongeren door criminelen noemen professionals vaak als een manier om in aanraking te komen met criminaliteit. Vooral kwetsbare jongeren zijn doelwit. Het ‘binnenhalen’ gebeurt vaak zo subtiel dat een jongere helemaal niet in de gaten heeft dat hij of zij bewust uitgekozen is.

“Ook zien we veel jongeren die het moeilijk thuis hebben en daardoor veel op straat zijn. Zij worden vaker beïnvloed door factoren die zich buiten afspelen. Ouderen die ronselen weten daar ook heel goed op in te spelen. Zij weten heel goed dat zij geld nodig hebben.”

Door professionals worden vermoedens uitgesproken dat jongere jeugd wordt benaderd door ronselaars die vaak rond de 20 of soms zelfs 30 jaar oud zijn. Hierbij worden zorgen uitgesproken omdat het veelal niet hard gemaakt kan worden, maar wel ook hier de rol van school als broedplek in genoemd wordt.

“Nu recent ook wel speelt dat we toch het idee hebben dat een aantal oudere jongeren van 23 plus of misschien zelfs wel soms 30 plus jongeren rekruteren om wat pakketjes te gaan bezorgen. Ja, dat is op zich wel problematisch, zeker omdat het om zoveel jonge kinderen gaat. Heel hard kunnen we dat nooit maken. Maar dat is 1 van de signalen die we nu ook al van het jongerenwerk krijgen, maar ook gewoon zelf, vanuit een aantal incidenten die zich hebben voorgedaan. Veel van deze jongeren gaan naar 1 school en dat is ook een redelijke broedplek voor dit soort criminele activiteiten.”

Ook wordt in de interviews erop gewezen dat met enige regelmaat jeugdigen uit het Heuvelland in België worden opgepakt voor drugsgerelateerde zaken, waarbij het gaat om 14-15 jarigen. Dit zou bewust zijn omdat in België het jeugdstrafrecht pas vanaf 16 jaar is, dus bewust jongeren onder de 16 geronseld worden.

“Veel jeugdigen worden in België voor drugsgerelateerde zaken opgepakt. Die zijn echt allemaal geronseld en het gaat dan om 14-15-jarigen. Dit komt waarschijnlijk omdat in België jeugdstrafrecht pas is vanaf 16 jaar, dus worden bewust jongeren van onder de 16 geronseld om die klusjes te laten doen. De meeste verdachten verklaren niks; dan moet het bewijs van ronselen uit telefoons komen. Er was wel 1 jongere die gepakt is voor het plaatsen van vuurwerk in Antwerpen, die zelf heeft verklaard dat hij geronseld was. Hij verklaarde dat hij in eerste instantie het plaatsen van het vuurwerk zou filmen. Tijdens de autorit naar Antwerpen belde de opdrachtgever om te zeggen dat hij niet meer zou filmen, maar de persoon zou zijn die het vuurwerk ging plaatsen. De opdrachtgever had hierbij vermeld dat hij dit moest doen, omdat hij 15 jaar oud is en dat hij daarom geen straf zou krijgen in België. Dat was voor ons de bevestiging dat zo geronseld wordt.”

De urgentie om deze grensoverschrijdende vorm van jeugdcriminaliteit en ronselen aan te pakken wordt door meerdere professionals erkend. Hoewel het op dit moment nog niet als een zeer prominente problematiek wordt beschouwd, is er wel sprake van toenemende aandacht en politieke betrokkenheid. Wel wordt daarbij de kanttekening geplaatst dat aan Nederlandse zijde capaciteitsproblemen bij de politie een mogelijke belemmering vormen.

“De problematiek met uithalers is nog geen zeer aanwezige problematiek; tot nu toe zijn 3 Limburgse jongeren in Rotterdam aangetroffen (geronseld).⁵⁵ In Limburg is de drugscriminaliteit die aandacht behoeft grensoverschrijdend. Dit is echt politiek gemaakt over de grens. Aandacht voor de minderjarige Limburgse jongeren die in België worden geronseld. De absolute noodzaak wordt ingezien. De goede samenwerking werpt wel zijn vruchten af; door de korte lijntjes zijn dingen snel

⁵⁵ Deze waarneming van 1 professional kan het werkelijke aantal Limburgse uithalers onderschatten, dat vanwege niet-geregistreerde gevallen waarschijnlijk hoger ligt.

geregeld. Overdracht van jongeren over de grens die in België worden aangehouden en dan aan AVIM overgedragen kunnen worden. Maar dan komen ze in de Nederlandse vicieuze cirkel van weinig capaciteit."

Locaties die worden genoemd in relatie tot ronselactiviteiten zijn de straat, scholen, online via Telegram, Snapchat en andere sociale media, jeugdzorginstellingen en overige ontmoetingsplaatsen van jongeren. Professionals geven aan dat met name het online ronselen echt een ontwikkeling is van de afgelopen jaren.

"We weten dat heel veel van het ronselen via Snapchat/Telegram gaat. Dit is ook al een keer tijdens een zitting ter sprake gekomen. Toen heeft de officier gevraagd om Telegram te downloaden en te laten zien hoe dit ronselen werkt. Je komt dan op een soort T-splitsing: rechtsaf zijn de legitieme klusjes en linksaf de niet-legitieme klusjes."

5.4.4 Instroom via familie

Volgens sommige professionals raken sommige jongeren geleidelijk betrokken bij criminaliteit doordat ze opgroeien in een omgeving waarin familieleden al actief zijn in het criminele circuit. Deze sociale en familiale invloeden kunnen ervoor zorgen dat crimineel gedrag genormaliseerd wordt en jongeren er als het ware vanzelf in meegroeien. Het hebben van criminele familiebanden wordt later ook genoemd als een belangrijke risicofactor voor het betrokken raken bij criminele activiteiten.

"We zien veel eenoudergezinnen, of als jongeren uit een crimineel gezin komen of familieleden hebben met een criminele achtergrond."

5.4.5 Op eigen initiatief / 'Crime as a service'

In mindere mate wordt genoemd dat jongeren zich zelf aanbieden om criminele activiteiten te verrichten. Onder andere sociale media spelen hier een grote rol in.

Daarnaast wordt ook gewezen op 'Crime as a Service', een model waarbij cybercriminelen criminele tools en diensten, zoals malware en hacking, aanbieden aan anderen die zelf niet over de technische kennis beschikken. Dit maakt het voor jongeren eenvoudiger om betrokken te raken bij cybercriminaliteit, doordat ze deze diensten kunnen inhuren zonder zelf complexe vaardigheden te hoeven ontwikkelen. Dit zijn vaak al jonge jeugdigen. In het cybercrimebeeld Nederland van de Nationale Politie en het OM (2024) wordt deze ontwikkeling onderkend en wordt benadrukt dat Crime as a Service de drempel verlaagt voor jongeren om zelf in de criminaliteit te stappen.

"We hebben het veel over uitbuiten en het ronselen van jongeren, maar we zien ook steeds meer jongeren die zichzelf aanbieden om het te verdienen met een klusje. Bij Crime as a Service en het zelf aanbieden is het nog maar de vraag of je het dan wel over uitbuiting hebt. Vooral de leeftijd 14 tot en met 17 jaar wordt het meeste gezien."

5.4.6 Signalen

Uit eerdere onderzoeken komt naar voren dat er verschillende signalen zijn die erop kunnen wijzen dat jongeren betrokken raken bij ondermijnende criminaliteit. Het herkennen van deze signalen kan

professionals helpen om vroegtijdig in te grijpen en een passende aanpak te formuleren. De signalen zijn echter niet altijd eenduidig in hun betekenis. Signalen kunnen ook algemeen van aard zijn en bijvoorbeeld duiden op verandering van gedrag als gevolg van de puberteit, op problemen zoals slachtofferschap van huiselijk geweld, depressieve klachten of betrokkenheid bij veelvoorkomende criminaliteit (van den Broek, 2024). Door Wegwijzer Jeugd en Veiligheid (2024a) wordt een overzicht van signalen gegeven die erop kunnen wijzen dat een jongere een risico vormt of gaat vormen voor zichzelf en/of de samenleving, of dat hij dreigt af te glijden naar criminaliteit. 1 signaal hoeft nog niet te wijzen op een risico. Maar een combinatie van signalen kan dat wel zijn. In Tabel 14⁵⁶ wordt een overzicht gegeven van enkele signalen die uit eerdere onderzoeken naar voren zijn gekomen en door Wegwijzer Jeugd & Veiligheid als mogelijke waarschuwingssignalen worden aangeduid.

Tabel 14: Signalen die kunnen wijzen op afglijden richting ondermijnende criminaliteit

Signaal	Toelichting
Problemen op school en/of werk	• Geen werk of dagbesteding hebben (de zg. NEET's = Not in Education, Employment or Training) • Niet te motiveren voor school of werk • Slechte resultaten • Vertonen van grensoverschrijdend gedrag in de klas • Voortijdig met school gestopt • Spijbelen of vaak te laat komen • Omdraaien van dag- en nachtritme • Steeds weggeroepen worden, verdwijnen, veelvuldig opgehaald worden
Levensstijl	• Opeens veel geld hebben of geld uitgeven zonder verklaarbare reden • (Overmatig) gebruik van (soft)drugs en/of alcohol • Onverklaarbaar bezit van dure luxe spullen of kleding
Gedragsveranderingen en psychologische factoren	• Geheimzinnig gedrag, veel liegen • Vaker buiten • Stoere houding, agressief taalgebruik • In toenemende mate moeite hebben met grenzen • Zich niets aantrekken van regels • Gebrek aan sociale controle • Opvallende alertheid • Vermoeid, neerslachtig, teruggetrokken, lage(re) motivatie, weinig ambitie • Verwondingen, vermagering

⁵⁶ Dit overzicht is niet uitputtend, niet alle signalen uit eerdere onderzoeken zijn hierbij opgenomen; voor een compleet overzicht wordt verwezen naar de originele bronnen.

Signaal	Toelichting
	• Stress • Overstap gebruik softdrugs naar harddrugs • Een wapen dragen • Altijd bereikbaar zijn • Verdwijnen en/of veelvuldig worden opgehaald
Online gedrag	• 2 of meer mobiele telefoons of wegwerptelefoon hebben • Vaak wisselen van telefoonnummers, bankpas en legitimatie • Vaak bellen, ook 's nachts, altijd bereikbaar zijn • Digitaal grensoverschrijdend gedrag, bijv. nepaccounts, chanteren of sexting • Online wapens in zicht brengen of hiermee dreigen
Sociale bindingen	• Nieuwe 'oudere' vrienden(groep): 'slechte vrienden' • Familie, vrienden of kennissen die actief zijn in de criminaliteit • Problemen in de thuissituatie of minder stabiele thuissituatie • Omgang met jongeren die veel ouder zijn • Isoleert zich van vrienden en bekenden • Stelt zich beschermend op tegenover nieuwe vrienden en kennissen • Geen contact meer willen met professionals en moeilijk aanspreekbaar zijn
Criminaliteit	• Aangesloten bij een jeugdgroep/netwerk die geweld gebruikt • Stelt zich positief op tegenover de levensstijl van criminele groepen en het idee van makkelijk & snel geld verdienen • Wordt op plekken ver buiten de eigen leefomgeving gesignaleerd • Had tijdens een controle drugs of gestolen spullen bij zich.
Opeenstapelen van problemen	• Problemen krijgen op verschillende gebieden zoals thuis, op school en met vrienden

Bronnen: Van Wijk et al., 2021 en Wegwijzer Jeugd & Veiligheid, 2024a.

5.4.7 Eruit stappen

Een van de moeilijkste momenten in de criminele carrière van een jongere is het definitief breken met de criminele wereld. Net als bij het betrokken raken bij ondermijnende criminaliteit, speelt bij het uitstappen vaak een combinatie van factoren en toevalligheden een rol. Denk bijvoorbeeld aan het op

het juiste moment tegenkomen van behulpzame mensen of vertrouwelingen. Daarnaast is het essentieel om een ondersteunend netwerk te hebben waarop men kan terugvallen (Bervoets et al., 2024). Uit interviews van Bervoets (2024) met jongeren die deel hebben uitgemaakt van een crimineel netwerk blijkt dat er in veel gevallen sprake is van een gebeurtenis, een zogenoemd 'life event' waardoor de jongere bewust wordt van datgene waar hij of zij mee bezig is en de wil en vastberadenheid ontstaat om eruit te stappen. Deze intrinsieke motivatie wordt gezien als een cruciale voorwaarde om succesvol uit de criminele wereld te kunnen stappen.

Het 'Good Lives Model' (GLM) sluit hier goed op aan. Dit model benadrukt dat jongeren niet alleen geholpen moeten worden om risico's en problematisch gedrag te verminderen, maar vooral ook om hun levensdoelen op een positieve en legale manier te realiseren (Ward & Brown, 2004). Dit model richt zich op het versterken van vaardigheden en het bieden van kansen, zodat jongeren een zinvol en perspectiefvol leven kunnen opbouwen buiten de criminaliteit. Door jongeren te ondersteunen in het opbouwen van een 'goed leven' — in plaats van alleen te focussen op het vermijden van strafbaar gedrag — wordt de kans op terugval aanzienlijk kleiner.

Om dat perspectief te kunnen bieden, is het van belang dat jongeren daadwerkelijk kansen krijgen om een legaal bestaan op te bouwen. Jongeren die tijdens hun criminele betrokkenheid bijvoorbeeld zijn blijven investeren in onderwijs, hebben in dat opzicht een belangrijke voorsprong: zij beschikken over aanknopingspunten voor een toekomst buiten het criminele circuit. Tegelijkertijd blijft het uitstappen vaak een proces van vallen en opstaan. Echt loskomen van een criminele levensstijl lukt meestal niet in 1 keer en vraagt om blijvende begeleiding, vertrouwen en zicht op reële mogelijkheden.

"Er zijn jongens die eigenlijk helemaal niet willen, dat geven ze ook aan. En dan merk je hier als een jongen op time-out is gestuurd naar een andere locatie, dat het dan weer rustig is. Jongens gaan naar school, voelen zich prettig. Dus die jongens worden daarin meegetrokken."

5.5 Risicofactoren

Kernbevindingen

- **Professionals:** Professionals spreken veelal over kwetsbaarheden in plaats van risicofactoren. Daarbij wordt gewezen op een combinatie van factoren in plaats van 1 specifieke factor. Onder andere het opgroeien in een instabiele gezinssituatie en de overgang van basisschool naar middelbare school worden meermaals genoemd. Ook persoonlijke factoren zoals leeftijd, geslacht en opleidingsniveau spelen een rol. In het bijzonder wijzen professionals op de kwetsbaarheid van bepaalde groepen zoals jongeren met een lichtverstandelijke beperking of jongeren met problemen thuis waarbij betrokkenheid van ouders en een mindere hechting een belangrijke rol spelen. Ook de relatie met school en schoolverzuim is een belangrijke indicatie voor mogelijke betrokkenheid bij criminaliteit.
- **Jongeren:** Uit de resultaten van de vragenlijst blijkt dat jongeren gebruikmaken van morele ontkoppeling om hun gedrag te rechtvaardigen.

Er zijn verschillende omstandigheden en factoren die jongeren extra kwetsbaar kunnen maken om in aanraking te komen met criminaliteit. Daarnaast zijn er ook factoren die daarvoor bescherming bieden. Op basis van de beschikbare cijfers over de Heuvelland-gemeenten, de bevindingen uit de interviews, literatuur en het zelfrapportageonderzoek wordt in deze paragraaf een aantal factoren besproken die mogelijk een risico vormen voor het betrokken raken van jongeren bij ondermijnende criminaliteit, of daar juist bescherming tegen kunnen bieden. Hierbij moet aanvullend nog worden gesteld dat factoren, die van invloed kunnen zijn op crimineel gedrag onder jeugdigen, veelal niet op zichzelf staan. Vaak is er sprake van een combinatie van factoren die de kans vergroten voor jongeren om het criminele pad te verkiezen of daarin terecht te komen (RIEC Limburg, 2022). Dit is ook iets wat door de professionals wordt onderkend.

“Het is vaak niet gewoon één ding, maar echt een multi-probleem. Dan hebben we het van schooluitval tot problemen met werk en inkomen, tot eenzaamheid tot, nou noem het allemaal maar op.”

Daarnaast zijn 'life events' zoals een scheiding van ouders of het overlijden van een dierbare ook vaak een onderdeel van het proces (Bervoets et al., 2024).

5.5.1 De gezinssituatie

Volgens de professionals is de thuissituatie en het gezin waarin jongeren opgroeien een belangrijke risicofactor voor criminaliteit. Hierbij wordt onder andere gewezen op eenoudergezinnen of gezinnen die nog in het scheidingsproces zitten, waarbij de aanwezigheid van ouders in het leven van een kind onvoorspelbaar wordt. Ook vanuit de literatuur is bekend dat het opgroeien in een gebroken gezin een voorspeller kan zijn voor criminaliteit. Van een gebroken gezin wordt gesproken wanneer bijvoorbeeld sprake is van gescheiden ouders of van betrokkenheid van kindervelzijn organisaties (De Boer, Ferwerda, & Kuppens, 2022).

“Wat ik wel zie is dat er jongeren uit gebroken gezinnen komen. Dat dat wel een beetje eruit springt zo nu en dan. Ik vind dat die jongeren wat kwetsbaarder zijn. Als ik het als buitenstaander of als professional mag bekijken, dan denk ik dat ze echt op zoek zijn naar die aandacht en dat ze die bij een vriendengroep en niet zozeer thuis krijgen.”

“Het zijn veel systemische problemen, zoals gescheiden ouders of een ouder die niet meer in beeld is. Soms is er contact, soms niet. Dat wisselt vaak, waarin je ook een stukje van afwijzing ziet.”

Naast een gebroken gezinssituatie komen ook problemen binnen het gezin naar voren als een risicofactor voor criminaliteit. Denk daarbij aan een niet-ondersteunende opvoedstijl, minder controle, minder betrokkenheid van de ouders of verwaarlozing. In samenhang hiermee wordt benoemd dat dit een extra risico vormt bij ouders met bijvoorbeeld een geestelijke of verstandelijke beperking, lager opleidingsniveau of wanneer ouders de Nederlandse taal niet beheersen. Door professionals wordt benoemd dat ouders de grip op hun kinderen kwijtraken.

“Meestal is het de gezinssituatie waarbij de ouders geen controle hebben over het kind.”

“Ik zie vaak dat moeders de controle kwijtraken, dat ze geen grip hebben op hun zoon.”

Vanuit scholen komt naar voren dat de ouderbetrokkenheid de afgelopen jaren flink is afgenomen. Scholen organiseren van alles om ouders mee te nemen in thema's die spelen rondom het welzijn van jongeren. Vaak zijn de ouders vanuit de gezinnen waarover zorgen bestaan, ook de moeilijkste ouders om te bereiken. In sommige gevallen heeft dit ook te maken met een taalbarrière waardoor ouders nieuwsbrieven, themacampagnes en voorlichtingsavonden niet mee krijgen.

“Vaak zit er al jarenlang een patroon in wat al op de basisschool begint. De vader die niet opvoedt of de vader die bijvoorbeeld juist iets aanmoedigt, als er wat gebeurt op school. De ouders die tegenwoordig verhaal komen halen en vroeger was het andersom.”

“Ouders krijgen we bijna niet te pakken. We hebben informatieavonden over mediagebruik, gamen, seksualiteit en drugs georganiseerd maar daar komt bijna niemand op af. De ouders die dan wel komen, zijn eigenlijk vaak ook juist de ouders ja, die eigenlijk al de betrokkenheid hebben, dus die je niet per se hoeft te bereiken.”

In het bijzonder wijzen professionals nog op jongeren die het thuis heel goed hebben, maar te weinig aandacht krijgen thuis en daardoor juist op straat gaan zoeken naar aandacht en erkenning. Maar ook dat ouders vaak geen idee hebben waar hun kinderen zich op straat of online mee bezighouden.

“Wat ik veelal zie, is dat er jongeren zijn die het thuis heel goed hebben, maar vaak weinig aandacht krijgen van hun ouders. Dus de ouders zijn heel druk met hun baan en zijn eigenlijk blij dat hun kinderen niet thuis zijn en de rust in huis is wedergekeerd. Als je heel hard werkt, je werkt 40 uur per week, dan is het toch ook wel eens fijn om gewoon rust thuis te hebben. Ja en dan zie je eigenlijk dat dat soort jongeren zich buiten met elkaar gaan opzoeken en gaan experimenteren met dingen, experimenteren met softdrugs. Bij sommige jongeren leidt dat dan tot andere stapjes.”

“Ouders zijn zich er vaak niet van bewust. Vaak weten ouders niet wat er achter de telefoon zich afspeelt. Hierdoor hebben ze geen idee waar hun kinderen mee bezig zijn. er is ook vaak veel ontkenning onder ouders. Zij zeggen heel snel: mijn kind zou dat niet doen. Alleen die kans is er wel.”

Een stabiele gezinssituatie en een hechte band met het gezin kunnen juist een beschermende rol spelen. Criminologische studies die de sociale controletheorie of de bindingstheorie van Hirschi als uitgangspunt nemen, tonen consistent aan dat een sterke gehechtheid aan ouders en een goede ouder-kindrelatie samenhangen met minder crimineel gedrag bij jongeren (Servaas et al., 2021). Op gezinsniveau zijn beschermende factoren onder andere een ondersteunende opvoedstijl en het monitoren van gedrag. Bij gebroken gezinnen worden kennis over de mogelijke impact op de jongere en co-ouderschap vaak genoemd als beschermende elementen (Servaas, Weerman, & Fischer, 2021).

“Goede omstandigheden thuis, dan ben je beter in staat om op cruciale momenten de goede keuze te maken. Alles bespreekbaar houden thuis. Ook bij ouders de bewustwording creëren: wat doen de jongeren op sociale media? Vooral niet denken ‘mijn kinderen doen dat niet’. Het gebeurt overal. Vertrouwen is goed, maar een beetje controle mag je wel hebben.”

Maar zelfs ouders die wel nog de regie over hun kinderen houden, lopen volgens professionals regelmatig tegen de problemen van het zorg- en rechtssysteem aan.

“Er is ook een rol voor de ouders. Sommige van hen komen met hun kinderen naar het politiebureau om te melden dat er verdachte zaken spelen of dat ze het niet meer aankunnen... Alleen de ouders die hulp zoeken, komen al heel snel bij het probleem van de wachtlijsten. Het hele jeugdstrafrechtssysteem is verziekt.”

5.5.2 Familiebanden

In het verlengde van de gezinssituatie is het opgroeien in een criminele familie een zeer groot risico voor een jongere om in aanraking te komen met criminaliteit. In de literatuur worden familiebanden gezien als de belangrijkste risicofactor voor betrokkenheid van jongeren bij ondermijnende criminaliteit (De Boer et al., 2022). Vanwege de risico's die het plegen van georganiseerde criminaliteit met zich meebrengt, speelt onderling vertrouwen een grote rol. Familieleden kunnen elkaar makkelijker introduceren bij criminele groepen, omdat verwantschap een basis legt voor vertrouwen (Kleemans & Van Koppen, 2020). De criminele familie is bij uitstek een omgeving waarbinnen het 'vak' al jong wordt afgekeken en waarbij er een sociale druk bestaat om zelf ook in te stromen in de misdaad (Van Wijk, et al., 2021).

Bovenstaande wordt ook in de interviews bevestigd.

“Wat wij met regelmaat zien is dat de appel niet ver van de boom valt. Dus dat is niet een op zichzelf staand gedrag van de jongeren. Dus het is niet uit de lucht komen vallen en dan zie je toch dat er toch een verhaal achter zit met ouders die eigenlijk ook wel bekend zijn met justitie.”

5.5.3 Persoonlijke factoren

Onder persoonlijke factoren vallen onder andere factoren gerelateerd aan geslacht, leeftijd, etniciteit en religie.

Uit eerdere onderzoeken blijkt dat jongens vaker in aanraking komen met ondermijnende criminaliteit dan meisjes (RIEC Limburg, 2022). Ook de professionals in de Heuvelland-gemeenten zien dat jongens in verhouding vaker in aanraking komen met criminaliteit. Hierbij wordt nog opgemerkt dat meiden of een stabiliserende werking hebben, of door jongens juist naar voren worden geschoven in onderlinge conflicten om de boel op te juttten. Uit de resultaten van de vragenlijst die is afgenomen onder jongeren blijkt dat jongens gemiddeld ook iets hoger scoren op de criminaliteitsscore dan meiden. Op basis van de vragenlijst die is voorgelegd aan jongeren blijkt door middel van een t-toets dat er ook sprake is van een statistisch verband tussen geslacht en crimineel gedrag. De effectscore geeft wel aan dat het gaat om een klein effect.⁵⁷

Zoals eerder benoemd in paragraaf 5.1 is in de interviews door meerdere professionals de zorg uitgesproken dat jongeren op steeds jongere leeftijd betrokken raken bij criminaliteit, vooral gelet op de zwaarte van delicten waarbij ze betrokken raken. Zij noemen de overgang van de basisschool naar de middelbare school vaak een keerpunt. Dan is een jongere rond de 12-13 jaar oud. In de politieregistraties komen ook veel minderjarige verdachten naar voren. Van alle delicten gepleegd in het Heuvelland was ten tijde van het plegen van het delict ongeveer 40% van de verdachten minderjarig. Van alle delicten gepleegd door jongeren woonachtig in het Heuvelland was bijna 60% minderjarig. Uit de vragenlijst die is afgenomen onder jongeren blijkt geen statistisch verband tussen leeftijd en crimineel gedrag.

“Meerdere jongeren zijn van basisschoolleeftijd. Dat is dan de minst interessante, maar dat is wel een fenomeen op zichzelf. Die veroorzaken ook al wat overlast, maar dat is meestal te verwaarlozen. En dan krijg je inderdaad de puberleeftijd 12-16 dus het voortgezet onderwijs. Daar wordt het al wat serieuzer, omdat ze ook wat meer openstaan voor de oudere categorie die zich inmiddels met een auto verplaatst en zich met andere zaken bezighoudt.”

In de interviews werd door enkele professionals ook nog specifiek gewezen op de groep 18-plussers als kwetsbare groep. Veel regelingen qua hulpverlening stoppen zodra een jongere 18 wordt. Als er dan geen steun is vanuit het thuisfront, vallen deze jongeren vaak tussen wal en schip. Dat maakt ze extra kwetsbaar om (alsnog) in de criminaliteit te belanden.

“De jongste is momenteel 13 jaar en de oudste 17-18 jaar. In principe werken wij van 12 tot 18 jaar. Vanaf 18 jaar val je niet meer onder de Jeugdwet en stopt de gesloten machtiging, maar er zijn uitzonderlijke gevallen waarin jongeren zelf bijtekenen. Alleen er zijn veel jongeren die hier niet willen zijn aangezien het een opgelegde maatregel is, en dan willen ze niet vrijwillig bijtekenen.”

⁵⁷ Volgens de independent t-test is er een statistisch verband (<0.001) met een effectgrootte van 1.14 volgens Cohen's d.

“Want er zijn best wel redelijk wat jongeren van 18 en al schulden hebben. En dat zou natuurlijk ook wel een trigger kunnen zijn om in die criminaliteit te gaan. Dus misschien is dat toch een doelgroep om eens naar te kijken.”

Ook jongeren met een lager opleidingsniveau zijn volgens professionals kwetsbaarder voor de aantrekkingskracht van criminaliteit. Hierin wordt extra nog gewezen op de combinatie van een lager opleidingsniveau in combinatie met armoede.

“Meestal is het toch het opleidingsniveau wat je ziet. Dit zijn mensen die makkelijker daardoor beïnvloedbaar zijn omdat ze intellectueel minder vermogens hebben dan anderen.”

“Een thuissituatie waarin armoede speelt gecombineerd met een laag opleidingsniveau kan ervoor zorgen dat vanuit huis minder in dingen voorzien kan worden. Ik denk op het moment dat er een hoger opleidingsniveau is, je jezelf minder te bewijzen hebt in de maatschappij om te laten zien dat je niet op een achterstand staat. Dus heb je ook minder drive om die hele dure kleren te dragen.”

Ook in de interviews wordt door de professionals benoemd dat jongeren met specifieke persoonlijke kenmerken kwetsbaarder zijn om in aanraking te komen met criminaliteit.

In dit verband noemen professionals onder andere jongeren met een licht verstandelijke beperking (ook wel 'lvb' genoemd). Ook vanuit de literatuur is bekend dat deze jongeren een kwetsbare doelgroep vormen voor bijvoorbeeld criminele uitbuiting. Deze jongeren hebben vaak minder inzicht in de consequenties van hun daden en beschikken over minder inlevingsvermogen. Ze zijn zich soms ook oprecht van geen kwaad bewust en hebben geen idee dat ze bijvoorbeeld een pakketje rondbrengen waar illegale middelen inzitten. Hierdoor kunnen ze sneller in de problemen raken. Door hun vaak gebrekkige sociale vaardigheden en laag zelfvertrouwen zijn zij bovendien zeer ontvankelijk voor de invloed van een foute omgeving. Ook hebben ze vaak minder snel in de gaten dat ze worden misbruikt of uitgebuit, waardoor ze ook niet snel aan de bel zullen trekken (Bekken et al., 2021).

“Sowieso als je het hebt over een licht verstandelijke beperking. Je overziet dan niet helemaal wat de gevolgen zijn van wat je doet.”

“Dit is gewoon Heuvelland-breed zeg maar, ook richting Maastricht jongeren met een lvb-achtergrond. Ja, daar is het heel lastig voor. Dat zie je hier ook wel terug bij sommige jongeren. Die zijn heel makkelijk te ronselen eigenlijk. Dat is echt hetzelfde hoe een loverboy te werk gaat met een meisje vaak. Het is gewoon aandacht geven. Ja, ze zijn ontzettend kwetsbaar, ook omdat het vermogen er niet is om daar goed over na te denken. Over waar ze eigenlijk daadwerkelijk mee bezig zijn. Het is puur en alleen maar op het gevoel afgaan van ‘ojee, dat voelt fijn aan’. Maar verder zit daar geen besef. Dat er consequenties zijn zit daar helemaal niet onder.”

Een andere groep die als bijzonder kwetsbaar wordt aangewezen door professionals wordt gevormd door (alleenstaande) minderjarige vluchtelingen en jongeren met een migratieachtergrond in het algemeen. Dit geldt specifiek voor jongeren afkomstig uit conflictgebieden in het Midden-Oosten. Uit gesprekken met professionals komt naar voren dat er een aantal factoren zijn die jongeren extra

kwetsbaar kunnen maken. Zo kan het lastig zijn als er thuis weinig Nederlands gesproken wordt, of als jongeren veel verantwoordelijkheden op zich moeten nemen binnen het gezin. Ook wordt genoemd dat sommige jongeren status ontleen aan bijvoorbeeld dure merkkleding of fatbikes. Daarnaast geven professionals aan dat veel van deze jongeren al heftige dingen hebben meegemaakt, en dat er regelmatig sprake is van wantrouwen richting volwassenen of instanties. Dit wordt met name specifiek voor de gemeente Vaals veel aangehaald als zeer kwetsbare factor. De gemeente Vaals kent een diverse bevolking met meerdere etnische achtergronden. Naast autochtone inwoners zijn er veel jongeren met migratieachtergrond, er wordt gesproken door professionals over ongeveer 75 verschillende nationaliteiten binnen de gemeente. Deze diversiteit brengt verschillende culturele tradities, talen en leefwerelden samen, wat voor diverse uitdagingen kan zorgen.

“We hebben een zeer gemengde populatie. Ja, we zitten hier met een heleboel Duitse jongeren die hier wonen, waarvan de ouders eigenlijk leven in Duitsland. Daarnaast hebben we geloof ik rond de 75 nationaliteiten. Nou op 10.000 inwoners is dat best veel. Dat is dus best veel cultuur en problematiek wat er ook weer voor zorgt dat de lijntjes van wat legaal en illegaal is af en toe wel eens vervagen.”

In het bijzonder worden nog meerderjarige jongeren die woonachtig zijn in een azc als kwetsbaar aangemerkt. Tot hun achttiende krijgen ze veel steun en intensieve begeleiding in een ‘alleenstaande minderjarige vreemdelingen’ (AMV)-opvang wat beschermend werkt, maar vanaf hun achttiende worden ze overgeplaatst naar een regulier azc of opvanglocaties elders. Door sommige professionals wordt opgemerkt dat asielzoekers over het algemeen veel te verliezen hebben, waardoor betrokkenheid bij criminaliteit voor deze groep extra zwaar kan wegen.

“We hadden laatst overleg met Vluchtelingenwerk en met mensen van de gemeente. Ze hebben laatst een vrij grote groep [van] achttien-twintig jongens in een woning gezet en daar hebben ze wel problemen mee omdat ze overal een beetje tussenin vallen. Ze verwaarlozen heel snel, kunnen niet koken, hebben weinig geld, hebben een kleine leefruimte. Er komen vervolgens klachten uit de omgeving over die jongens. Het is wel een doelgroep die aandacht heeft.”⁵⁸

“Bij de gemiddelde asielzoeker hangt er natuurlijk in die zin ook veel van af. Op het moment dat iemand zich op het criminele pad begeeft, dan kan dat effect hebben op zijn woning en wellicht zijn hele leven.”

Tot slot worden de jeugdigen die verblijven in een jeugdzorginstelling nog aangemerkt als een kwetsbare groep.

“Iedereen die in een jeugdzorginstelling zit, is kwetsbaar. Ze zijn onvoldoende weerbaar en kunnen moeilijk nee zeggen.”

⁵⁸ Deze situatie heeft zich in Zuid-Limburg maar buiten het Heuvelland voorgedaan, maar geeft wel de tendens goed weer.

5.5.4 Psychologische factoren en morele ont koppeling

Vanuit de literatuur is bekend dat ook gedrags- en emotionele problemen een risicofactor vormen voor criminaliteit. Denk hierbij onder andere aan eerder crimineel gedrag, agressief gedrag, psychische problemen, gedragsstoornissen, middelengebruik en de houding en gedachten ten opzichte van criminaliteit (Servaas et al., 2021).

In de interviews worden, binnen dit type risicofactoren, door professionals vooral hechtingsproblematiek en maatschappelijke druk het vaakst genoemd als factoren die specifiek bij jongeren in het Heuvelland een rol lijken te spelen.

De houding van jongeren ten opzichte van crimineel gedrag vormt eveneens een risicofactor. Zoals al eerder aangegeven zijn bepaalde criminele gedragingen zoals drugsverkoop en het gebruik van geweld steeds meer genormaliseerd onder jongeren. Voor jongeren speelt het verkrijgen van status en erkenning een grote rol, net als de wens om snel geld te verdienen. Drugshandel wordt vaak gezien als een eenvoudige manier om snel veel geld te kunnen verdienen. Daarbij staan ze weinig stil bij de gevolgen van hun keuzes en hebben ze soms zelfs een geromantiseerd beeld van het leven in de criminaliteit.

“Jongeren gaan erkenning op straat zoeken en proberen ergens bij te horen.”

Uit het fenomeenonderzoek over jeugdige ondermijners (RIEC Limburg, 2022) kwam naar voren dat ook morele ont koppeling een belangrijke voorspeller is van crimineel gedrag onder jongeren. Morele ont koppeling verwijst naar een mechanisme waarbij jongeren immoreel gedrag rationaliseren, rechtvaardigen of excuseren, waardoor zij dit gedrag als acceptabel beschouwen en schuldgevoelens vermijden (Ventio, 2022). Uit de resultaten van de zelfrapportagevragenlijst blijkt dat morele ont koppeling ook voorkomt onder de jongeren die wonen of zich begeven in het Heuvelland. Onder de respondenten werd een gemiddelde mate van morele ont koppeling vastgesteld.⁵⁹ Vervolgens is onderzocht of er een verband bestaat tussen deze morele ont koppeling en crimineel gedrag, door de scores op beide aspecten te vergelijken. Hieruit bleek dat naarmate de criminaliteitsscore stijgt, ook de morele ont koppelingsscore toeneemt. Dit betekent dat jongeren met een hogere mate van morele ont koppeling gemiddeld vaker crimineel gedrag vertonen. Er is geen verband gevonden tussen morele ont koppeling en leeftijd, noch tussen morele ont koppeling en opleidingsniveau.

5.5.5 Sociaaleconomische status

Uit onderzoek van het Centraal Bureau voor de Statistiek (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2023) blijkt dat jongeren uit een (langdurig) laag inkomensmilieu een aanzienlijk hogere kans hebben om door de Politie geregistreerd te worden als verdachte van een misdrijf dan leeftijdgenoten uit hogere inkomensgroepen — met verschillen die bij jongvolwassenen kunnen oplopen tot bijna 4 keer zo hoog.

⁵⁹ Score 6,9. De minimaal haalbare score is 5 en maximale score is 10.

Gekeken naar heel Nederland wordt de gemeente Vaals aangewezen als gemeente met de meeste kinderarmoede (7,6%), dit is net iets hoger dan Rotterdam (7,5%). Ook langdurige armoede kwam het vaakst voor bij kinderen in Vaals en Rotterdam.⁶⁰

“We zien wel dat de jongeren die richting de criminaliteit gaan vaak uit kansarme wijken komen. In hun mening hebben ze geen andere weg en zullen ze moeten om geld te verdienen.”

Uit de analyse van Zicht op Ondernijning⁶¹ blijkt dat het meest voorkomende risicokenmerk onder jongeren – en bij alle Heuvelland-gemeenten op de eerste plaats – het ontbreken van enig inkomen is.

Verband houdend met de sociaaleconomische status wijzen professionals ook op het gebrek aan toekomstperspectief voor deze jongeren als een mogelijke oorzaak om in de criminaliteit terecht te komen.

Hoewel professionals vaak wijzen op een lagere sociaaleconomische status als risicofactor voor crimineel gedrag onder jongeren, komt uit de praktijk ook naar voren dat jongeren uit welvarende gezinnen hierin betrokken raken. Hun motieven lijken minder direct gekoppeld aan materiële noodzaak, maar eerder aan psychosociale behoeften, zoals erkenning, verbondenheid en erbij willen horen—behoeften die juist in de adolescentie sterk spelen. Uit onderzoek blijkt dat zulke sociaalpsychologische factoren, los van sociaaleconomische achtergrond, een belangrijke rol kunnen spelen in het ontstaan van crimineel gedrag (Blokland & Nieuwbeerta, 2010).

“Over het algemeen zijn het jongeren die van goede komaf zijn. Je ziet vaak ouders die beiden werken, dus qua financiën zijn er weinig problemen. Die jongeren hebben nieuwe scooters en de kledij die ze dragen zijn van de bekende merken zoals Stone Island. Maar dat zijn veelal de merken die ze van hun ouders krijgen. Ik vergeet nooit, met de wijkagent gingen we zo'n brief rondbrengen, en dan kom je aan bij een huis van een jongere die dan heel veel overlast veroorzaakt, daar staan gewoon 3 auto's op de oprit, vrijstaand huis... Dus wat dat betreft denk ik wel dat de jongeren hier vanuit thuis in ieder geval van een goede komaf zijn.”

“Wij zien ook kinderen die zitten op het gymnasium en dan denk je oh je vader is dokter en moeder is tandarts en je hebt alles wat je hartje begeert. Waarom ga je dan voor € 600 stelen in de stad?”

5.5.6 Onderwijs

School is 1 van de plekken waar kinderen en jongeren een groot deel van hun tijd doorbrengen. Scholen hebben dan ook grote invloed op de ontwikkeling en het gedrag van jongeren. Binnen verschillende criminologische theorieën wordt school traditioneel gezien als een belangrijke beschermende factor die kan helpen voorkomen dat jongeren betrokken raken bij criminaliteit (RIEC Limburg, 2022). Daar tegenover staat dat jongeren die problemen hebben op school zich vaker aangetrokken lijken te

⁶⁰ [Meeste kinderarmoede in Vaals en Rotterdam - ESB](#); Een kind leeft in armoede als er na het betalen van de grootste vaste lasten (wonen, energie, zorg) te weinig geld in het gezin overblijft voor de andere minimale levensbehoeften. Daarbij telt zowel het inkomen als een direct inzetbare vermogensbuffer (zoals spaargeld en aandelen) mee (Bron: CBS).

⁶¹ [Zicht op Ondernijning](#)

voelen tot ondermijnende criminaliteit. Vroegtijdig schoolverlaten wordt gezien als een belangrijke risicofactor voor betrokkenheid bij ondermijnende criminaliteit (De Boer et al., 2022).

Ook in de interviews met professionals wordt het belang van onderwijs en een goede band tussen leerlingen en school sterk benadrukt. Vooral voor jongeren uit instabiele gezinssituaties kunnen leerkrachten en pedagogisch medewerkers van grote betekenis zijn, als rolmodel én als veilige basis. De overgang van de basisschool naar de middelbare school wordt door meerdere professionals genoemd als een keerpunt. In deze periode krijgen jongeren te maken met veranderingen zoals een nieuw schoolritme, toenemende verantwoordelijkheden en gevoelens van kwetsbaarheid. Tegelijkertijd verandert in deze periode vaak de relatie met docenten en begeleiders, die doorgaans afstandelijker wordt. Juist in deze overgangsfase is het van belang om aandacht te besteden aan de individuele behoeften en talenten van jongeren, zodat zij zich verbonden blijven voelen met school en hun weg kunnen vinden in de nieuwe leeromgeving (Adjiembaks et al., 2022)

Plotselinge of toenemende afwezigheid op school en een daling in schoolprestaties kunnen erop wijzen dat het niet goed gaat met een jongere. Het is daarbij belangrijk dat een leerplichtambtenaar snel in actie komt; hoe langer wordt gewacht, hoe lastiger het wordt om het probleem effectief aan te pakken. Uit de ervaringen van de geïnterviewde professionals blijkt echter dat dit vaak niet goed gebeurt en dat er te lang wordt gewacht met ingrijpen.

"In Maastricht-Heuvelland is het stukje leerplicht lastig. Daarin begint van alles en zou je vroegtijdige ontwikkelingen ook kunnen zien. Maar het duurt te lang voor dingen aan het licht worden gebracht, zoals scholen die niet of te laat melding maken van heel veel verzuimgedrag. Dat zou eerder en op een andere manier aangepakt moeten worden."

"70 tot 80% van de jongeren die bij ons komen heeft met schoolverzuim te maken. Dan heb ik niet perse een heel groot verzuim, hè. Maar er is bijna altijd wel verzuim."

Uit de analyse van Zicht op Ondermijning blijkt dat voor de gemeenten Eijsden-Margraten, Gulpen-Wittem en Meerssen voortijdig schoolverlaten in de top 5 staat van meest voorkomende risicofactoren voor jongeren die in de drugs terecht komen.

6. Naar beleid en interventies

De 5 Heuvelland-gemeenten willen de uitkomsten van dit onderzoek gebruiken als basis voor het gezamenlijk vormgeven van concreet beleid in de aanpak van jeugdcriminaliteit. Het onderliggende doel is het versterken van de weerbaarheid van jongeren in de regio en het voorkomen dat kwetsbare jongeren afglijden richting ondermijnende criminaliteit. In dit hoofdstuk wordt een beknopt overzicht gegeven van de sterke en zwakke kanten van de huidige aanpak. Daarnaast worden aanbevelingen gedaan voor mogelijke verbeteringen en interventies, en worden de belangrijkste doelgroepen benoemd die in het onderzoek naar voren zijn gekomen.

6.1 De huidige situatie

De aanvraag voor dit IOB Jeugd voor het hele Heuvelland geeft aan dat het thema jeugd leeft binnen de regio. Er is behoefte aan duiding van de ondermijnende jeugd problematiek in het Heuvelland. Gelet op de grootte van het gebied en de diversiteit tussen de verschillende gemeenten, is een algemene duiding van de huidige situatie moeilijk.

Dit wordt versterkt door de diversiteit in de manier waarop de aanpak van jeugdcriminaliteit is ingericht binnen de verschillende gemeenten. In bijvoorbeeld de gemeenten Eijsden-Margraten en Meerssen is een periodiek jeugdoverleg ingericht, in Eijsden-Margraten en Vaals wordt volop gebruikt gemaakt van jongerenwerkers, in de gemeente Vaals wordt specifiek ook gewerkt met buurtsportcoaches en in de gemeente Valkenburg aan de Geul zijn jeugdboa's aangesteld. Uiteindelijk doen alle gemeenten echter afzonderlijk van elkaar hun eigen ding, terwijl de jeugd zich juist ook actief over de gemeentegrenzen heen beweegt.

Hier kan nog aan worden toegevoegd dat diverse taken van de verschillende Heuvelland-gemeenten belegd zijn bij bijvoorbeeld de gemeente Maastricht. Er zijn in de gemeente Valkenburg aan de Geul bijvoorbeeld geen eigen jeugdconsulenten meer in dienst en ook leerplicht en een deel sociaal domein is bij de gemeente Maastricht ondergebracht. Dit zorgt ervoor dat gemeenten de grip op hun jeugd niet alleen verliezen doordat er geen scholen in de eigen gemeente zijn, maar ook dat dit probleem zich verder uitstrekt.

Er zijn al diverse initiatieven binnen het Heuvelland door verschillende partners in gang gezet om te voorkomen dat jongeren betrokken raken bij criminaliteit. Zo hebben verschillende gemeenten specifiek straatcoaches en jongerenwerkers ingezet, worden ontmoetingsplaatsen voor jongeren gecreëerd en wordt extra ingezet op hotspots zodra er sprake is van jeugdoverlast.

In verschillende gemeenten vindt een periodiek jeugdoverleg plaats waarbij verschillende partners samenkomen om trends en ontwikkelingen op het gebied van jongeren te bespreken. Dit is echter nog niet bij elke gemeente goed ingericht. Hierbij wordt als kanttekening geplaatst dat het vaak meer een hotspotoverleg is of waar jongeren worden besproken die al verder zijn afgegleden en pas aan bod komen zodra het Zorg- en Veiligheidshuis betrokken is.

Organisaties die werken vanuit een wettelijk kader zoals de Raad voor de Kinderbescherming, Bureau Leerplicht en Bureau Voortijdig Schoolverlaten, zijn operationeel ingericht op Maastricht-Heuvelland-niveau. Met name bij uitbesteding hiervan verliezen gemeenten zelf voor een deel de regie op deze thema's.

Naast goedlopende initiatieven zijn door de professionals ook verschillende verbeterpunten aangedragen voor de aanpak van jeugdcriminaliteit. Een aantal professionals geeft aan dat de samenwerking tussen verschillende organisaties goed loopt. Anderen benoemen dat het ontbreekt aan regie en dat er behoefte is aan een partij die de verschillende organisaties samenbrengt. Zeker wanneer sprake is van complexe casuïstiek blijkt het moeilijk om de juiste organisaties aan tafel te krijgen, zowel op lokaal niveau als gemeentelijk overstijgend. Organisaties hebben te weinig inzicht in

elkaars werkzaamheden en mogelijkheden. Er wordt te vaak afgewacht tot iets escaleert of dreigt te escaleren.

Volgens professionals worden complexe casussen zelden opgeschaald naar een hoger of breder niveau. Hoewel men elkaar vaak wel weet te vinden, is er terughoudendheid bij het delen van informatie.

Het is mogelijk dat het gebrek aan voldoende kennis over opschalingsmogelijkheden en informatie-uitwisseling hieraan ten grondslag ligt. Ook kan het ontbreken van een regisseur met deze kennis, die het proces coördineert, een rol spelen. Daarnaast kan angst meespelen omdat men vreest de controle over de informatie te verliezen en niet weet waar deze uiteindelijk terechtkomt.

Daarnaast wordt het gebrek aan capaciteit bij verschillende organisaties regelmatig genoemd als belangrijk knelpunt. De vraag is dan ook: waarop zetten we onze (beperkte) capaciteit in? Het zorgvuldig prioriteren van casuïstiek is hierbij essentieel. Daarbij is het van belang dat er tussen betrokken partners consensus bestaat over wat prioriteit krijgt, zodat inzet doelgericht en afgestemd gebeurt. Tegelijkertijd geven professionals aan dat het uitstellen van interventies op korte termijn kan leiden tot zwaardere problematiek op de lange termijn, terwijl tijdige en gerichte inzet juist veel winst kan opleveren.

“Vaak wordt er dan op korte termijn gekeken van het kost me nu zoveel werk. Terwijl je eigenlijk zou moeten omdenken van oké, het kost me nu veel werk, maar op de lange termijn levert dat me waarschijnlijk wel meer op doordat ik het nu op deze manier oppak.”

Tot slot worden de lange wachttijden voor zorg en hulpverlening genoemd als een belangrijk knelpunt in de aanpak van jeugdcriminaliteit. Al wordt dit wel gezien als een landelijk probleem.

“Het is een politiek probleem; jongeren krijgen niet meer de hulp en steun die ze nodig hebben. Wegens tekorten, ontbreken van de juiste zorg en begeleiding, en vermenging van jongeren met diverse problematiek. Dit is een landelijk probleem; elke regio kampt hiermee.”

6.2 Kansen voor de toekomst

Uit de analyse, literatuur en gesprekken met professionals komen verschillende kansen naar voren waarmee gemeenten, gezamenlijk of individueel, concrete stappen kunnen zetten om jongeren weerbaarder te maken tegen ondermijnende criminaliteit en betrokkenheid bij criminele activiteiten te voorkomen. Deze kansen richten zich zowel op de interne organisatie van de gemeenten als op de samenwerking met lokale en regionale partners. Daarnaast worden zowel preventieve als repressieve maatregelen besproken, evenals diverse mogelijkheden om jongeren toekomstperspectief te bieden.

Het laatste deel met aanbevelingen is specifiek gericht aan de betrokken ketenpartners, zodat ook zij – naast de gemeente – hun rol in het gezamenlijk oppakken van de problematiek kunnen vervullen. Deze aanbevelingen zijn bewust anders vormgegeven: meer in de vorm van constatering, zodat partners zelf kunnen reflecteren op de mate waarin zij hier al aandacht aan besteden of op welke

punten nog ontwikkeling mogelijk is.

6.2.1 Zorg voor een goede gemeentelijke basis; zowel qua beleid als informatiepositie

Niet in alle gemeenten is het jeugdbeleid even ver ontwikkeld of zichtbaar. Een goed uitgewerkt en actief jeugdbeleid vormt echter de basis voor een effectieve aanpak van jeugdproblematiek. Daarbij is een actuele en toegankelijke informatiepositie van essentieel belang. Dit stelt gemeenten in staat om tijdig te signaleren, passende interventies te ontwikkelen en effectief samen te werken met ketenpartners. Vooral in gemeenten waar in dit onderzoek slechts beperkte respons is ontvangen, lijkt de informatiepositie nog onvoldoende in beeld.

Tabel 15: Aanbevelingen gericht op het verstrekken van de gemeentelijke basis

Kansen	Omschrijving
Zorg voor een actuele informatiepositie op gemeentelijk niveau. Daarmee worden ook gemeenten die hier al werk van maken ondersteund en versterkt.	a. Inventariseer voor de eigen gemeente wat er momenteel is ingericht op het gebied van de aanpak van jeugdproblematiek. Houd hierbij oog voor zaken die bijvoorbeeld zijn uitbesteed aan andere gemeenten en maak de afweging of het gemak van uitbesteden opweegt tegen het verliezen van regie, of dat er onderwerpen zijn die beter weer terug in eigen regie kunnen worden gepakt, of bijvoorbeeld op Heuvelland-breed niveau opgepakt kunnen worden. Blijf als Heuvelland-gemeenten onderling hier ook actief het gesprek over voeren. b. Ga in gesprek met gemeenten die hierin al verder gevorderd zijn, zoals Eijsden-Margraten, maar ook met de PmG-gemeenten Maastricht en Heerlen. Besteed daarbij actief aandacht aan de resultaten en ervaringen die deze gemeenten hebben opgedaan. Deze aanpak levert waardevolle inzichten op over effectieve interventies en samenwerkingsvormen. Door deze kennis te benutten, kan de regio leren van bewezen werkwijzen en valkuilen vermijden. Het is raadzaam om relevante onderdelen vanuit PmG te vertalen naar de eigen lokale context, zodat maatwerk ontstaat dat aansluit bij de schaal en specifieke kenmerken van de regio. Op deze manier kan de regio profiteren van bestaande expertise en tegelijkertijd de eigen aanpak versterken. c. Als concrete invulling van het versterken van de informatiepositie kan, waar dit nog niet is ingericht, worden ingezet op (online) jongerenwerkers, jeugdboa's en eigen jeugdconsulenten die zicht hebben op wat er speelt onder jongeren. Om versnippering te voorkomen, is het van belang dat 1 vast aanspreekpunt per gemeente wordt aangewezen. Idealiter een domeinoverstijgende regisseur met mandaat. Deze persoon is verantwoordelijk voor het

Kansen	Omschrijving
	bundelen van alle signalen, zodat deze gericht kunnen worden ingebracht in lokaal of regionaal overleg en de samenwerking met partners wordt versterkt. d. De respons vanuit meerdere gemeenten, in het bijzonder de gemeenten Meerssen en Valkenburg aan de Geul, is achtergebleven, waardoor het inzicht in de lokale situatie beperkt blijft. Dit onderstreept het belang van het verder versterken van de informatiepositie specifiek binnen deze gemeenten.
Stimuleer domeinoverstijgende samenwerking binnen de gemeente	Breng in kaart wat er al is ingericht op het gebied van ondermijning rondom bewustwording en samenwerking tussen Openbare Orde en Veiligheid en het Sociaal Domein. Versterk bestaande structuren waar nodig of richt deze in als ze ontbreken. Maak heldere afspraken over rollen en verantwoordelijkheden, en zorg dat medewerkers elkaar weten te vinden. Wijs daarnaast een vast aanspreekpunt aan dat fungeert als verbinder tussen beide domeinen. Deze persoon bewaakt de informatie-uitwisseling en houdt regie op signalen en opvolging binnen de organisatie.
Zorg voor een betere informatiepositie binnen de online wereld (van jongeren)	Een groot deel van de criminaliteit speelt zich af in de online wereld. Voor gemeenten is het daarom cruciaal om goed zicht te houden op deze digitale leefomgeving van jongeren. Dit vereist professionals, zoals digitale wijkagenten en online jongerenwerkers, die actief zijn in deze omgeving én beschikken over de juiste vaardigheden om online trends, groepsdruk en risicovol gedrag zoals online criminaliteit, cyberpesten en loverboy-praktijken vroegtijdig te signaleren. Gemeenten moeten duidelijke eisen stellen aan deze professionals. Door nauwe samenwerking met collega's in de fysieke wereld kunnen signalen effectief worden opgevolgd en aangepakt, waaronder ook de fluïde jeugdnetwerken die zich over gemeentegrenzen heen bewegen en waar momenteel nog weinig zicht op is. Concrete trainingen kunnen bijvoorbeeld via stichting Jongerenwerk op Zuid (JOZ) aangevraagd worden.⁶²

6.2.2 Kansen voor samenwerking

Samenwerking speelt een cruciale rol in het effectief aanpakken van jeugdproblematiek. Deze samenwerking kan zich afspelen op verschillende niveaus: tussen afdelingen binnen de eigen

⁶² Concrete trainingen kunnen via de volgende link aangevraagd worden:

<https://stichtingjoz.nl/grenzenstellend-jongerenwerk/>

gemeentelijke organisatie, met lokale partners, regionaal binnen de eigen gemeentegrens, en met omliggende gemeenten of regio's.

Wanneer bestaande structuren beter worden benut en samenwerking bewuster en consistentier wordt ingericht, kunnen signalen sneller worden opgepakt, verantwoordelijkheden duidelijker worden verdeeld en interventies beter worden afgestemd. De onderstaande aanbevelingen richten zich op het versterken van die samenwerking en het verbeteren van de onderlinge afstemming.

Tabel 16: Aanbevelingen gericht op het verstrekken van samenwerking

Kansen	Omschrijving
Richt een periodiek overleg in tussen diverse stakeholders.	a. Realiseer een periodiek overleg op regionaal niveau, waarin gemeenten en partners gemeentee overstijgende signalen uitwisselen. Dit vergroot het zicht op de verplaatsing van jongeren tussen gemeenten en ondersteunt met name gemeenten zonder eigen middelbare school om jongeren beter te monitoren en sneller te kunnen reageren op signalen. Houd daarnaast gezamenlijk het gesprek over casuïstiek en passende zorg levendig, juist ook in gemeenten waar dit nog onvoldoende van de grond komt. b. Qua stakeholders kan hierbij gedacht worden aan onder andere scholen (primair en voortgezet onderwijs), leerplicht, Politie, jongerenwerk, Halt, opvanglocaties, het Zorg- en Veiligheidshuis, hulpinstanties en vertegenwoordigers uit zowel het sociale als het veiligheidsdomein van de gemeente. c. Overleggen kunnen plaatsvinden op basis van trends, signalen of onderbuikgevoelens. Anonieme informatie kan namelijk ook waardevolle inzichten opleveren en bijdragen aan een effectievere aanpak. Dit zorgt voor een actueel beeld op zowel lokaal als regionaal niveau en maakt vroegtijdig en gericht handelen mogelijk. d. Naast regionaal overleg is ook structurele afstemming op lokaal niveau cruciaal. Lokaal overleg op casusniveau maakt snel schakelen mogelijk, bevordert maatwerk en benut de korte lijnen tussen partners. Lokale signalen voeden het regionale beeld, maar ook andersom is terugkoppeling van regionale ontwikkelingen naar het lokale niveau van belang. Deze wederzijdse uitwisseling versterkt het inzicht, bevordert samenhang in de aanpak en draagt bij aan een effectieve kruisbestuiving tussen beleid en praktijk. e. Probeer deze lokale overleggen zoveel mogelijk uniform in te richten. Gebruik dezelfde definities als het gaat over de inzet van interventies en de rol van diverse professionals hierbij. Wat doet

Kansen	Omschrijving
	bijvoorbeeld een straatcoach of jongerenwerker precies binnen de gemeente? Bij individuele casussen zonder strafrechtelijke grond kan een Jeugdbeschermingstafel⁶³ uitkomst bieden. f. Bij twijfel over gegevensdeling helpt het om de zorgplicht mee te nemen in de afweging. Leg keuzes zorgvuldig vast en stem af met collega's. Om te voorkomen dat samenwerking stukloopt op juridische onzekerheid, is het belangrijk dat afspraken over gegevensdeling en verantwoordelijkheden op voorhand helder zijn vastgelegd. Bij vragen over wat AVG-technisch mogelijk is, kan expertise van het RIEC Limburg gevraagd worden.
Intensiveer de structurele samenwerking met scholen als cruciale partners in de aanpak van jeugdproblematiek.	a. Wees alert op (dreigend) schooluitval. Het is essentieel om gerichte interventies aan te bieden, hierbij het sociaal domein te integreren en nauw samen te werken met de leerplichtambtenaar. b. Zet in op jongerenwerk op scholen. Jongerenwerkers spelen een cruciale rol in de communicatie met jongeren en investeren in de relatie met hen. Door hun aanwezigheid op school kunnen zij sneller signaleren wat nodig is in een situatie. Vaak kennen zij jongeren en hun ouders al uit de wijk, waardoor leerlingen een vertrouwd aanspreekpunt hebben dat niet veroordeelt, maar helpt bij het versterken van weerbaarheid en het oplossen van problemen (RIEC Limburg, 2022). Daarnaast kunnen jongerenwerkers de verbinding tussen leerling en leraar herstellen, docententeams ondersteunen met advies over de omgang met jongeren en kunnen ze - waar nodig - jongeren met complexe problematiek met tussenkomst van de gemeente doorverwijzen naar relevante partijen. c. Voor een succesvolle en integrale aanpak van problematiek zoals overlast, zorgwekkend gedrag en ondermijnende criminaliteit in en rond het onderwijs is de inzet van de VIOS methode⁶⁴ een waardevol instrument. Het helpt risico's vroeg te signaleren en gezamenlijk passende interventies te organiseren. Een convenant is hierbij vereist. Dit legt de basis voor structurele samenwerking tussen scholen, gemeente, Politie en andere partners. Het biedt

⁶³ Een Jeugdbeschermingstafel beoordeelt met ouders en professionals of vrijwillige hulp volstaat of een onderzoek door de Raad nodig is. Zie voor een nadere toelichting: [Wat is een Jeugdbeschermingstafel - Balans](#)

⁶⁴ VIOS (Veilig In en Om School) is een samenwerkingsverband tussen scholen, gemeenten, Politie en andere partners, gericht op het verbeteren van de veiligheid rondom scholen. Zie voor meer informatie de [website van het Nederlands Jeugdinstituut](#).

Kansen	Omschrijving
	een gedeeld kader voor het bundelen van kennis en middelen, afgestemd op de lokale zorg- en veiligheidsbehoeften. d. Vanuit het Stella Maris College is van slechts 2 respondenten input ontvangen voor de zelfrapportagevragenlijst, wat de respons zeer beperkt maakt. Ook bij het Sophianum is met een deelname van circa 10% van de leerlingen slechts een klein deel van de doelgroep bereikt. Hierdoor blijft het beeld van de actuele situatie beperkt. Dit onderstreept de noodzaak om de structurele samenwerking met scholen te intensiveren, zodat relevante signalen beter worden opgehaald en vertaald kunnen worden naar gerichte en onderbouwde acties binnen de aanpak van jeugdproblematiek.

6.2.3 Preventieve aanpak

In deze paragraaf worden kansen aangedragen die gericht zijn op het voorkomen dat jongeren betrokken raken bij criminaliteit.

Tabel 17: Aanbevelingen gericht op het preventieve aanpak

Kansen	Omschrijving
Maak gebruik van de M4-methodiek voor jongeren in groep 7 en 8 van de basisschool om ze weerbaarder te maken voor de overstap naar het voortgezet onderwijs	De overstap naar de middelbare school is meermaals naar voren gekomen als omslagpunt waarop jongeren kwetsbaarder worden voor negatieve invloeden. Om de weerbaarheid van jongeren te vergroten voordat zij naar het voortgezet onderwijs gaan, kan gebruik worden gemaakt van 'Master My Moral Mind' (M4) . Deze methode is <i>evidence-based</i> en richt zich op het bevorderen van een positieve morele ontwikkeling bij groep 7 en 8, om ze weerbaarder te maken voor de risico's van de overstap naar het voortgezet onderwijs. De gemeente Vaals maakt hier al enige tijd gebruik van en de gemeente Eijsden-Margraten heeft naar aanleiding van dit onderzoek al te kennen gegeven dit graag voor alle basisscholen binnen de gemeente op te willen pakken. Ook voor de andere Heuvelland-gemeenten liggen hier zeker kansen. Betrek actief de schoolbesturen zodat dit initiatief stichtingbreed ingezet en gedragen wordt. Dan is het uiteindelijke effect ook beter te monitoren.
Investeer in bewustwording en signalering rondom jonge aanwas in de ondermijnende criminaliteit	a. Zorg dat professionals die met en voor jongeren werken, zoals leerkrachten, jongerenwerkers, gemeenteambtenaren, zorg-medewerkers en wijkprofessionals, beter toegerust worden om signalen van beginnende ondermijning en risicovolle jeugdgroepen

Kansen	Omschrijving
	te herkennen. Maak daarbij bijvoorbeeld gebruik van de Training Bewustwording Jonge Aanwas van het RIEC Limburg.⁶⁵ b. Zorg dat deze training onderdeel wordt van een doorlopend leerproces, met periodieke opfrismomenten en aandacht voor nieuwe medewerkers, zodat de kennis en alertheid binnen organisaties behouden blijft. c. Daarnaast is het belangrijk duidelijk te maken waar signalen gemeld kunnen worden, met herkenbare en toegankelijke meldpunten voor professionals. Om versnippering te voorkomen, is het aan te bevelen om per gemeente 1 vast aanspreekpunt aan te wijzen. Dit kan eventueel ook Heuvelland-breed worden bekeken.
Breng partijen samen en realiseer krachtige preventie en maatwerk voor kwetsbare jongeren.	a. Breng in kaart in hoeverre preventieve interventies binnen de eigen gemeente al worden aangeboden en waar verbetering mogelijk is. Het is essentieel om deze interventies⁶⁶, zoals voorlichtingen en weerbaarheidstrainingen, vooral te richten op jongeren die extra kwetsbaar zijn voor criminaliteit. Denk hierbij onder andere aan jongeren met een licht verstandelijke beperking, migratieachtergrond, in jeugdzorginstellingen, of jongeren die overstappen van AMV- naar reguliere opvanglocaties. b. Scholen, jongerenwerkers en buurtsportcoaches zijn onmisbaar in deze aanpak vanwege hun directe verbinding met jongeren en hun leefomgeving. Jongerenwerkers kunnen hierbij een belangrijke rol spelen, bijvoorbeeld door het geven van voorlichting en weerbaarheidstrainingen. c. Bij beleidsvorming, hulpverlening en interventies is het belangrijk om aandacht te blijven besteden aan de verschillende culturele en sociaaleconomische achtergronden van jongeren, zodat het maatwerk goed aansluit bij hun specifieke behoeften.

6.2.4 Repressieve aanpak

Deze paragraaf benoemt kansen die gericht zijn op het verstoren, ontwrichten en ontmoedigen van crimineel ondermijnend gedrag. De repressieve en preventieve aanpak zijn daarbij nauw met elkaar verbonden. Dit geldt ook voor het jeugdstrafrecht: hoewel repressief van aard, is het primair gericht op preventie, door herhaling te voorkomen en de ontwikkeling van jongeren te stimuleren.

Tabel 18: Aanbevelingen gericht op het repressieve aanpak

⁶⁵ Zie hiervoor [Trainingsaanbod](#)

⁶⁶ Voor een overzicht van effectieve jeugdinterventies zie [de website van het Nederlands Jeugdinstituut](#).

Kansen	Omschrijving
Benut de kracht van een repressieve en systemische aanpak om criminele jongeren effectief aan te pakken en terug te brengen op het goede pad.	Het repressief aanpakken van criminele jongeren én mogelijk terugbrengen op het goede pad heeft ook een goede uitwerking op andere jongeren in de gemeente door te laten zien dat misdaad niet loont. Heb hierbij aandacht voor zowel de overlastgevende jongeren, als de jongeren die misschien minder prominent naar voren komen, maar zich wel met ondermijnende criminaliteit bezighouden. Het advies is daarbij ook systemisch te kijken . Dat betekent niet alleen naar de jongere, maar ook naar het hele gezin of systeem rondom de jongere. Houd hierbij het Zorg- en Veiligheidshuis actief betrokken.
Breng het netwerk rondom aangehouden jongeren in kaart	Door de netwerken van aangehouden jongeren in kaart te brengen, krijgen gemeenten beter inzicht in de sociale omgeving waar deze jongeren zich in bewegen. Dit helpt om de invloeden en verbanden die hun gedrag mede bepalen beter te begrijpen. Deze netwerkgerichte benadering maakt het mogelijk om gerichte hulp te bieden, recidive te voorkomen en de leefomgeving veiliger te maken. Om dit effectief te kunnen doen, is samenwerking met Politie, scholen, jeugdhulp en andere partners essentieel . De Politie kan hierin een belangrijke rol spelen door tijdens het sociaal verhoor de juiste vragen te stellen, door te vragen waar nodig en deze informatie zorgvuldig te registreren in het proces-verbaal.

6.2.5 Toekomstperspectief

Deze paragraaf omvat kansen gericht op het bieden van perspectief aan jongeren. Dit om de behoefte te doorbreken om erbij te horen door zich met criminaliteit in te laten en meer positieve mogelijkheden in de samenleving aan te bieden.

Tabel 19: Aanbevelingen gericht op het bieden van perspectief

Kansen	Omschrijving
Stimuleer zinvolle en toegankelijke vrijetijdsbesteding waarbij jongeren actief worden betrokken	a. Breng binnen de afzonderlijke gemeenten het bestaande aanbod aan vrijetijdsbesteding voor jongeren in kaart, met aandacht voor een breed en evenwichtig aanbod voor alle leeftijden en voor zowel jongens als meiden. Besteed daarbij speciale aandacht aan doelgroepen die extra kwetsbaar zijn voor betrokkenheid bij criminaliteit. Zorg voor een gelijkmatige spreiding van voorzieningen over wijken en kernen, waarbij rekening wordt gehouden met de culturele en sociaaleconomische diversiteit onder jongeren. Het investeren in een divers en toegankelijk aanbod versterkt belangrijke beschermende factoren, zoals

Kansen	Omschrijving
	sociale verbondenheid, zelfvertrouwen en een positieve daginvulling. b. Betrek jongeren actief bij de ontwikkeling en evaluatie van het aanbod, zodat het écht aansluit bij hun behoeften en leefwereld. Een goed voorbeeld is de 'bondgenotenavond' in de gemeente Heerlen, geïnitieerd door het basisteam van de Politie. Tijdens deze bijeenkomst zijn jongeren in gesprek gegaan met onder anderen politieagenten en vertegenwoordigers van de gemeente om samen te verkennen hoe de omgeving veiliger kan worden gemaakt. De kracht van dit soort initiatieven zit in het mét elkaar praten, in plaats van óver elkaar. c. Veranker het perspectief op opleiding en werk als vast onderdeel van deze aanpak. Dit motiveert jongeren en ondersteunt hen bij het kiezen voor duurzame alternatieven in plaats van snelle verdiensten. d. Jongerenwerkers, buurtsportcoaches en vergelijkbare professionals zijn essentieel voor het actief bereiken van jongeren, het signaleren van behoeften en het bieden van passende ondersteuning binnen deze aanpak. e. Voor jongeren die al in beeld zijn en dreigen af te glijden, kan gekeken worden naar de mogelijkheden om hen de interventie 'Alleen jij bepaalt wie je bent' aan te bieden.⁶⁷
Ondersteun jongeren die uit de criminaliteit willen stappen	Creëer een sterk sociaal vangnet en bied perspectief op een betere toekomst. Dit vergt een langdurige, geduldige en vasthoudende inzet vanuit het sociale domein, met voorzieningen die maatwerk bieden. Blijf actief positieve interventies aanbieden, ook bij terugval, jongeren hebben soms tijd nodig om hulp te accepteren. Zodra een jongere besluit te stoppen, moet er direct ondersteuning beschikbaar zijn om hem of haar op te vangen, met ruimte voor fouten en herstel. Een voorbeeld van een interventie die hierop aansluit, is het project 'Van boef naar baas'. Deze interventie is nog in ontwikkeling en wordt wetenschappelijk getoetst op effectiviteit. Aanvullende informatie over deze interventie kan worden verkregen via Columbus.⁶⁸

⁶⁷ 'Alleen jij bepaalt wie je bent' (AJB) heeft als doel het voorkomen van de ontwikkeling van overlastgevend en/of delinquent gedrag en het verminderen van reeds aanwezig overlastgevend en/of delinquent gedrag. Voor meer informatie zie de [website van het Nederlandse leugdinstituut](https://www.leugdinstituut.nl/).

⁶⁸ Meer informatie over Columbus is te vinden op <https://columbusontdekjezelf.nl/>.

6.2.6 Kansen voor ketenpartners

6.2.6.1 Politie en Justitie – Euregionale samenwerking

Er zijn zowel op politieel als justitieel niveau wel al (structurele) overleggen en samenwerking ingericht tussen Nederland, België en Duitsland, maar nog niet specifiek op het thema jeugd, waardoor het thema nog onderbelicht blijft. Veiligheidscontroles specifiek gericht op jeugd of het inrichten van een periodieke overleg op politieel en/of justitieel niveau op het thema jeugd, waarin zowel Nederland, Duitsland als België worden meegenomen zouden hierin mooie stappen kunnen zijn. Hierin is mogelijk een rol weggelegd voor het Euregionale Samenwerkingsbureau voor Strafrecht (BES)⁶⁹ van het OM. De gemeenten waarin jongeren wonen, zouden - waar mogelijk - hier ook actief in kunnen worden meegenomen. Zo wordt voorkomen dat kwetsbare jongeren tussen wal en schip vallen.

6.2.6.2 Politie en Justitie – Via Jeugd

Het grote aantal vermissingen bij Via Jeugd wordt door professionals in de regio als een structureel probleem ervaren. Deze vermissingen leggen een zware druk op de lokale politiecapaciteit, waardoor de inzet op andere jeugdproblematiek binnen Heuvelland beperkt wordt.

Hoewel de impact van deze jeugdzorginstelling al onder de aandacht is, blijft het belangrijk dat het gesprek hierover actief wordt gevoerd — zowel binnen de eigen regio als met omliggende gemeenten. Dit betreft alle betrokken partijen, zoals politie, OM, gemeenten en de instelling zelf. Daarbij is het relevant om aandacht te blijven besteden aan het delen van signalen en zich te verdiepen in elkaars verantwoordelijkheden, handelingskaders en protocollen.

6.2.6.3 Politie en Justitie - Reageer ook op lichtere vergrijpen met passende interventies

Jongeren die delicten plegen die niet als zwaar genoeg worden ervaren, vallen vaak tussen wal en schip. Deze jongeren hebben vaak het gevoel dat ze overal mee weggelopen. Zorg dat ook lichtere delicten worden opgevolgd met passende interventies, zoals een gesprek met ouders, een waarschuwing of stopgesprek door de Politie⁷⁰ of een verwijzing naar hulpverlening. Dit voorkomt dat jongeren het gevoel krijgen dat hun gedrag onbestraft blijft. Daarbij is het van belang dat er sprake is van een snelle reactie zodat jongeren de consequenties van hun gedrag ook snel ervaren. Een concrete interventie hiervoor is het programma 'KansRIJK'⁷¹ van William Schrikker Jeugdbescherming & Jeugdreclassering (WSS).

⁶⁹ Het Euregionale Samenwerkingsbureau voor Strafrecht (BES) is een trinationale instelling van het OM in de Euregio Maas-Rijn. Het BES richt zich op het initiëren en verbeteren van de justitiële samenwerking in het grensgebied van België, Nederland en Noordrijn-Westfalen. Voor meer informatie zie de [website van het Openbaar Ministerie](#).

⁷⁰ In een stopgesprek spreekt de politie een dader aan op diens gedrag. Met als doel dat de dader dat gedrag stopt. Een stopgesprek is geen strafvervolgning.

⁷¹ [KansRIJK - William Schrikker Jeugdbescherming & Jeugdreclassering](#)

6.3 Geïdentificeerde doelgroepen

Om een duidelijker beeld te krijgen voor welke groepen jongeren een meer gerichte aanpak opgezet kan worden, is er gekeken naar specifieke doelgroepen. Uit het onderzoek blijkt dat er een aantal groepen jongeren gevoeliger/kwetsbaarder is om verleid te worden tot het afglijden in de criminaliteit. Hierbij is het wel belangrijk om te benoemen dat verschillende factoren die behoren tot de doelgroepen vaak verweven zijn met elkaar.

Tabel 20: Geïdentificeerde doelgroepen van kwetsbare jongeren

Doelgroep	Beschrijving
Basisschoolleerlingen uit groep 7 en 8	Vaak treedt er bij de overgang van basisschool naar middelbare school een gedragsverandering op onder jongeren. Jongeren bevinden zich dan in nieuwe sociale omgevingen, ervaren hogere verwachtingen en zijn bezig met het ontwikkelen van hun eigen identiteit. Tijdens deze periode kunnen jongeren ook vaak nog moeilijk de consequenties overdenken van hun acties en is er sprake van een hoge morele ontkoppeling.
Leerkrachten uit het basisonderwijs	De school speelt een enorm belangrijke rol in het leven van jongeren. Het is de plek waar jongeren het meest zijn, naast hun thuissituatie. Het is dan ook bij uitstek de plek waar vroeg signaleren dient plaats te vinden. Hiervoor moeten leerkrachten bekend zijn met risicosignalen en weten hoe ze in voorkomende gevallen kunnen acteren.
Jongeren met een lager opleidingsniveau (praktijkonderwijs, voortgezet speciaal onderwijs (vso), vmbo, mbo)	Jongeren met een lager opleidingsniveau lopen vaak meer risico om betrokken te raken bij criminaliteit.
Jongeren met een licht verstandelijke beperking (lvb)	Jongeren met een licht verstandelijke beperking kunnen vaak moeilijk inschatten wat de gevolgen zijn van hun handelingen in bepaalde situaties. Hierdoor zijn ze ook makkelijker beïnvloedbaar door andere personen met slechte bedoelingen. Daarbij zoekt deze doelgroep ook vaak sociale interactie bij de onjuiste personen, omdat het voor hen moeilijker kan zijn om vriendschappen op te bouwen en te onderhouden.

Doelgroep	Beschrijving
Jongeren die opgroeien binnen een criminele familie	Voor deze jongeren is criminaliteit meer vanzelfsprekend en normaal geworden, waardoor zij gemakkelijker meegaan in hetzelfde patroon als hun (groot)ouders.
Jongeren die opgroeien in een instabiele gezinssituatie	Het gevoel van eenzaamheid en de zoektocht naar hechting en aansluiting zijn belangrijke risicofactoren voor betrokkenheid bij criminaliteit. Jongeren die opgroeien in complexe situaties, zoals eenoudergezinnen, pleeggezinnen of als vluchteling, ervaren vaak een gebrek aan stabiele relaties. Dit maakt hen kwetsbaar voor negatieve invloeden en kan leiden tot problematisch gedrag.
(Minderjarige) alleenstaande vluchtelingen	
Jongeren die opgroeien in een kwetsbare wijk	Jongeren die opgroeien in kwetsbare buurten komen sneller in aanraking met risicofactoren voor criminaliteit. Denk aan armoede, werkeloosheid, minder sociale controle, invloed van criminele kennissen en minder kansen en perspectief.
Jongeren met gedrags- en emotionele problemen	Jongeren die opgroeien in complexe situaties hebben vaak te maken met trauma of andere gedrags- en emotionele problemen. Hierdoor zijn deze jongeren sneller geneigd om controle te verliezen en te vervallen in geweldsuitbarstingen of ander problematisch gedrag.
Jongeren uit welgestelde gezinnen die op zoek zijn naar spanning	Jongeren die opgroeien zonder (direct zichtbare) risicofactoren, maar toch in de criminaliteit komen doordat zij opzoek gaan naar spanning en sensatie. Soms komt dit ook voort uit de zoektocht naar verbinding en goedkeuring die ze thuis niet krijgen.
Jongeren uit welgestelde gezinnen die op zoek zijn naar verbinding en goedkeuring	
Jongeren die deel uitmaken van een jeugdgroep	Jeugdgroepen kunnen een belangrijke rol spelen bij het doorgroeien in de criminaliteit.
Jongeren die slachtoffer worden van criminaliteit	Slachtoffer worden van criminaliteit kan veel effect hebben op de mentale ontwikkeling van een jongere.
Jongeren die tijdelijk niet naar school gaan	

Doelgroep	Beschrijving
Jongeren die vroegtijdig school verlaten	Schoolverzuim en vroegtijdig schoolverlaten zijn belangrijke risicofactoren voor criminaliteit. Het is dan ook belangrijk om tijdig aandacht te besteden aan deze groep.
Jongeren met meerdere antecedenten	Jongeren die veel delicten plegen, groeien mogelijk door in de criminaliteit.
Jongeren die de eerst keer een delict plegen	Door direct te reageren op jongeren die een delict plegen met een passende interventie, zoals een verwijzing naar bureau Halt, ontstaat mogelijk een afschrikwekkend effect.

7. Literatuur

- Adjiembaks, S., de Boer, A., & Oude Lansink, M. (2022). *(On)zichtbare beelden van jonge aanwas in de drugscriminaliteit: Een meta-analyse van tien deelonderzoeken in de regio Midden-Nederland*. Utrecht: ESSA Research/programma Straatwaarde(n) van het RIEC Midden-Nederland.
- Akkermans, M., Derksen, E., Kennis, M., Kloosterman, R., & Moons, E. (2024). *Veiligheidsmonitor 2023*. Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Opgehaald van <https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2024/09/veiligheidsmonitor-2023> op 18 augustus 2025
- AlleCijfers.nl. (2023). *Gemiddelde afstanden kinderopvang en onderwijs*. Opgehaald van https://allecijfers.nl/gemeente/meerssen/#onderwijs_afstand/ https://allecijfers.nl/gemeente/valkenburg-aan-de-geul/#onderwijs_afstand etc. op 17 juli 2025
- AlleCijfers.nl. (2024). *Inwoners naar land van herkomst per jaar*. Opgehaald van <https://allecijfers.nl/gemeente/meerssen/> / <https://allecijfers.nl/gemeente/valkenburg-aan-de-geul/> etc. op 17 juli 2025
- AlleCijfers.nl. (2025). *Onderwijs in de gemeente " "*. Opgehaald van https://allecijfers.nl/gemeente/meerssen/#onderwijs_adressen/ https://allecijfers.nl/gemeente/valkenburg-aan-de-geul/#onderwijs_adressen etc. op 17 juli 2025
- Bervoets, E., van den Akker, K., Oude Lansink, M., Schuitema, B., Raymond van Bohemen, M. M. V., & Tielens, J. (2024). *Knel. Jongeren en jongvolwassenen over het betrokken raken bij georganiseerde misdaad*. Bureau Bervoets, NHVeilig, RIEC Midden-Nederland, programma Straatwaarden en Taskforce-RIEC Brabant-Zeeland.
- Blokland, A., & Nieuwbeerta, P. (2010). *Life-course criminology*. In S. G. Shoham, P. Knepper & M. Kett (Eds.), *International Handbook of Criminology* (pp. 51–94). CRC Press.
- De Boer, H., Ferwerda, H., & Kuppens, J. (2022). *Do or Don't: Kennissynthese ingroeimechanismen en rekruteringsprocessen van jongeren in de georganiseerde criminaliteit*. Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum. Opgehaald van <https://repository.wodc.nl/handle/20.500.12832/3154> op 18 augustus 2025
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2023). *De sociale context van armoede*. In: *Armoede en sociale uitsluiting 2023*. Opgehaald van https://www.cbs.nl/-/media/_pdf/2023/51/armoede-en-sociale-uitsluiting-2023.pdf op 8 september 2025
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2024). *Huishoudens; samenstelling, grootte, regio, 1 januari*. Opgehaald van <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/71486ned/table> op 17 juli 2025

- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2025a). *Kerncijfers over jeugdzorg; periode 2023*. Opgehaald van <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/85099NED/table?ts=1752755966021> op 17 juli 2025
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2025b). *Kerncijfers wijken en buurten 2023*. Opgehaald van <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/85618NED/table?searchKeywords=brede%20welvaart> op 17 juli 2025
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2025c). *Bevolking op 1 januari en gemiddeld; geslacht, leeftijd en regio*. Opgehaald van <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/03759ned/table?fromstatweb> op 17 juli 2025
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2025d). *Voortijdig schoolverlaters; geslacht, woonregio; periode 2023/'24*. Opgehaald van <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/84780NED/table?ts=1752745123864> op 17 juli 2025
- Noteboom, F., Landers, S., Ceuleers, S., & Van Bommel, S. (2020). *Dader of slachtoffer? Criminele uitbuiting; verkenning onder Nederlandse scholen*. Centrum tegen Kinderhandel en Mensenhandel. Opgehaald van <https://www.hetckm.nl/wp-content/uploads/2020/02/CKM-rapportcrimineleuitbuiting.pdf> op 7 september 2025
- Bekken, F. F., Simons, E. I., & Noteboom, F. (2021). *Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting*. Centrum tegen Kinderhandel en Mensenhandel. Opgehaald van https://www.hetckm.nl/wp-content/uploads/2023/08/Rapport_Daders_van_binnenlandse_seksuele_uitbuiting.pdf op 12 september 2025
- De Limburger. (2021, mei 8). Prostitutie met minderjarigen leidt nauwelijks tot vervolging; aanpak Valkenburgse zedenzaak werpt weinig vruchten af. *De Limburger*. Opgehaald van <https://www.limburger.nl/regio/valkenburg-aan-de-geul/prostitutie-met-minderjarigen-leidt-nauwelijks-tot-vervolging-aanpak-valkenburgse-zedenzaak-werpt-weinig-vruchten-af/22123414.html> op 12 september 2025
- De Limburger. (2024, december 19). Sophianum Gulpen zet beveiligers bij de poort na vechtpartijen in de buurt. Opgehaald van <https://www.limburger.nl/regio/gulpen-wittem/gulpen/sophianum-gulpen-zet-beveiligers-bij-de-poort-na-vechtpartijen-in-de-buurt/30510386.html> op 17 juli 2025
- Gemeente Vaals. (2020). *Strategische visie Vaals 2020*. Opgehaald van <https://www.vaals.nl/data/downloadables/1/8/4/strategische-visie-vaals-2020.pdf> op 17 juli 2025

- Gemeente Vaals (2025). Vaals: Verrassend, veelzijdig, veelkleurig! IGOM. Opgehaald van <https://www.igom.nl/organisaties/gemeente-vaals/2c4f4e13-13b6-497d-7be2-08dc91e423f3> op 17 juli 2025
- Gemeenten Eijsden-Margraten, Gulpen-Wittern, Meerssen, Vaals en Valkenburg aan de Geul. (2024). *Integraal VeiligheidsPlan (IVP) Heuvelland, 2024-2027*. Opgehaald van [https://www.eijsden-margraten.nl/bestanden/docs/Ondernemers/Veiligheid/Bijlage%20Integraal%20Veiligheidsplan%20Heuvelland%202024-2027%20\(1\).pdf](https://www.eijsden-margraten.nl/bestanden/docs/Ondernemers/Veiligheid/Bijlage%20Integraal%20Veiligheidsplan%20Heuvelland%202024-2027%20(1).pdf) op 17 juli 2025
- Hupkens, C. (2024). Middelengebruik, beweeggedrag en overgewicht bij jongeren. *Jeugdmonitor 2024*. Centraal Bureau voor de Statistiek. Opgehaald van <https://longreads.cbs.nl/jeugdmonitor-2024/middelengebruik-beweeggedrag-en-overgewicht-bij-jongeren/> op 7 september 2025
- Kennis, M., Rud, I., & Vissers, W. (2024). Criminaliteit. *Jeugdmonitor 2024*. Centraal Bureau voor de Statistiek. Opgehaald van <https://longreads.cbs.nl/jeugdmonitor-2024/criminaliteit/> op 2 september 2025
- Kleemans, E., & van Koppen, V. (2020). Organized Crime and Criminal Careers. *Crime and Justice*, 49(1), 385-423.
- Kruisbergen, E., & De Jonge, M. (2023). Voorkomen is beter dan genezen..., toch? *Tijdschrift Voor Veiligheid*, 22(3), 3-24. <https://doi.org/10.5553/TvV/000057>
- L1 Nieuws. (2024a, november 19). Celstraf voor ronselen en uitbuiten kwetsbare jongeren. Opgehaald van <https://www.l1nieuws.nl/nieuws/2793560/celstraf-voor-ronselen-en-uitbuiten-kwetsbare-jongeren> op 17 juli 2025
- L1 Nieuws. (2024b, maart 29). Speelterrein Meerssen verboden toegang na overlast hangjeugd. Opgehaald van <https://www.l1nieuws.nl/nieuws/2610582/speelterrein-meerssen-verboden-toegang-na-overlast-hangjeugd> op 17 juli 2025
- McMillan, C. & Freelin B.N. (2023). School Transitions, Peer processes, and Delinquency: A Social Network Approach to Turning Points in Adolescence. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 61(5), 689-726. <https://doi.org/10.1177/00224278231167841>
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (z.d.). *Leefbaarometer 2024*. Opgehaald van <https://www.leefbaarometer.nl/home.php> op 18 augustus 2025
- Ministerie van Justitie en Veiligheid, Politie, Openbaar Ministerie, & Vereniging van Nederlandse Gemeenten. (2022). *Modelconvenant jeugdgroepaanpak*. Opgehaald van <https://www.zorgenveiligheidshuizen.nl/wp-content/uploads/doc/modelconvenant-jeugdgroepaanpak.pdf> op 18 augustus 2025

- Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen. (2022). *Dadermonitor mensenhandel 2017-2021*. Nationaal Rapporteur. Opgehaald van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/04/11/tk-bijlage-nationaal-rapporteur-dadermonitor-mensenhandel-2017-2021> op 7 september 2025
- Nationale Politie. (2024). *Online Fraude in Beeld: Fenomeenbeeld 2024*. Opgehaald van <https://www.politie.nl/binaries/content/assets/politie/onderwerpen/publicaties/2024/fa4d5b66-a32e-4b1f-af15-90bd3c2918f8.pdf> op 25 augustus 2025
- Nederlands Jeugdinstituut. (2025). *Cijfers over jeugd en opvoeding: Cijfers over alcoholgebruik*. Opgehaald van <https://www.nji.nl/cijfers/alcoholgebruik> op 7 september 2025
- NU.nl. (2015, juli 9). Hoe zit het ook alweer met de Valkenburgse zedenzaak? *NU.nl*. Opgehaald van <https://www.nu.nl/dvn/4085251/hoe-zit-het-ook-alweer-met-de-valkenburgse-zedenzaak.html> op 12 september 2025
- Openbaar Ministerie & Nationale Politie. (2024). *Cybercrimebeeld Nederland 2024*. Opgehaald van <https://fts.politie.nl/cybercrimebeeld/> op 4 september 2025
- Openbaar Ministerie. (2024). *Jaarbericht 2023*. Opgehaald van <https://www.om.nl/documenten/jaarverslagen/om/map/2019-en-verder/om-jaarbericht-2023> op 25 augustus 2025
- RIEC Limburg. (2022). *Fenomeenonderzoek Jeugdige Ondernemers Limburg*. Opgehaald van <https://kennisplatformondermijning.nl/files/view/bd58188e-610f-4a86-aa77-12a5716d114f/rapport-fenomeenanalyse-jeugdige-ondermijners-limburg-2022.pdf> op 2 september 2025
- Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. (2022a). *Gezondheidsmonitor Jeugd 2021; regio (Corona)*. Opgehaald van <https://statline.rivm.nl/#/RIVM/nl/dataset/50092NED/table?ts=1662382730794> op 11 september 2025
- Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. (2022b). *Gezondheidsmonitor Jeugd 2019; regio*. Opgehaald van <https://statline.rivm.nl/#/RIVM/nl/dataset/50077NED/table?ts=1757575222821> op 11 september 2025
- Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. (2024). *Gezondheidsmonitor Jeugd 2023; regio*. Opgehaald van <https://statline.rivm.nl/#/RIVM/nl/dataset/50131NED/table?dl=BB108> op 17 juli 2025
- Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. (2025). *Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen 2024; regio*. Opgehaald van <https://statline.rivm.nl/#/RIVM/nl/dataset/50140NED/table> op 23 september 2025

- Roks, R. A., Leukfeldt, E. R., & Densley, J. A. (2021). The Hybridization of Street Offending in the Netherlands. *The British Journal of Criminology*, 61(4), 926-945.
- Servaas, L., Weerman, F., & Fischer, T. (2021). *Risico-, versterkende en beschermende factoren voor crimineel gedrag: Een literatuuronderzoek naar de wetenschappelijke stand van zaken*. <https://repub.eur.nl/pub/135248>
- The Children's Society. (2018). *Criminal Exploitation: Stages of Recruitment*. Opgehaald van <https://www.northlincscmars.co.uk/wp-content/uploads/2021/02/Childrens-society.pdf> op 5 september 2025
- Tollenaar, N., & van der Laan, A. (2023). *Monitor jeugdcriminaliteit 2023. Ontwikkelingen in jeugdige strafrechtelijke daders en de afdoeningen tot 2022*. Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/09/04/tk-bijlage-monitor-jeugdcriminaliteit-2023-ontwikkelingen-in-jeugdige-strafrechtelijke-daders-en-afdoeningen-tot-2022>
- Tollenaar, N., Beijers, J., & Van der Laan, A. (2023). *Monitor zelfgerapporteerde jeugddelinquentie 2023*. Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/09/09/tk-bijlage-1-tollenaar-beijers-vdlaan-monitor-zelfgerapporteerde-jeugddelinquentie-2023>
- Trimbos-instituut. (z.d.). *Nationale Drug Monitor. Editie 2025*. Opgehaald van <https://www.nationaledrugmonitor.nl> op 25 augustus 2025
- Van den Broek, J. (2024). Jongeren in zware en georganiseerde criminaliteit: signalen en de rol van het voortgezet onderwijs. *Tijdschrift voor Veiligheid*, 22(4), 16-33. Opgehaald van <https://repository.tilburguniversity.edu/server/api/core/bitstreams/1f07e49a-5558-4659-8e40-576d7b40c005/content> op 18 augustus 2025
- Van Wijk, A., van Esseveldt, J., Broekhuizen, J., & Bervoets, E. (2021). *Jongeren en georganiseerde drugscriminaliteit in de regio Den Haag: Een onderzoek naar de aard, omvang, voedingsbodemp en preventie*. Bureau Beke.
- Ventio. (2022). *Rapport: project "Fenomeenonderzoek naar jeugdige ondermijners"*. Intern rapport.
- Verstraete, B. (2008). *Het sociaal wenselijk antwoorden bij adolescentenenquêtes*. [Promotieonderzoek, KU Leuven / Universiteit Gent / Universiteit Antwerpen / VU Brussel]. Opgehaald van https://www.vwvj.be/sites/default/files/import/eindwerk_b_verstraete_2008.pdf op 10 september 2025
- Ward, T., & Brown, M. (2004). The good lives model and conceptual issues in offender rehabilitation. *Psychology, Crime & Law*, 10(3), 243-257. <https://doi.org/10.1080/10683160410001662744>

Weerman, F. (2017). Social media en smartphones als verklaring voor de daling in jeugdcriminaliteit? *Justitiële Verkenningen* 43(1), 71-87. https://www.boomportaal.nl/tijdschrift/JV/JV_0167-5850_2017_043_001_005

Wegwijzer Jeugd en Veiligheid. (2024a). *Zó krijg je samen zicht op jongeren*. Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid. Opgehaald van https://wegwijzerjeugdenveiligheid.nl/wp-content/uploads/2024/03/Zo_krijg_je_samen_zicht_op_jongeren_DEF.pdf op 5 september 2025

Wegwijzer Jeugd en Veiligheid. (2024b). *Wat is de rol van het voortgezet onderwijs bij het voorkomen dat leerlingen betrokken raken bij georganiseerde criminaliteit?* Opgehaald van <https://wegwijzerjeugdenveiligheid.nl/actueel/wat-is-de-rol-van-het-voorgezet-onderwijs-bij-het-voorkomen-dat-leerlingen-betrokken-raken-bij-georganiseerde-criminaliteit> op 5 september 2025

Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum. (2023). *Neemt ernstig geweld onder jeugdige veroordeelden toe?* Opgehaald van <https://www.wodc.nl/actueel/nieuws/2023/12/07/neemt-ernstig-geweld-onder-jeugdige-veroordeelden-toe?utm> op 2 september 2025

Zeijlmans, K., & Van der Laan, A. (2023). *Professionals over jeugdcriminaliteit: De mogelijkheden van focusgroepen bij de Monitor Jeugdcriminaliteit*. Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum.

Zembla. (2025). *Vape met 'supergevaarlijke' drugs in opkomst onder scholieren*. BNNVARA. Opgehaald van <https://www.bnnvara.nl/zembla/artikelen/vape-met-supergevaarlijke-drugs-in-opkomst-onder-scholieren> op 23 september 2025

8. Bijlagen

8.1 Bijlage 1: Methodiek

8.1.1 Geregistreeerde criminaliteitscijfers

Om een beeld te vormen over jongeren in relatie tot ondermijnende criminaliteit in het Heuvelland is in de eerste plaats gebruik gemaakt van geregistreeerde criminaliteit. Hierbij is gekeken naar (geanonimiseerde) data van de Nederlandse Politie, Duitse Politie, OM, Koninklijke Marechaussee (Kmar), en de FIU. De Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (FIOD) is ook bevraagd maar had geen informatie over de doelgroep. De registraties zijn opgevraagd over het totale postcodegebied van de 5 Heuvelland-gemeenten en hebben betrekking op criminaliteit waarbij jongeren betrokken zijn die tussen de 8-23 jaar oud zijn. Hierbij is een onderscheid gemaakt tussen verdachten en slachtoffers.

In Tabel 21 worden de verschillende informatiebronnen uiteengezet.

Tabel 21: Partnerbronnen van geregistreeerde criminaliteit (doelgroep 8 tot en met 23 jaar)

Bron	Informatie	Onderzoekperiode
Nederlandse Politie ⁷²	Geanonimiseerde registraties over delicten gepleegd door jongeren (artikel 8 van de Wet politiegegevens (Wpg) informatie)	Gepleegd in periode: 10-06-2020 tot en met 10-06-2025 Woonachtig in periode: 7-7-2020 tot en met 7-7-2025
Duitse Politie	Van alle personen uit het Heuvelland die voorkwamen in districten Aken en Heinsberg, zijn alle registraties opgevraagd ten aanzien van betrokkenheid bij delicten gepleegd in de hele regio Noordrijn-Westfalen.	17-1-2020 tot en met 4-7-2025
OM	Zaakcijfers met betrekking tot jongeren	1-1-2020 tot en met 29-1-2025
FIU	Verdachte transacties	25-6-2025 tot en met 25-6-2024

⁷² Een belangrijke kanttekening bij deze cijfers is dat het hierbij gaat om cijfers over geregistreeerde verdachten die (nog niet) aan de rechter zijn voorgelegd. Hoewel een deel daarvan uiteindelijk niet veroordeeld wordt, geeft dit wel een beeld van de ontwikkelingen op het gebied van ouderschap. De reden om te kiezen voor cijfers over geregistreeerde verdachten is omdat deze cijfers sneller beschikbaar zijn en daarmee actueler zijn dan cijfers over schuldig verklaarden.

FIOD	Zaakcijfers met betrekking tot jongeren (geen registratie)	1-1-2020 tot en met 31-12-2024
Kmar	Geanonimiseerde registraties gerelateerd aan jongeren	1-1-2020 tot en met 31-12-2024

8.1.1.1 Uitleg en kanttekeningen bij de gebruikte politiedata

Het is belangrijk om te vermelden dat de aangeleverde databestanden van de Politie in zekere mate van elkaar verschillen. Er zijn 2 databestanden ontvangen, zijnde 1 bestand gericht op de delicten gepleegd in het Heuvelland, en 1 bestand gericht op alle jongeren die in het Heuvelland woonachtig zijn. Het databestand 'gepleegd in' betreft delicten die fysiek zijn gepleegd binnen het Heuvelland, ook door jongeren die daar niet woonachtig zijn. Het bestand 'woonachtig in' omvat de delicten gepleegd door jongeren die in het Heuvelland wonen, dus ook delicten die buiten de regio zijn gepleegd.

Zelfs na correctie voor de verschillen in onderzoeksperiode bleef er een klein verschil bestaan op verdachtenniveau, en een groter verschil op slachtofferniveau. Dit komt mede doordat de bestanden uit 2 verschillende systemen gehaald worden, waardoor onderling verschil kan optreden. Om die reden is ervoor gekozen om beide analyses afzonderlijk weer te geven, zodat een zo zuiver mogelijk beeld ontstaat.

8.1.2 Zelfrapportage

Om een zo compleet mogelijk beeld over jongeren en criminaliteit in het Heuvelland te kunnen vormen, is een zelfrapportageonderzoek afgenomen onder jongeren die in het Heuvelland wonen of hier regelmatig komen. Het zelfrapportageonderzoek is een methode om rechtstreeks bij jongeren informatie te verzamelen over hun deelname aan ondermijnende criminaliteit, hoe zij betrokken raken bij deze activiteiten en welke kennis zij hebben over ondermijning.

Voor het onderzoek is een uitgebreide vragenlijst ontwikkeld. In de vragenlijst zijn vragen opgenomen over een breed scala aan mogelijke risicofactoren en thema's binnen de ondermijnende criminaliteit. Ook wordt door middel van vignetten gedrag en morele ontkoppeling gemeten. In Tabel 22 wordt weergegeven welke (clusters van) concepten zijn geoperationaliseerd. De vragen hebben betrekking op levensloop gebeurtenissen en zijn gesteld in de vorm "Heb je wel eens...". Om het taalgebruik in de vragenlijst zo goed mogelijk aan te laten sluiten bij de doelgroep, is gebruik gemaakt van de expertise van Taal voor Allemaal.

De vragenlijst is afgenomen in de periode 19 mei 2025 tot 1 juli 2025.

Tabel 22: Concepten vragenlijst

Geoperationaliseerde concepten
Woonplaats, relatie naar 1 van de Heuvellandgemeenten
Leeftijd, geslacht
Thuisituatie
Opleiding, werk
Gedragsproblemen, aandachtsproblemen
Morele ontkoppeling

Middelen gebruik, handel (softdrugs, harddrugs, designerdrugs)
Middelen gebruik, handel door omgeving (softdrugs, harddrugs, designerdrugs)
Online criminaliteit (dader/slachtoffer)
Diefstal (dader/slachtoffer)
Geweld (dader/slachtoffer)
Wapens (dader/slachtoffer)

8.1.2.1 Doelgroep

In verband met de gevoeligheid van het onderwerp en wetenschappelijke onderzoeken die uitwijzen dat het informeren van jongeren onder de leeftijd van 12 jaar over criminaliteit mogelijk schadelijke effecten heeft, is ervoor gekozen om de vragenlijst te verspreiden onder jongeren in de leeftijd van 12 tot en met 23 jaar. Dit betekent dat jongeren in de leeftijd van 8 tot en met 11 jaar niet zelf bevroegd zijn, hoewel ze wel onder de doelgroep van het IOB Jeugd vallen.

8.1.2.2 Werving

De werving van respondenten om deel te nemen aan het onderzoek heeft plaatsgevonden op 4 manieren.

In de eerste plaats zijn verschillende scholen in zowel het Heuvelland als Maastricht benaderd en gevraagd om de vragenlijst aan te bieden aan hun leerlingen. Uiteindelijk hebben de 2 middelbare scholen in het Heuvelland de vragenlijst onder de aandacht gebracht van hun leerlingen en ouders via de nieuwsbrief en hebben mentoren aandacht hiervoor gevraagd. De vragenlijst is echter niet fysiek op school zelf afgenomen. Ditzelfde geldt voor meerdere scholen in Maastricht. Op 3 scholen in Maastricht is de vragenlijst in de klas met begeleiding van een docent afgenomen, dit betrof 1 vmbo-school, 1 vso en 1 internationale school.

Daarnaast zijn op meerdere locaties posters opgehangen om aandacht te vragen voor de vragenlijst. Alle deelnemende gemeenten hebben meerdere posters ontvangen en op diverse locaties binnen hun gemeente opgehangen. Aanvullend zijn ook posters verspreid binnen de gemeente Maastricht om het bereik van de vragenlijst te vergroten. Op diverse faculteiten van de Hogeschool Zuyd en Maastricht University in Maastricht en Heerlen is via posters en digitale nieuwsbrieven de vragenlijst onder de aandacht gebracht.

Op sociale media is de vragenlijst door het officiële RIEC-kanaal op LinkedIn onder de aandacht gebracht (het enige platform waarop het RIEC Limburg zelf actief is). Dit is door meerdere medewerkers van het RIEC Limburg en de gemeenten verder gedeeld, ook nog via Facebook.

Tot slot heeft een aantal Heuvelland-gemeenten de vragenlijst per brief onder de aandacht van (een deel) van hun jeugdige inwoners gebracht. De gemeente Eijsden-Margraten heeft een brief aan alle jongeren in de leeftijd 12-23 toegestuurd, de gemeenten Gulpen-Wittem en Vaals aan alle 18-23 jarigen. De gemeenten Valkenburg aan de Geul en Meerssen hebben ervoor gekozen geen brieven te versturen. Binnen de gemeente Meerssen hebben straatcoaches brieven op straat uitgedeeld aan jongeren.

8.1.2.3 Steekproef

In totaal hebben 949 jongeren de vragenlijst ingevuld. Bij het opschonen van de data zijn 17 respondenten verwijderd omdat zij buiten de doelgroep vallen qua leeftijd. Daarnaast zijn 252 respondenten verwijderd omdat zij de vragenlijst niet compleet hebben ingevuld. Ook waren 82 personen in Maastricht of elders woonachtig, die aangaven nooit in het Heuvelland te komen. Zij zijn in de analyse buiten beschouwing gelaten. Het totaal opgeschoonde databestand bevatte 598 respondenten.

In alle 5 de Heuvelland-gemeenten gezamenlijk woonden op 1 januari 2025 9.256 jongeren in de leeftijd van 12 tot en met 23 jaar. Door middel van een steekproefberekening met een betrouwbaarheidsniveau van 95% en een foutmarge van 5% werd berekend dat in totaal 370 respondenten nodig zijn om een representatief beeld over jongeren in het Heuvelland te kunnen vormen. Om representatieve uitspraken te kunnen doen, wordt in het rapport uitgegaan van de groep 598 respondenten die woonachtig zijn in 1 van de Heuvelland-gemeenten óf regelmatig in het Heuvelland komen. De overweging die hieraan ten grondslag ligt, is dat jongeren die hier niet wonen, maar wel regelmatig in het Heuvelland komen én naar dezelfde school gaan als jongeren uit het Heuvelland, deel uitmaken van dezelfde sociale leefwereld. De steekproefberekening is ook gedaan voor alle 5 gemeenten afzonderlijk, maar hierbij is van geen enkele individuele gemeente de minimale steekproef behaald.⁷³

8.1.2.4 Respondenten

De steekproef bestaat uit 458 jongeren die in 1 van de 5 Heuvelland-gemeenten wonen. In Tabel 23 staat een overzicht van de verdeling van de woongemeenten van de jongeren. Een overzicht op dorp/wijkniveau is opgenomen in bijlage 4.

Tabel 23: Respondenten per woongemeente in het Heuvelland

Woongemeente	Percentage jongeren
Eijsden-Margraten	47%
Gulpen-Wittem	14,9%
Meerssen	2,7%
Vaals	9,9%
Valkenburg aan de Geul	2,2%

In totaal wonen 98 respondenten in Maastricht (16,4%) en 42 respondenten (7%) wonen ergens anders, maar zij komen wel regelmatig in het Heuvelland. De meest voorkomende reden voor jongeren om naar het Heuvelland te komen is het bezoeken van vrienden (9,9%). Daarnaast is meermaals het bezoeken van familie (4,5%), school (4,3%), sporten (4%), en werk (1,3%) genoemd. Bij de antwoordoptie 'Anders' hebben respondenten onder andere een dagje uit, uit eten gaan, een wandeling en winkelen ingevuld.

⁷³ Eijsden-Margraten=339, Gulpen-Wittem=302, Meerssen= 326, Vaals=295 en Valkenburg aan de Geul=315.

De leeftijd van de respondenten ligt tussen de 12 tot en met 23 jaar, met een gemiddelde leeftijd van iets meer dan 16 jaar. Ongeveer twee derde van de respondenten is jonger dan 18 jaar oud. Dit betekent dat oudere jongeren in de leeftijdsgroep van 18 tot en met 23 in mindere mate vertegenwoordigd zijn. Dit heeft invloed op de representativiteit van de uitkomsten van de vragenlijst. Hier wordt verder op ingegaan in paragraaf 8.1.5.

De respondentengroep bestaat uit iets meer meisjes (52,2%) dan jongens (46,7%). De overige 1,2% identificeert zich niet met 1 van deze geslachten of zegt het geslacht liever niet.

Het merendeel van de respondenten woont bij zijn of haar ouders (94,8%). Hiervan woont 73,9% bij beide ouders, 9,4% soms bij de moeder en soms bij de vader, 9,7% alleen bij de moeder en 1,8% alleen bij de vader. Van de 31 jongeren die niet bij hun ouders wonen, wonen er 16 zelfstandig, 7 begeleid zelfstandig met ondersteuning, 2 bij pleegouders of adoptieouders, 2 in een leefgroep of instelling en 1 persoon heeft geen vaste woonplek. Daarnaast zijn er 3 jongeren die anders hebben ingevuld: zij wonen bij andere familieleden of een gezinshuis.

Op het gebied van opleiding gaat bijna twee derde (65,4%) van de respondenten naar de middelbare school. Het merendeel van de jongeren dat naar de middelbare school gaat, gaat naar het vwo (39,1%), de havo (31,7%) of het vmbo (19,9%). Daarnaast zitten jongeren op het praktijkonderwijs (8,9%) en het vso (0,4%).⁷⁴ Daarnaast volgen 67 jongeren hbo-onderwijs, 44 wo- onderwijs, 16 basisschoolonderwijs en 40 mbo- onderwijs. 2 jongeren hebben geen diploma en gaan niet naar school en 38 jongeren hebben reeds een diploma gehaald. Van de 40 jongeren die niet meer naar school gaan, hebben er 38 een baan. Daarvan werken 5 respondenten (13,2%) minder dan 15 uur (18,4%), 7 respondenten 15 tot 28 uur en 26 respondenten (68,4%) meer dan 28 uur per week.

In totaal hebben 552 respondenten de vragenlijst in het Nederland ingevuld, 41 respondenten de Engelse variant en 5 respondenten de Duitse.

8.1.3 Analyse

Voor de analyse van de zelfrapportagedata zijn diverse statistische methoden toegepast met behulp van SPSS. Ter verkenning van de dataset is allereerst een frequentieanalyse uitgevoerd om de verdeling van waarden en categorieën in kaart te brengen. Op basis hiervan zijn vervolgens correlatieanalyses uitgevoerd om mogelijke verbanden tussen variabelen te onderzoeken en relevante risicofactoren te identificeren. Een gedetailleerde beschrijving van de uitgevoerde analyses is opgenomen in bijlage 4, paragraaf 8.4.2.

8.1.4 Interviews met professionals

Voor het onderzoek zijn 29 professionals geïnterviewd die in hun dagelijkse werkzaamheden in aanraking komen met jongeren of criminaliteit rondom de Heuvellandgemeenten. Deze zijn

⁷⁴ Respondenten moesten eerst hun school en daarna het niveau invullen. Bij sommige scholen werden ze direct doorgestuurd naar de vignetten, waardoor het niveau hier niet is meegeteld. Dit betreft Campus Special Needs Speciaal Onderwijs, Instituut voor Orthopedagogisch onderwijs (lvOO) VSO, VMBO Maastricht, Terra Nigra praktijkonderwijs en het Novo College.

aangedragen door de individuele gemeenten. Een overzicht van de geïnterviewde professionals is opgenomen in Tabel 24.

Tabel 24: Professionals die zijn geïnterviewd (N=29)

Instantie, functie	Datum interview
OM, beleidsadviseur	22 april 2025
Via Jeugd, groepsleiding	13 mei 2025
Politie, schoolagent	20 mei 2025
Sophianum Gulpen, coördinator	20 mei 2025
Jongerenwerk, gespecialiseerd in digitale leefwereld	21 mei 2025
Gemeente, buurtsportcoach	26 mei 2025
Gemeente, beleidsmedewerker jeugd lokaal & regionaal	28 mei 2025
Gemeente, consulent toegang	28 mei 2025
Algemeen Maatschappelijk Werk Zuid-Limburg, medewerker CUG043	28 mei 2025
Bureau Halt	28 mei 2025
Gemeente, boa	2 juni 2025
Leerplichtambtenaar Maastricht Heuvelland	2 juni 2025
Stella Maris College Meerssen, coördinator	2 juni 2025
COA-locatie Maastricht	4 juni 2025
NIDOS, jeugdbeschermer	16 juni 2025
Politie, medewerker zorg & veiligheid	16 juni 2025
Gemeente, beleidsmedewerker sociaal domein	17 juni 2025
Bureau jeugdzorg, beleidsmedewerker	17 juni 2025
Raad van de Kinderbescherming, casusregisseur	19 juni 2025
COA AMV-opvang locatie Eijsden-Margraten	23 juni 2025
Trajekt, jongerenwerker	25 juni 2025
Gemeente, consulent welzijn/jeugd	30 juni 2025
Zorg en Veiligheidshuis Zuid-Limburg	9 juli 2025

Voor de interviews met professionals is gebruik gemaakt van semigestructureerde interviews. Tijdens de interviews zijn de professionals allereerst gevraagd naar hun concrete ervaringen met de doelgroep, zodat vastgesteld kon worden waar hun kennis, aannames en percepties op waren gebaseerd. Vervolgens is gevraagd naar de aanwezigheid van signalen van verschillende vormen van ondermijnende criminaliteit, naar de rol van jongeren hierbij, locaties, ontwikkelingen over tijd en ideeën over de aanpak. De interviews duurden gemiddeld 1 tot 1,5 uur. Alle interviews zijn met een digitale voice-recorder opgenomen, gedeeltelijk met behulp van software getranscribeerd en nadien door de interviewers schriftelijk verder uitgewerkt. De digitale opnames zijn vervolgens verwijderd.

8.1.5 Afbakening

8.1.5.1 Jongeren

Jongeren worden gedefinieerd als personen in de leeftijd vanaf 8 tot en met 23 jaar. Hierbij wordt vastgehouden aan de definitie zoals deze is opgesteld in het fenomeenonderzoek Jeugdige

Ondermijners Limburg (RIEC Limburg, 2022). Hier wordt gesproken over jeugd die nog geen criminele carrière heeft (jonge aanwas, leeftijd 8 tot en met 23), jeugd die een beginnende carrière heeft in de ondermijnende criminaliteit (doorgroeier, doorgaans vanaf 15 jaar), jeugd die in de ondermijnende criminaliteit actief is (negatief rolmodel, doorgaans vanaf 18 jaar) en jeugd die wel doende is met criminele feiten maar onder de radar blijft (leeftijd onbekend). Waar data gebaseerd is op een andere leeftijdsindeling, wordt dit steeds vermeld.

8.1.5.2 Problematische jeugdgroep

Binnen dit onderzoek wordt een problematische jeugdgroep gedefinieerd volgens het 7-stappenmodel voor de aanpak van problematische jeugdgroepen en groepsgedrag van het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV).⁷⁵ De definitie luidt als volgt: “een verzameling van 2 of meer personen die met elkaar omgaat en problematisch groepsgedrag vertoont en waarvan het merendeel van de leden jonger dan 23 jaar is. Hieronder worden ook (fluïde) jeugdnetwerken, ‘los-vaste’ groepen en online georganiseerde jeugdgroepen verstaan” (Ministerie van Justitie en Veiligheid, Politie, Openbaar Ministerie, & Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2022, p. 6).

8.1.5.3 Onderzoekperiode

In dit onderzoek is een onderzoeksperiode aangehouden van 1 januari 2020 tot en met 31 december 2024. Indien bij data een andere onderzoeksperiode van toepassing is, wordt dit vermeld.

8.1.5.4 Ondermijnende criminaliteit

Ondermijning heeft geen afgebakende definitie. Kort gezegd betreft het georganiseerde of stelselmatig gepleegde criminaliteit waarbij er sprake is van verwevenheid tussen boven- en onderwereld, hetgeen de structuur van de maatschappij misbruikt en verzwakt. Waar we voorheen binnen het RIEC-convenant een afbakening met elkaar afspraken op diverse thema's, heeft de wetgever het inmiddels passend gevonden deze afbakening vast te leggen in de wet. Dit betreft de Wet gegevensverwerking door samenwerkingsverbanden (WGS).⁷⁶ Binnen deze wet is vastgelegd dat daar waar sprake is van georganiseerde criminaliteit binnen de genoemde verschijningsvormen en deze niet zelfstandig kan worden aangepakt, het passend is om als samenwerkingsverband de benodigde stappen te zetten.

8.1.6 Beperkingen

De selectie van meerdere bronnen heeft een gevarieerde input opgeleverd over de mate waarin jongeren in het Heuvelland in aanraking komen met (ondermijnende) criminaliteit en op welke manieren dit gebeurt. Door het toepassen van triangulatie is getracht de beperkingen van de afzonderlijke methoden zo goed mogelijk te ondervangen. De beperkingen worden hieronder toegelicht.

⁷⁵ Zie [Het 7-stappenmodel voor jeugdgroepen](#)

⁷⁶ Zie [wetten.nl - Regeling - Wet gegevensverwerking door samenwerkingsverbanden - BWBR0049962](#)

Een belangrijke beperking van het gebruik van geregistreeerde criminaliteit is dat cijfers altijd afhankelijk zijn van externe factoren zoals meldingsbereidheid, capaciteit, prioritering binnen de opsporingsinstanties en de wijze van vastlegging in de systemen door professionals. Daarbij is een kenmerk van veel vormen van criminaliteit, maar zeker ook van ondermijnende criminaliteit, dat het zich zo veel mogelijk afspeelt in het verborgene, buiten het beeld van overheidsinstanties. De aantallen en percentages die in het rapport genoemd worden, schetsen geen volledig beeld van de aard en omvang van criminaliteit onder jongeren in de 5 Heuvelland-gemeenten. De cijfers die voor de analyses zijn gebruikt, zijn de geregistreeerde cijfers. Niet-geregistreeerde delicten (het zogenaamde 'dark number') blijven dus buiten beschouwing. De cijfers dienen dus vooral gezien te worden als een indicatie en richting, maar zijn niet de absolute waarheid.

Zelfrapportage van delinquent gedrag kent ook een aantal beperkingen (Tollenaar et al., 2023). Ten eerste wordt voor zelfrapportage slechts een deel van de jeugdige populatie ondervraagd. Niet alle jongeren uit de 5 Heuvelland-gemeenten hebben deelgenomen aan het onderzoek. Getracht is om een representatief beeld te schetsen maar niet alle leeftijdsgroepen, individuele gemeenten en kernen binnen deze gemeente zijn evenredig vertegenwoordigd. Daarbij is het denkbaar dat jongeren die zich in de criminele wereld begeven, minder snel geneigd zijn om een vragenlijst in te vullen. Ook wordt in een zelfrapportagevragenlijst slechts naar een beperkt aantal delicten gevraagd. Zelfrapportage heeft dus niet – zoals politie- of justitiestatistieken – betrekking op het hele scala van mogelijke delicten. Het gaat bij zelfrapportage vooral om de lichte en frequent voorkomende delicten. Een derde beperking is dat het risico bestaat dat scholieren sociaal wenselijke antwoorden geven over delinquent gedrag. Hierbij geven de respondenten antwoorden die naar verwachting 'goed' of 'passend' zijn. De onderwerpen die bevestigd zijn, kunnen als sociaal gevoelig ervaren worden; ze kunnen de respondenten een confronterend en bedreigend gevoel geven. Daarbij wordt sociaal onwenselijk gedrag vaak ondergerapporteerd, waardoor de daadwerkelijke omvang waarschijnlijk groter is dan de cijfers doen vermoeden (bijvoorbeeld drugs en alcoholgebruik, seksueel of agressief gedrag) (Verstraete, 2008).

Tot slot kent ook het kwalitatieve onderzoek beperkingen. De respondenten vormen een selectie uit de experts en ervaringsdeskundigen die zich bezighouden met of kennis hebben over jongeren in het Heuvelland. Gezien de scope van dit onderzoek en de omvang van deze groepen is het niet haalbaar om met alle experts en ervaringsdeskundigen te spreken.

8.2 Bijlage 2: Gezondheidsmonitor

Tabel 25: Resultaten Gezondheidsmonitor Jeugd 2021 en 2023 (%)^{77, 78}

Onderwerp	Nederland		Eijsden-Margraten		Gulpen-Wittem	Meerssen		Valkenburg aan de Geul		GGD Zuid-Limburg	
	2021	2023	2021	2023	2023 ⁷⁹	2021	2023	2021	2023	2021	2023
Rondkomen Enige of grote moeite met rondkomen	3,7	4,5	-	5,1	2,7	-	5,5	-	8,4	4,2	6,0
Ervaren gezondheid Ervaren gezondheid (zeer) goed	82,7	80,3	83,7	76,4	83,5	88,4	83,8	85,8	76,8	83,3	79,2
Mentale gezondheid ongelukkig voelen meestal	6,3	5,3	6,4	7,9	2,8	4,0	6,0	6,8	-	6,4	6,1
Mentale gezondheid Psychische klachten	27,4	27	32,1	30,1	29,8	24,7	36,4	24,4	30,3	27,9	30,6
Mentale gezondheid Ernstige psychische klachten	-	2,8	-	3	-	-	6,8	-	-	-	3,5
Mentale gezondheid Suicidegedachten ooit afg. 12 mnd.	21,4	20,4	18,5	24,3	20,6	20,4	25,8	17	26,1	22,6	24,9
Veerkracht Snel herstellen na moeilijke periode	65,4	64,3	62,3	63,0	61,5	68,3	62,7	65,7	60,4	64,7	60,9
Vertrouwen in de toekomst Veel vertrouwen in toekomst	53,2	53	39,6	44,9	47,9	53,1	52,2	47,1	53	50,8	49,8
Eenzaamheid Eenzaam soms tot altijd (afg. 4 weken)	29,6	29,4	29,8	32,3	32,3	23,8	37,2	27,8	34	29,9	33,3
Ingrijpende gebeurtenissen Jonge mantelzorger	12,4	21	12,9	20,8	23,7	12,4	11,6	11,6	14,9	13,9	23,1
Ingrijpende gebeurtenissen	8,7	4,2	10,2	3,1	3,7	8,3	-	10,1	4,1	8,6	4,8

⁷⁷ Voor de gemeente Vaals is geen data beschikbaar in de Gezondheidsmonitor Jeugd van 2021 en 2023.

⁷⁸ Als er een “-” wordt weergegeven in de tabel, dan zijn geen cijfers beschikbaar. De thema's waarin specifieke gemeenten opvallend scoren zijn dikgedrukt.

⁷⁹ Voor de gemeente Gulpen-Wittem zijn geen cijfers gepubliceerd in de Gezondheidsmonitor Jeugd van 2021.

Onderwerp	Nederland		Eijsden-Margraten		Gulpen-Wittem	Meerssen		Valkenburg aan de Geul		GGD Zuid-Limburg	
	2021	2023	2021	2023	2023 ⁷⁹	2021	2023	2021	2023	2021	2023
Psychische ziekte/beperking ⁸⁰											
Functioneren school Ziek thuis 3/meer dagen afg. 4 weken	-	18,8	-	15,6	12,1	-	12,8	-	20,8	-	17
Functioneren school Gespijeld 3/meer uren afg. 4 weken	-	5,2	-	5,3	5,3	-	-	-	7,3	-	4,3
Bewegen Lopen/fietsen 5 of meer dgn. per week	84,9	81,9	70,2	76,2	68,8	88,4	79,4	72,6	73,3	76,6	75,6
Bewegen Bewegen dagelijks minstens 1 uur	16,2	15,1	18,1	14,1	12,8	17,4	19,8	18,8	23,4	16,6	15,2
Stress Stress d. 1 of meer fact. (zeer) vaak	44,4	49,8	52	56,6	56,2	36,5	58,4	36,1	45,2	45,3	54,5
Prestatiedruk Prestatiedruk regelmatig/vaak	-	34,5	-	43,9	41,2	-	43,2	-	35,4	-	39,7
Pesten op school en/of online Gepest op school: minstens 1 keer	10	14,3	13,2	17,7	21,3	4,1	13,9	6,8	8,4	9,6	15,9
Pesten op school en/of online Gepest online: minstens 1 keer	7,6	9,1	5,1	8,6	8	4,3	6,3	4,4	-	7,8	9,3
Pesten op school en/of online Gepest op school en/of online: minstens 1 keer	13,7	18,1	14,1	21,1	24,5	7,1	16,2	8,7	8,4	13,2	19,3
Verspreiding naaktfoto of seksfilmpje	-	2	-	2,5	2,4	-	-	-	-	-	2,3
Middelengebruik Alcohol	52,9	54,7	65,4	71,3	72,8	68,5	63,5	64,6	68	60,6	65,2

⁸⁰ In de Gezondheidsmonitor van 2021 is het geformuleerd als "Psychische ziekte", in die van 2023 als "Psychische ziekte/beperking".

Onderwerp	Nederland		Eijsden-Margraten		Gulpen-Wittem	Meerssen		Valkenburg aan de Geul		GGD Zuid-Limburg	
	2021	2023	2021	2023	2023 ⁷⁹	2021	2023	2021	2023	2021	2023
(ooit) slokjes of heel glas											
Middelengebruik 5/meer drankjes 1 gelegenh. afg. 4 wkn.	19,7	18,2	21,3	22,1	22,4	23,5	19,1	16,8	28,5	20,5	20,7
Middelengebruik Roken wekelijks	4,3	6,2	2,4	5	2,6	4,5	-	-	7,3	4,4	6,2
Middelengebruik Gebruikt wekelijks vapes	-	9,1	-	12,5	7	-	9,6	-	8,8	-	11,3
Middelengebruik Wiet/hasj ooit gebruikt	8,2	9,1	7,6	12,3	8,6	14,8	9,8	6,5	18	8,9	11,6
Sociale steun Kan bij iemand terecht bij probleem	86,1	95,9	87,9	97	95,8	86,6	90,5	82	95,1	84,9	94,4
Sociale media en gamen Risico op problem. gebruik sociale media	9,5	12,9	6,3	15,4	14,3	4,5	11,9	4,7	17,2	8,4	17,1
Sociale media en gamen Risico op problematisch gamen	3	3,4	-	4,8	3,3	2,1	-	-	4,8	3	4,3

Tabel 26: Resultaten Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen 2024 (%)^{81, 82}

Onderwerp	Nederland	Eijsden-Margraten	Meerssen	Valkenburg aan de Geul	GGD Zuid-Limburg
Rondkomen Moeite met rondkomen	28,3	24	19,6	26,4	31,1
Ervaren gezondheid Goed ervaren gezondheid	63,8	67,7	65,9	60,9	60,7
Mentale gezondheid Goed ervaren mentale gezondheid	50,9	52,9	52,3	52,5	49
Mentale gezondheid Angst-/depressiegevoelens afg. 4 weken	80,7	79,6	77,2	74,2	81,7
Mentale gezondheid Beperkt door psychische klachten	18,2	16,7	16	18,7	19,2

⁸¹ Voor de gemeenten Gulpen-Wittem en Vaals is geen data beschikbaar in de Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen 2024.

⁸² Als er een " - " wordt weergegeven in de tabel, dan zijn geen cijfers beschikbaar. De thema's waarin specifieke gemeenten opvallend scoren zijn dikgedrukt.

Onderwerp	Nederland	Eijsden-Margraten	Meerssen	Valkenburg aan de Geul	GGD Zuid-Limburg
Mentale gezondheid Voldoende weerbaar	83,1	76,4	82,8	85	81,4
Mentale gezondheid Suïcidegedachten (heel) vaak	5,5	5,3	-	-	5,5
Stress (Heel) vaak gestrest	43	38,3	38,5	46,6	47,3
Prestatiedruk Prestatiedruk vanuit zichzelf of anderen	56,4	59,2	52,4	52,8	58,2
Veerkracht Snel herstellen na moeilijke periode	57,9	59,7	62	53,9	57,1
Vertrouwen in de toekomst Veel vertrouwen in eigen toekomst	46	45	42,8	43,9	45
Eenzaamheid Enigszins tot sterk eenzaam	56,7	53,9	57,8	61,5	59,7
Sport en bewegen Beweegt dagelijks min. half uur	29,2	25,1	29	26,8	28
Sport en bewegen Sport wekelijks	74,2	74,3	73,1	78,4	71
Alcoholgebruik Alcohol afg. 4 weken	72,3	80,4	74,9	71,8	70,9
Alcoholgebruik Voldoet aan alcoholrichtlijn	42,3	32,7	53	48,6	49
Alcoholgebruik Zware drinker	20,9	23,9	14,7	14,8	16,2
Roken Rookt wekelijks tabak	20,8	17,7	19,9	18,6	20,5
Roken gebruikt wekelijks vapes	7,1	8,8	7,6	7,6	9,5
Drugsgebruik Cannabis in afg. 4 weken	15,1	13,8	14,4	18	17,6
Drugsgebruik Drugs anders dan cannabis afg. 4 weken	9,5	5,5	6,2	-	8,1
Zorg en ondersteuning Kan bij iemand terecht bij probleem	88,7	85,6	90,6	92,9	88
Sociale media en gamen Risicovol socialemediagebruik	25,3	21	20,3	27,3	23,5

8.3 Bijlage 3: Overzichten op gemeenteniveau

8.3.1 Aandeel 8-23-jarigen op 1 januari 2025; per gemeente

Tabel 27: Aandeel jeugdigen (8-23 jaar) per gemeente op 1 januari 2025

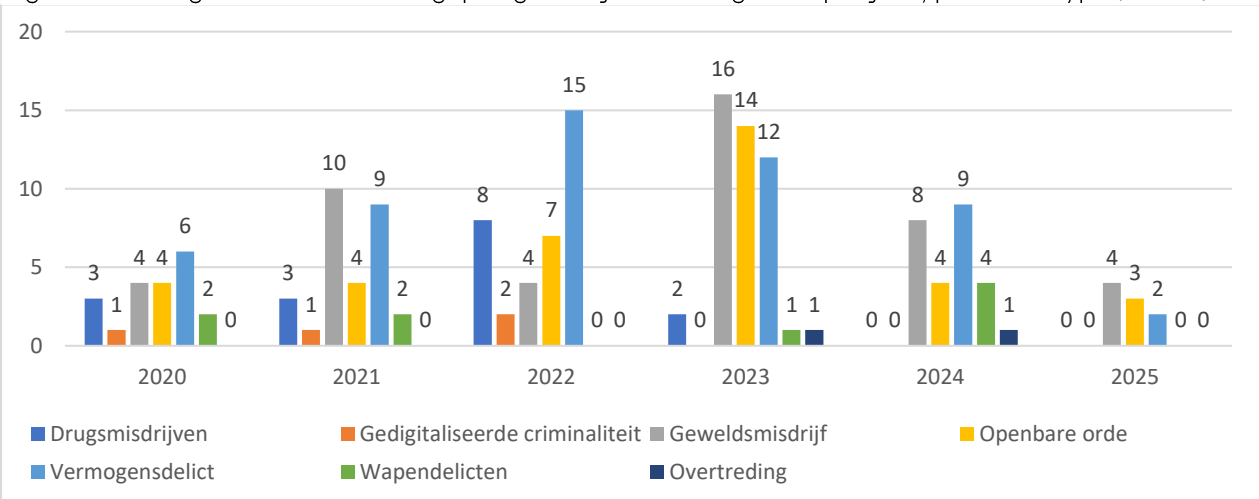
Gemeente	Totaal inwoners	Totaal 8-23 jarigen	%
Eijsden-Margraten	26.181	3.834	14,64%
Gulpen-Wittem	14.017	1.812	12,93%
Meerssen	18.460	2.745	14,87%
Vaals	10.007	1.570	15,69%
Valkenburg aan de Geul	16.464	2.209	13,42%
Totaal Heuvelland	85.129	12.170	14,3%

Bron: (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2025c)

8.3.2 Delicttypen⁸³

8.3.2.1 Eijsden-Margraten

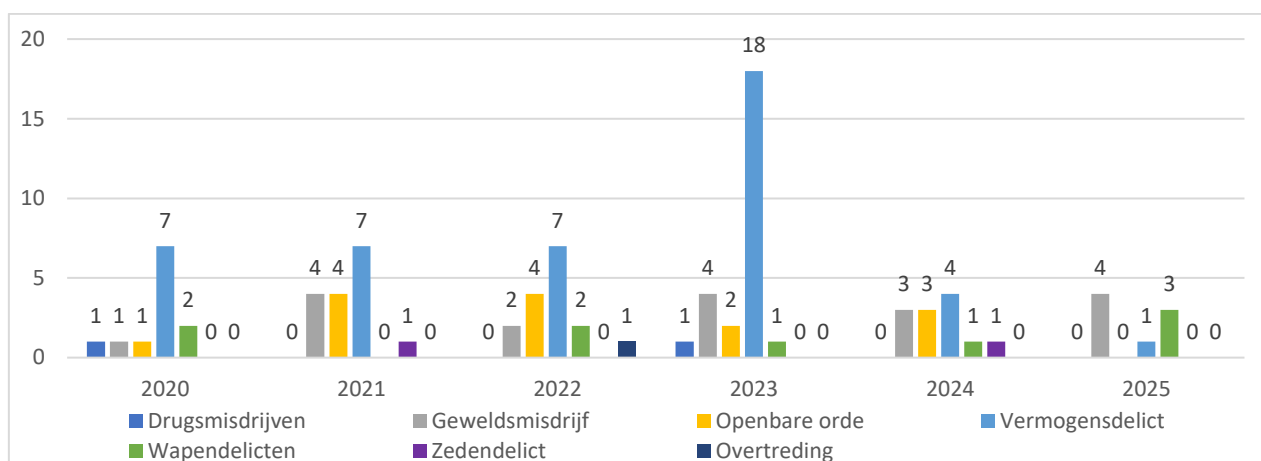
Figuur 12: Geregistreerde delicten gepleegd in Eijsden-Margraten per jaar, per delicttype (N=166)

8.3.2.2 Gulpen-Wittem:

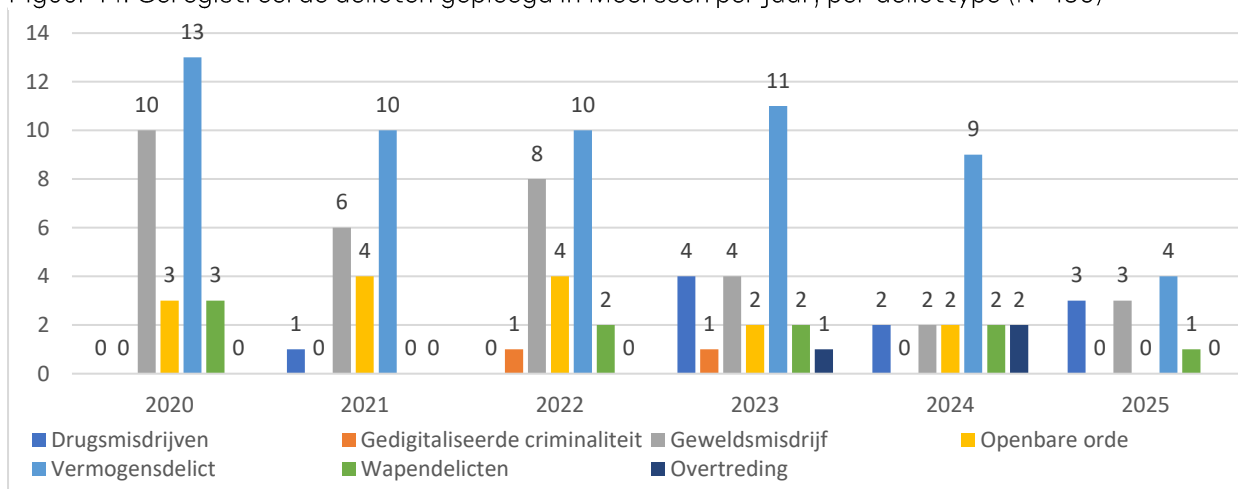
Figuur 13: Geregistreerde delicten gepleegd in Gulpen-Wittem per jaar, per delicttype (N=90)

⁸³ De gegevens in de onderstaande grafieken beslaan de periode van 10 juni 2020 tot en met 10 juni 2025; doordat 2020 en 2025 slechts gedeeltelijk zijn opgenomen, kan dit leiden tot een vertekend beeld.

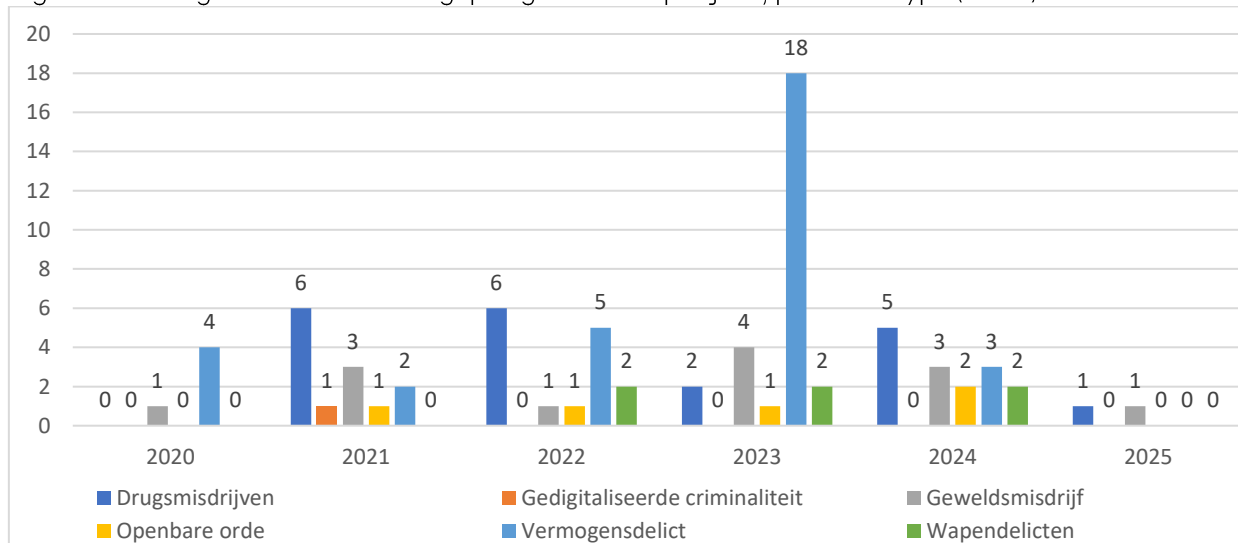
8.3.2.3 Meerssen

Figuur 14: Geregistreerde delicten gepleegd in Meerssen per jaar, per delicttype (N=130)

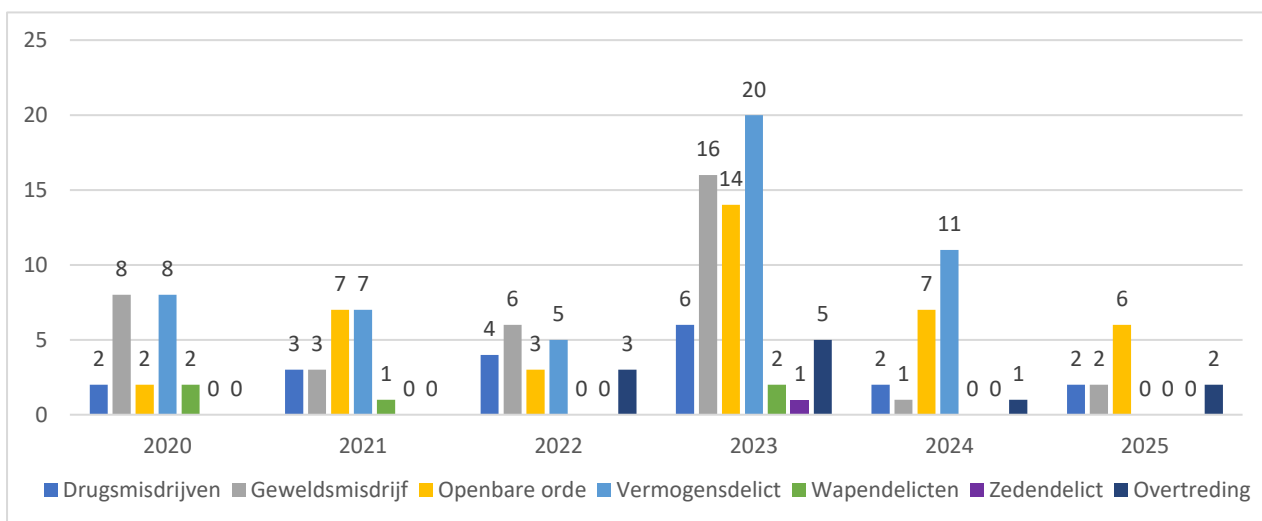
8.3.2.4 Vaals

Figuur 15: Geregistreerde delicten gepleegd in Vaals per jaar, per delicttype (N=77)

8.3.2.5 Valkenburg aan de Geul

Figuur 16: Geregistreerde delicten gepleegd in Valkenburg aan de Geul per jaar, per delicttype (N=162)

8.3.3 Spreiding geregistreerde delicten per gemeente

Tabel 28: Spreiding van geregistreerde delicten op gemeenteniveau

	Totaal gepleegde delicten		Delicten gepleegd in...											
			Limburg		Heuvelland		Eigen gemeente		Maastricht		Heerlen		Sittard-Geleen	
Woongemeente	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Eijsden-Margraten	327	26,56	243	74,31	53	16,21	44	13,46	117	35,78	26	7,95	9	2,75
Gulpen-Wittem	117	14,40	89	76,07	28	23,93	21	17,95	16	13,68	13	11,11	7	5,98
Meerssen	189	20,80	182	96,30	56	29,63	42	22,22	72	38,10	3	1,59	14	7,41
Vaals	74	12,32	64	86,49	44	59,46	35	47,30	7	9,46	6	8,11	1	1,35
Valkenburg aan de Geul	139	25,92	125	89,93	53	38,13	32	23,02	44	31,65	3	2,16	10	7,19
Totaal	846	100	703	83,10	234	27,66	174	20,57	256	30,26	51	6,03	41	4,85

8.4 Bijlage 4: Resultaten uit de vragenlijst

8.4.1 Tabellen

Tabel 29: Woongemeente respondenten (N=598)

Gemeente	Aantal	Percentage
Eijsden-Margraten	281	47%
Gulpen-Wittern	89	14,9%
Maastricht	98	16,4%
Meerssen	16	2,7%
Vaals	59	9,9%
Valkenburg aan de Geul	13	2,2%
Anders	42	7%

Tabel 30: Verdeling respondenten dorp/wijk Eijsden-Margraten (N=281)

Dorp/Wijk Eijsden-Margraten	Aantal	Percentage
Eijsden	116	41,3%
Gronsveld	16	5,7%
Margraten	52	18,5%
Cadier en Keer	46	16,4%
Sint Geertruid	23	8,2%
Mheer-Noorbeek	28	10%

Tabel 31: Verdeling respondenten dorp/wijk Gulpen-Wittern (N=89)

Dorp/Wijk Gulpen-Wittern	Aantal	Percentage
Gulpen	29	32,6%
Wijlre	13	14,6%
Eys	15	16,9%
Wittern	12	13,5%
Mechelen	11	12,4%
Epen	4	4,5%
Sienaken	5	5,6%

Tabel 32: Verdeling respondenten dorp/wijk gemeente Meerssen (N=16)

Dorp/Wijk Meerssen	Aantal	Percentage
Meerssen	9	56,3%
Ulestraten	2	12,5%
Bunde-Geulle	5	31,3%

Tabel 33: Verdeling respondenten dorp/wijk gemeente Vaals (N=59)

Dorp/Wijk Vaals	Aantal	Percentage
Vijlen-Lemiers	13	22%
Vaals	46	78%

Tabel 34: Verdeling respondenten dorp/wijk gemeente Valkenburg aan de Geul (N=13)

Dorp/Wijk Valkenburg aan de Geul	Aantal	Percentage
Valkenburg	5	38,5%
Schin op Geul – Oud Valkenburg	4	30,8%
Sibbe -IJzeren	3	23,1%
Berg en Terblijt – Vilt	1	7,7%

Tabel 35: Geslacht (N=598)

Geslacht	Aantal	Percentage
Jongen	279	46,7%
Meisje	312	52,2%
Anders	7	1,2%

Tabel 36: Leeftijd (N=598)

Leeftijd	Aantal	Percentage
12	58	9,7%
13	98	16,4%
14	87	14,5%
15	56	9,4%
16	55	9,2%
17	45	7,5%
18	46	7,7%
19	31	5,2%
20	38	6,4%
21	44	7,4%
22	29	4,8%
23	11	1,8%

Tabel 37: Reden bezoek Heuvelland (meerdere antwoorden mogelijk, N=140)

Reden voor bezoek Heuvelland	Aantal	Percentage
Vrienden	59	9,9%
Familie	27	4,5%
Sporten	24	4%
School	26	4,3%
Werk	8	1,3%
Stage	4	0,7%

Anders	58	9,7%
--------	----	------

Tabel 38: Woonsituatie (N=567)

Gezinssamenstelling woonplek	Aantal	Percentage
Beide ouders	442	73,9%
Alleen moeder	58	9,7%
Alleen vader	11	1,8%
Soms bij vader, soms bij moeder. Ze wonen niet samen	56	9,4%

Tabel 39: Woonplek (indien niet bij biologische ouders) (N=31)

Woonplek (indien niet bij biologische ouders)	Aantal	Percentage
Zelfstandig	16	51,6%
Begeleid zelfstandig met ondersteuning	7	22,6%
Pleegouders of adoptieouders	2	6,5%
Leefgroep of instelling	2	6,5%
Geen vaste woonplek	1	3,2%
Anders	3	9,7%

Tabel 40: Soort onderwijs (N=598)

Onderwijs	Aantal	Percentage
Basisschool	16	2,7%
Middelbare school	391	65,4%
Mbo	40	6,7%
Hbo	67	11,2%
WO	44	7,4%
Heb een diploma en niet meer op school	38	6,4%
Heb geen diploma en niet meer naar school	2	0,3%

Tabel 41: Middelbare school (N=391)

Middelbare school	Aantal	Percentage
Sophianum	123	20,6%
Stella Maris College	2	0,3%
Porta Mosana College	41	6,9%
VMBO Maastricht	49	8,2%
Bernard Lievegoed College	28	4,7%
Sint-Maartenscollege	21	3,5%
Bonnefantien College	18	3%
Campus Special Needs	26	4,3%
IvOO	2	0,3%

Terra Nigra	1	0,2%
United World College	54	9%
Novo College	1	0,2%
Anders	25	4,2%

De respondenten die 'Anders' hebben ingevuld gaan naar Provinciale Secundaire School Voeren, viio Tongeren en VISTA college Maastricht.

Tabel 42: Niveau middelbare school (N=333)⁸⁴

Niveau middelbare school	Aantal	Percentage
Vmbo	105	31,5%
Havo	89	26,7%
Vwo	110	33%
Vso	3	0,9%
Praktijkonderwijs	26	7,8%

Tabel 43: Onderwijsinstelling mbo, hbo en wo (N=151)

Onderwijsinstelling	Aantal	Percentage
Vista College	19	12,6%
Hogeschool Zuyd Maastricht	7	4,6%
Hogeschool Zuyd Heerlen	28	18,5%
Maastricht University	27	17,9%
Anders	70	46,4%

De respondenten die 'Anders' hebben ingevuld gaan naar Hogeschool Zuyd Sittard, Fontys Sittard, RWTH Aachen University, VISTA College Sittard en Yuverta college Heerlen.

Tabel 44: Middelengebruik (meerdere antwoorden mogelijk, N=598)

Middelengebruik	Aantal	Percentage
Vapes	131	21,9%
Sigaretten	107	17,9%
Alcohol	273	45,7%
Lachgas	14	2,3%
Nog nooit	306	51,2%

Tabel 45: Soorten drugsgebruik (meerdere antwoorden mogelijk, N=72; alleen respondenten die drugsgebruik bevestigden)

Drugsgebruik	Aantal	Percentage
Softdrugs	69	11,5%
Designerdrugs	5	0,8%
Harddrugs	19	3,2%

⁸⁴ Respondenten moesten eerst hun school en daarna het niveau invullen. Bij sommige scholen werden ze direct doorgestuurd naar de vignetten, waardoor het niveau hier niet is meegeteld. Dit betreft Campus Special Needs Speciaal Onderwijs en het Novo College.

Tabel 46: Middelenverkoop (meerdere antwoorden mogelijk, N=598)

Middelenverkoop	Aantal	Percentage
Vapes	15	2,5%
Sigaretten	9	1,5%
Alcohol	24	4%
Lachgas	0	-
Nog nooit	562	94%

Tabel 47: Drugsverkoop (N=4; alleen respondenten die drugsverkoop bevestigden)

Drugsverkoop	Aantal	Percentage
Softdrugs	3	0,5%
Designerdrugs	0	-
Harddrugs	1	0,2%

Tabel 48: Reden voor drugsverkoop (N=4; alleen respondenten die drugsverkoop bevestigden)

Reden voor drugsverkoop	Aantal	Percentage
Geld verdienen	3	0,5%
Gedwongen om te doen	0	-
Respect te krijgen van anderen	1	0,2%
Om een lekker gevoel te krijgen	1	0,2%

Tabel 49: Terechtkomen in drugsverkoop (N=4; alleen respondenten die drugsverkoop bevestigden)

Terechtkomen drugsverkoop	Aantal	Percentage
Vrienden	2	0,3%
Familie	0	-
Online benaderd	0	-
School	3	0,5%
Anders	1	0,2%

Bij 'Anders' is door de respondent ingevuld dat dit privé is.

Tabel 50: Drugsgebruik en -verkoop in omgeving (N=598)

Frequentie	Drugs verkopen omgeving	%	Drugs gebruiken omgeving	%
Nooit	411	68,7%	184	30,8%
Zelden	108	18,1%	174	29,1%
Soms	58	9,7%	172	28,8%
Vaak	15	2,5%	60	10,0%
Altijd	6	1,0%	8	1,3%

Tabel 51: Gebruik sociale media en vervelende situaties (Meerdere antwoorden mogelijk, N=598)

Sociale media	Aantal	Percentage	Vervelende situaties (aantal)	Vervelende situaties (%)
Discord	159	26,6%	55	34,6%
Facebook	183	30,6%	77	42,1%
Instagram	440	73,6%	144	32,7%
Snapchat	487	81,4%	152	31,2%
Telegram	37	6,2%	16	43,2%
TikTok	413	69,1%	136	32,9%
WhatsApp	578	96,7%	173	29,9%
YouTube	538	90%	155	28,8%
Geen sociale media	2	0,3%	-	-

Tabel 52: Digitale criminaliteit: slachtofferschap en daderschap (N=598)

Delict gevraagd om te plegen	Slachtoffer		Dader	
	Aantal	%	Aantal	%
Pakketje wegbrengen	3	0,5%	2	0,3%
Iets stelen	10	1,7%	1	0,2%
Drugs verkopen	11	1,8%	1	0,3%
Iets opzettelijk kapot maken	7	1,2%	1	0,2%
Iemand opzettelijk pijn doen	9	1,5%	1	0,2%
Iemand bedreigen	8	1,3%	2	0,3%
Bankrekening ter beschikking stellen	7	1,2%	1	0,2%
Het verzamelen en verspreiden van iemands persoonlijke gegevens	8	1,3%	2	0,3%
Op de uitkijk staan	3	0,5%	1	0,2%
Hennep knippen	2	0,3%	1	0,2%
Iemand online oplichten	10	1,7%	2	0,3%
Anders	4	0,7%	-	-

Tabel 53: Delicten zelf gepleegd en slachtofferschap (Meerdere antwoorden mogelijk, N=598)

Delict	Zelf gedaan	%	Slachtoffer	%
Iets stelen	103	17,2%	200	33,4%
Geweld gebruiken / Geweld tegen je gebruikt	106	17,7%	144	24,1%
Wapen gebruiken / Wapen tegen je gebruikt	10	1,7%	16	2,7%
Spullen met opzet kapot maken	21	3,5%	131	21,9%
Gedwongen iets crimineels doen	39	6,5%	16	2,7%
Iemand online bedreigen / Bedreigd	16	2,7%	94	15,7%
Nep betaalverzoek delen / Ontvangen	5	0,8%	81	13,5%

Sociale media-account gehackt	14	2,3%	92	15,4%
Vuurwerk gebruiken	39	6,5%	–	–
Vapes verkopen	16	2,7%	–	–

8.4.2 Statistische analyses

8.4.2.1 Morele ontkoppeling

Bij de 598 respondenten is er een gemiddelde morele ontkoppelingsscore van 6,9 gemeten. Dit wijst op een redelijk gemiddelde mate van morele ontkoppeling.⁸⁵ Aan de hand van een Pearson-correlatieanalyse is een correlatie gevonden tussen de criminaliteitsscore en de morele ontkoppelingsscore. Dit betekent dat wanneer de criminaliteitsscore toeneemt, de morele ontkoppelingsscore ook toeneemt. Er is geen correlatie gevonden tussen leeftijd en morele ontkoppeling. Zie Tabel 54 voor een overzicht van de gemiddelde morele ontkoppelingsscore naar schoolniveau.

Tabel 54: Gemiddelde morele ontkoppelingsscore per schoolniveau (N=384)

4	N	Gemiddelde morele ontkoppelingsscore
Vmbo ⁸⁶	56	7
Havo	81	7,2
Vwo	100	7
Mbo	40	7,2
Hbo	67	6,8
Wo	44	7,3

8.4.2.2 Criminaliteitsscore

Bij de 598 respondenten is er een gemiddelde criminaliteitsscore van 0,6 gemeten. Dit betekent dat er een zeer lage criminaliteitsscore is.⁸⁷ Volgens de correlatieanalyse van Pearson is er geen statistisch verband tussen leeftijd en criminaliteitsscore.

Tabel 55: Criminaliteitsscore per leeftijd (N=598)

Leeftijd	N	Gemiddelde criminaliteitsscore
12	58	0,55
13	98	0,58
14	87	0,49
15	56	0,66
16	55	1,1
17	45	0,33
18	46	1
19	31	0,32
20	38	0,47
21	44	0,50

⁸⁵ De minimaal haalbare score is 5 en maximale score is 10.

⁸⁶ Dit aantal is lager omdat bij sommige scholen, zoals VMBO Maastricht, respondenten direct naar de vignetten gingen, waardoor het niveau in deze analyse niet kon worden meegenomen.

⁸⁷ De minimaal haalbare score is 0 en maximale score is 11.

Leeftijd	N	Gemiddelde criminaliteitsscore
22	29	0,79
23	11	0,82

Respondenten die zich geïdentificeerd hebben als jongen hebben een gemiddelde score van 0,9. Respondenten die zich geïdentificeerd hebben als meisje hebben een gemiddelde score van 0,3. Ondanks dat de scores nog steeds vrij laag zijn is er wel een verschil te zien tussen de jongens en de meisjes. Aan de hand van een independent t-test is er een statistisch verband tussen geslacht en criminaliteitsscore gevonden met een klein effect.⁸⁸ Dit betekent dat er weliswaar een aantoonbaar verband of verschil is, maar dat de omvang van dat verband of verschil bescheiden is.

Respondenten die thuis bij hun ouder(s) wonen (0,6) scoren gemiddeld een lagere criminaliteitsscore dan respondenten die ergens anders wonen (1,2). Op basis van een onafhankelijke t-toets is er een statistisch significant verband gevonden tussen het wonen bij de ouders en de criminaliteitsscore, met een kleine effectgrootte.⁸⁹ Dit betekent dat er weliswaar een aantoonbaar verband of verschil is, maar dat de omvang van dat verband of verschil bescheiden is.

Tabel 56: criminaliteitsscore per schoolniveau (N=384)

Schoolniveau	N	Gemiddelde criminaliteitsscore
Vmbo	52	0,4
Havo	81	0,8
Vwo	100	0,4
Mbo	40	0,7
Hbo	67	0,4
Wo	44	0,6

De 2 personen die niet meer naar school gaan, geen diploma hebben en ook niet werken, hebben een criminaliteitsscore van 2 en 5. Dit is beduidend hoger dan de gemiddelde criminaliteitsscore van alle respondenten, die 0,6 betreft. Wegens de beperkte grootte van de subgroep (2 respondenten) kunnen hier statistisch gezien verder geen uitspraken over gedaan worden.

Tabel 57: Criminaliteitsscore per gemeente (N=598)

Woongemeente	N	Gemiddelde criminaliteitsscore
Eijsden-Margraten	281	0,6
Gulpen-Wittem	89	0,4
Maastricht	98	0,8
Meerssen	16	1,3 ⁹⁰

⁸⁸ Volgens independent t-test is er een statistisch verband (<0.001) met een effectgrootte van 1,14 volgens Cohen's d.

⁸⁹ Volgens independent t-test is er een statistisch verband (<0.001) met een effectgrootte van 1,22 volgens Cohen's d.

⁹⁰ De hogere criminaliteitsscore kan een vertekend beeld zijn door de kleinere groep respondenten.

Woongemeente	N	Gemiddelde criminaliteitsscore
Vaals	59	0,6
Valkenburg aan de Geul	13	0,5
Ergens anders	42	0,6

Door het geringe aantal respondenten in enkele gemeenten kunnen geen uitspraken op statistisch niveau worden gedaan over de verschillen in de criminaliteitsscore tussen de gemeenten.

8.4.2.3 Verband criminaliteitsscore en morele ont koppeling

Aan de hand van Pearson correlatie analyse is er een correlatie gevonden tussen de criminaliteitsscore en de morele ont koppelingsscore. Dit betekent dat wanneer de criminaliteitsscore toeneemt de morele ont koppelingsscore ook toeneemt.⁹¹

8.4.2.4 Verband sociale media en criminaliteitsscore

Uit de antwoorden van de jongeren blijkt dat WhatsApp (96,7%), YouTube (90%), Snapchat (81,4%), Instagram (73,6%) en TikTok (69,1%) de meest gebruikte socialemediakanalen zijn onder jongeren. Volgens een independent t-test tussen de diverse socialemediakanalen en de criminaliteitsscore blijkt dat er bij zowel YouTube⁹² als TikTok⁹³ een statistisch verband is met de criminaliteitsscore. Dit suggereert dat naarmate het gebruik van YouTube en TikTok toeneemt, er ook een tendens is naar een hogere criminaliteitsscore.

8.4.2.5 Verband drugsgebruik en drugsverkoop

Volgens een Chi-kwadraat test is er een statistisch verband⁹⁴ tussen drugsgebruik en drugsverkoop met een zwak tot middelsterk effect. Dit betekent dat er een duidelijke samenhang is tussen drugsgebruik en drugsverkoop, maar het is geen perfecte voorspeller.

8.4.2.6 Verband middelengebruik en middelenverkoop

Volgens een Chi-kwadraat test is er een statistisch verband tussen middelengebruik en middelenverkoop met een matig effect.⁹⁵ Dit betekent dat er een duidelijke samenhang is tussen middelengebruik en middelenverkoop, maar het is geen perfecte voorspeller.

8.4.2.7 Verband drugsgebruik en alcoholgebruik

72 respondenten (12%) geven aan dat zij weleens drugs hebben gebruikt. 70 respondenten geven aan dat zij zowel alcohol drinken als drugs gebruiken. Dit betekent dat 25,6% van de mensen die alcohol gebruiken ook (wel eens) drugs hebben gebruikt. Volgens de Chi-kwadraat test is er een matig statistisch verband tussen drugs gebruiken en alcohol drinken.⁹⁶ Dit betekent dat mensen die alcohol drinken vaker ook drugs gebruiken dan je op basis van toeval zou verwachten.

⁹¹ Vanwege de geringe omvang van de subgroepen, zoals bijvoorbeeld opleidingsniveau, kan er geen uitspraak worden gedaan over eventuele verbanden binnen deze groepen.

⁹² Volgens een independent t-test is er een statistisch verband ($p < 0,001$) met een sterk effect van 1,22.

⁹³ Volgens een independent t-test is er een statistisch verband ($p < 0,001$) met een sterk effect van 1,22.

⁹⁴ Volgens een Chi-Square test is er een statistisch verband ($p < 0,001$) met een effectgrootte van 0,22.

⁹⁵ Volgens een Chi-Square test is er een statistisch verband ($p < 0,001$) met een effectgrootte van 0,25.

⁹⁶ Volgens een Chi-Square test is er een statistisch verband ($p < 0,001$) met een effectgrootte van 0,38.

8.4.2.8 Verband vaperen en roken

Van de respondenten geeft 87 aan dat zij zowel vapes gebruiken als sigaretten roken. Dit betekent dat 66,4% van de mensen die vaperen, ook sigaretten hebben gerookt. Een Chi-kwadraat test toont aan dat er een sterk statistisch verband is tussen vaperen en sigaretten roken. Dit houdt in dat deze 2 gewoonten vaker samen voorkomen dan je op basis van toeval zou verwachten.

8.4.2.9 Verband roken en alcoholgebruik

102 respondenten gaven aan dat zij zowel sigaretten roken als alcohol drinken. Dit komt erop neer dat 37,4% van de mensen die alcohol gebruiken, ook sigaretten roken. Ook hier laat de Chi-kwadraat test zien dat er een redelijk sterk statistisch verband is tussen alcoholgebruik en sigaretten roken. Met andere woorden, mensen die alcohol drinken, roken vaker sigaretten dan je zou verwachten als deze gewoonten los van elkaar stonden.

8.5 Bijlage 5: Top 5 risicokenmerken jeugdige drugsverdachten; per gemeente

Hieronder staan per gemeente de 5 meest voorkomende risicokenmerken van jongeren die worden verdacht van een drugsmisdrijf.

Tabel 58: Top 5 risicokenmerken jeugdige drugsverdachten per gemeente

	Eijsden-Margraten			Gulpen-Wittem			Meerssen			Vaals			Valkenburg aan de Geul		
	%	aantal	top 5	%	aantal	top 5	%	aantal	top 5	%	aantal	top 5	%	aantal	top 5
Geen inkomen	3,8%	130	1	4,1%	70	1	2,6%	65	1	29,9%	450	1	3,5%	70	1
Eerdere verdenking	1,8%	60	2	0,6%	10	5	1,6%	40	2	1%	15	3	1,8%	35	2
Onderwijs moeilijk opvoedbaar	1,5%	50	3	-	-	-	0,8%	20	4	-	-	-	0,8%	15	5
Voortijdig schoolverlater	1,2%	40	4	1,2%	20	2	1%	25	3	-	-	-	-	-	-
Jeugdreclassering	0,9%	30	5	-	-	-	-	-	-	0,7%	10	5	-	-	-
Schuld in de afgelopen 3 jaar	-	-	-	0,9%	15	3	-	-	-	1%	15	2	0,8%	15	4
Wanbetaler zorgverzekering	-	-	-	0,6%	10	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eerdere verdenking verkeersmisdrijf	-	-	-	-	-	-	n.b.	10	5	n.b.	10	4	-	-	-
Eerdere verdenking vermogensmisdrijf	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	n.b.	15	3

Notitie. Cijfers overgenomen van <https://www.zichtopondermijning.nl/>.

8.6 Bijlage 6: Overzichten op wijk/buurniveau

8.6.1 Overzicht van het aantal geregistreerde delicten per gemeente op wijkniveau⁹⁷

Tabel 59: Aantal geregistreerde delicten in Eijsden-Margraten op wijkniveau (N=166)

	Aantal	Percentage
Wijk 00 Eijsden	40	24,10%
Wijk 01 Gronsveld	14	8,43%
Wijk 02 Margraten	15	9,04%
Wijk 03 Cadier en Keer	83	50,00%
Wijk 04 Sint Geertruid	8	4,82%
Wijk 05 Mheer – Noorbeek	6	3,61%

Tabel 60: Aantal geregistreerde delicten in Gulpen-Wittem op wijkniveau (N=90)

	Aantal	Percentage
Wijk 00 Gulpen	58	64,44%
Wijk 01 Wijlre	5	5,56%
Wijk 02 Eys	11	12,22%
Wijk 03 Wittem	9	10,00%
Wijk 04 Mechelen	6	6,67%
Wijk 05 Epen	1	1,11%

Tabel 61: Aantal geregistreerde delicten in Meerssen op wijkniveau (N=130)

	Aantal	Percentage
Wijk 00 Meerssen	98	75,38%
Wijk 01 Ulestraten	14	10,77%
Wijk 02 Bunde – Geulle	18	13,85%

Tabel 62: Aantal geregistreerde delicten in Vaals op wijkniveau (N=77)

	Aantal	Percentage
Wijk 00 Vijlen-Lemiers	17	22,08%
Wijk 01 Vaals	60	77,92%

Tabel 63: Aantal geregistreerde delicten in Valkenburg aan de Geul op wijkniveau (N=162)

	Aantal	Percentage
Wijk 00: Valkenburg	121	74,69%
Wijk 01: Houthem - Sint Gerlach	18	11,11%
Wijk 02: Schin op Geul - Oud-Valkenburg	7	4,32%
Wijk 04: Berg en Terblijt - Vilt	15	9,26%
Wijk 05: Walem	1	0,62%

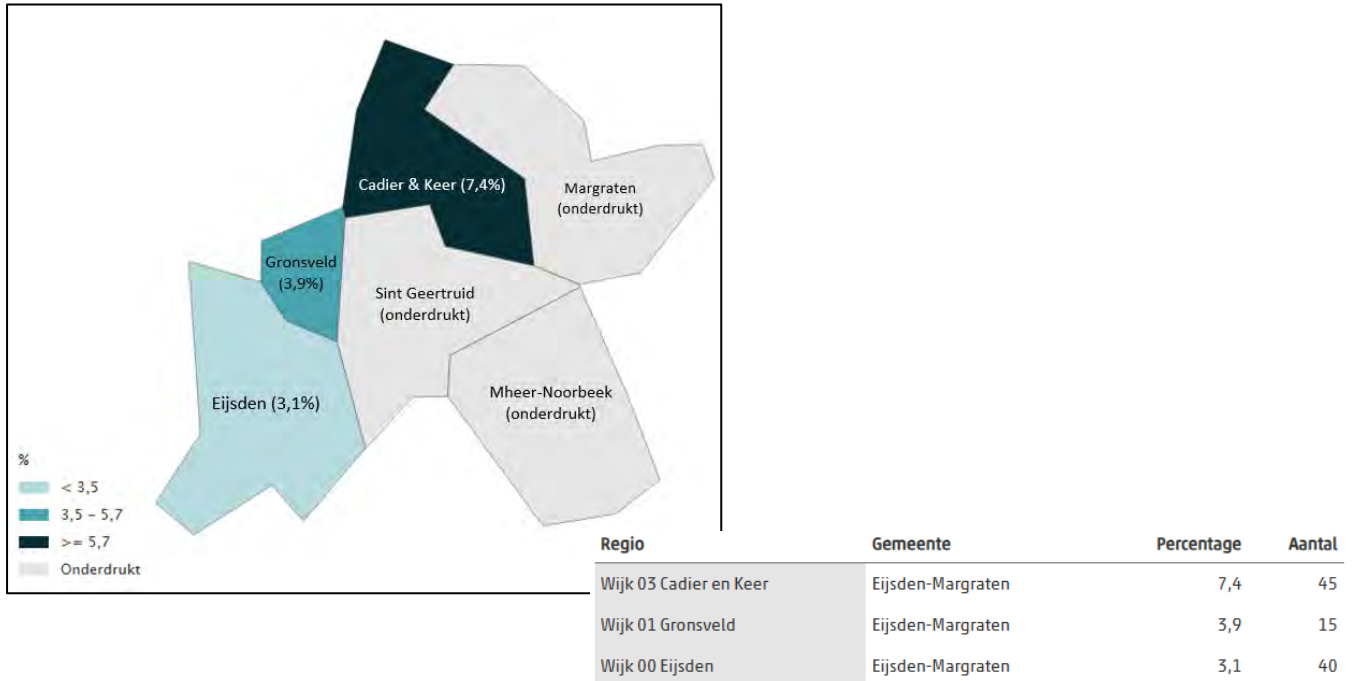
⁹⁷ Als een wijk niet is benoemd, dan zijn hier in de onderzoeksperiode geen delicten gepleegd.

8.6.2 Aandeel hoogrisicjongeren

De onderstaande kaarten tonen per gemeente de risicoscore jonge aanwas in de drugscriminaliteit per wijk, uitgedrukt in procenten. De lichtgrijze wijken die te zien zijn op de afbeeldingen zijn onderdrukt. Hier is geen risicoscore voor berekend in verband met te kleine aantallen en mogelijke herleidbaarheid. Tevens zijn de absolute aantallen jongeren per wijk onder de kaarten weergegeven.

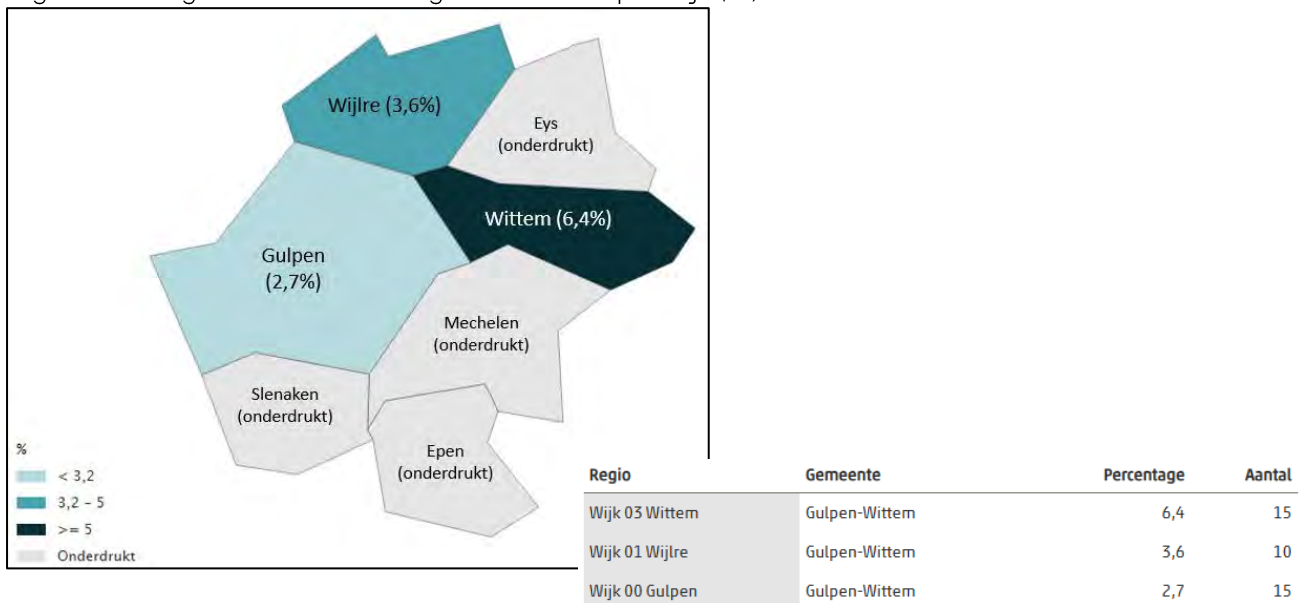
8.6.2.1 Eijsden-Margraten

Figuur 17: Jonge aanwas in de drugscriminaliteit per wijk (%)

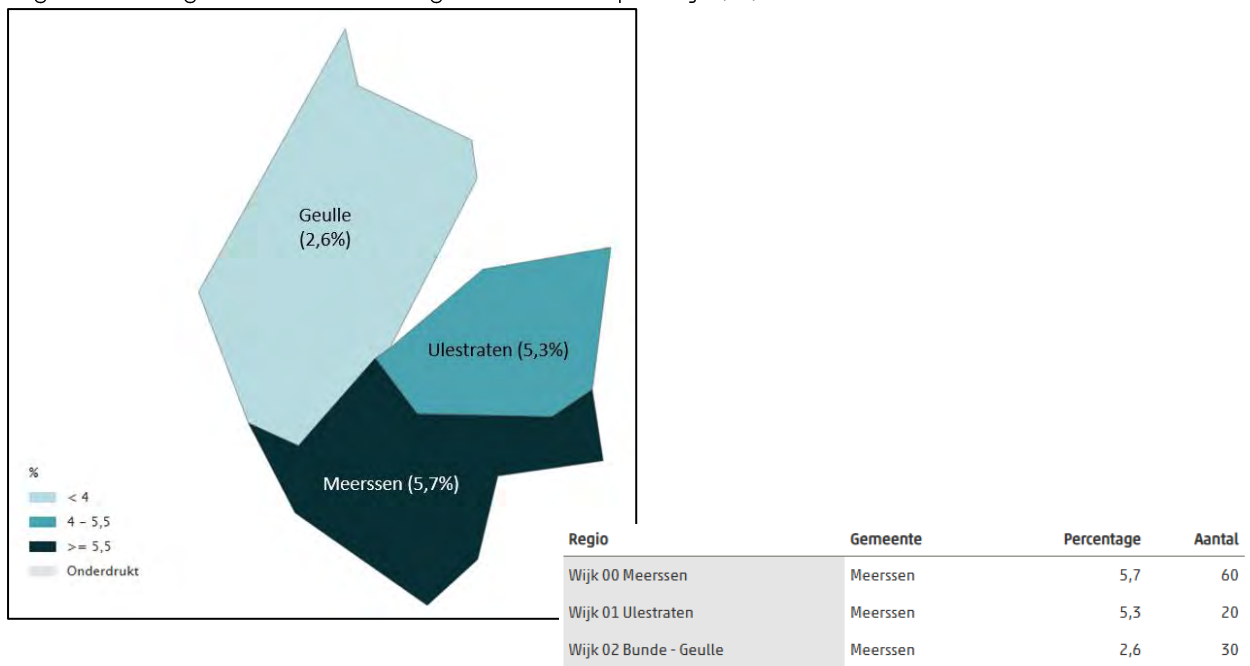
8.6.2.2 Gulpen-Wittem

Figuur 18: Jonge aanwas in de drugscriminaliteit per wijk (%)

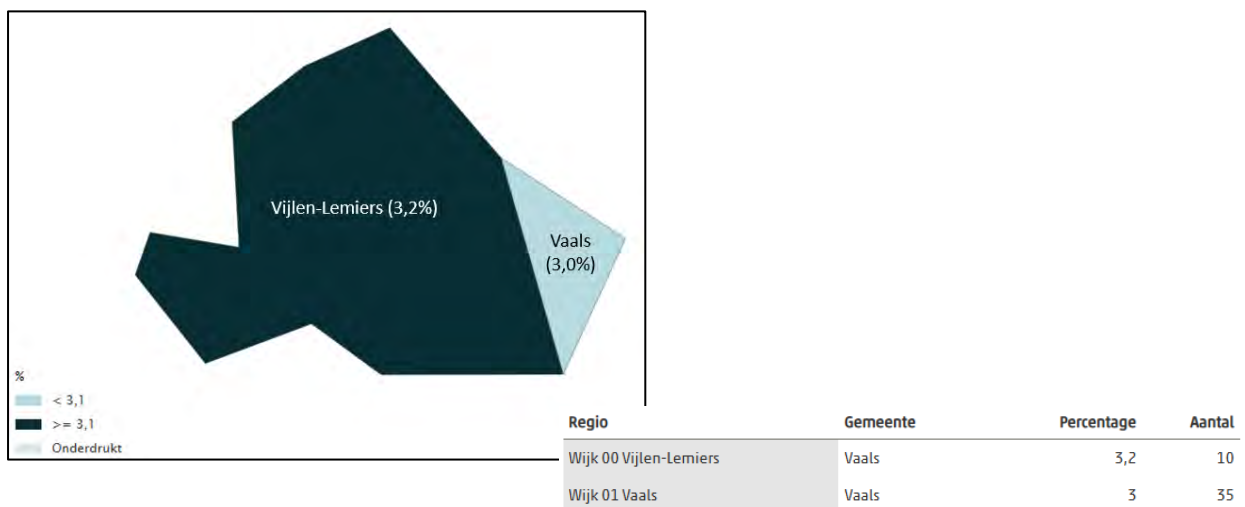
8.6.2.3 Meerssen

Figuur 19: Jonge aanwas in de drugscriminaliteit per wijk (%)

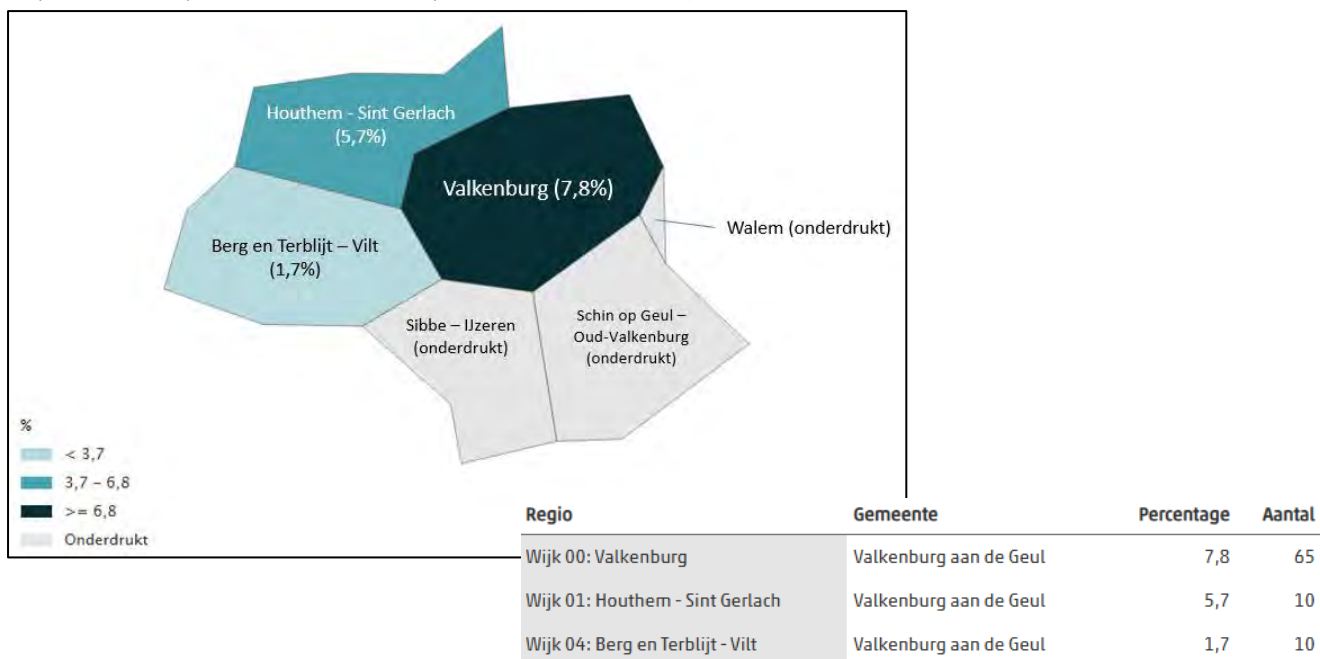
8.6.2.4 Vaals

Figuur 20: Jonge aanwas in de drugscriminaliteit per wijk (%)

8.6.2.5 Valkenburg aan de Geul

Figuur 21: Jonge aanwas in de drugscriminaliteit per wijk (%)

8.6.3 Woonlocatie unieke verdachten op plaatsniveau ⁹⁸

Tabel 64: Unieke verdachten in Eijsden-Margraten op plaatsniveau

Eijsden-Margraten	124
Banholt	2
Bemelen	1
Cadier en Keer	58
Eckelrade	4
Eijsden	34
Gronsveld	7
Margraten	12
Mheer	4
Sint Geertruid	2

Tabel 65: Unieke verdachten in Gulpen-Wittern op plaatsniveau

Gulpen-Wittern	43
Epen	1
Eys	7
Gulpen	18
Mechelen	5
Reijmerstok	1
Wijlre	3
Wittern	8

Tabel 66: Unieke verdachten in Meerssen op plaatsniveau

Meerssen	76
Bunde	16
Geulle	9
Meerssen	42
Moorveld	1
Ulestraten	8

Tabel 67: Unieke verdachten in Vaals op plaatsniveau

Vaals	41
Lemiers	2
Vaals	38
Vijlen	1

⁹⁸ Binnen dit databestand is geen filtering op buurtniveau mogelijk, enkel op plaats. Als een plaats niet is benoemd, dan zijn hier in de onderzoeksperiode geen delicten gepleegd.

Tabel 68: Unieke verdachten in Valkenburg aan de Geul op plaatsniveau

Valkenburg aan de Geul	74
Berg en Terblijt	13
Schin op Geul	4
Valkenburg	57

8.6.4 Woonlocatie unieke slachtoffers op plaatsniveau ⁹⁹

Tabel 69: Unieke slachtoffers in Eijsden-Margraten op plaatsniveau

Eijsden-Margraten	294
Banholt	16
Bemelen	1
Cadier en Keer	80
Eckelrade	13
Eijsden	91
Gronsveld	26
Margraten	37
Mheer	7
Noorbeek	9
Scheulder	1
Sint Geertruid	13

Tabel 70: Unieke slachtoffers in Gulpen-Wittem op plaatsniveau

Gulpen-Wittem	107
Beutenaken	1
Elkenrade	2
Epen	2
Eys	9
Gulpen	38
Heijenrath	1
Ingber	3
Mechelen	14
Reijmerstok	2
Slenaken	3
Wijlre	17
Wittem	15

⁹⁹ Binnen dit databestand is geen filtering op buurtniveau mogelijk, enkel op plaats. Als een plaats niet is benoemd, dan zijn hier in de onderzoeksperiode geen delicten gepleegd.

Tabel 71: Unieke slachtoffers in Meerssen op plaatsniveau

Meerssen	219
Bunde	51
Geulle	22
Meerssen	114
Vaals	93
Lemiers	10
Vaals	76
Vijlen	7

Tabel 72: Unieke slachtoffers in Vaals op plaatsniveau

Tabel 73: Unieke slachtoffers in Valkenburg aan de Geul op plaatsniveau

Valkenburg aan de Geul	181
Berg en Terblijt	39
Schin op Geul	12
Valkenburg	129
Walem	1

© 2025, Regionaal Informatie- en Expertisecentrum Limburg.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

E: info@rieclimburg.nl
T: 043 - 389 75 40
P: Postbus 1710, 6201 BS Maastricht
www.rieclimburg.nl

RIEC
Limburg